

del Collegio de la comp. de S. J. de S. R. 3079 S.

D E

PRAEDESTINATIONE

COMPENDIVM.

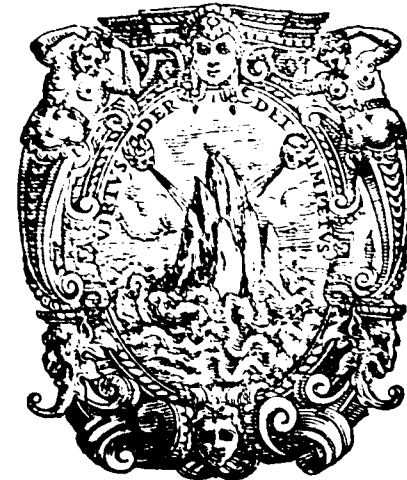
Libellulis duobus distinctum.

In uno, de Praedestinatione } agitur.
In altero, de Reprobatione }

Auctore R. P. F. IVLIO SYRENIO, Brixiano,
Ordinis D. Hieronymi.

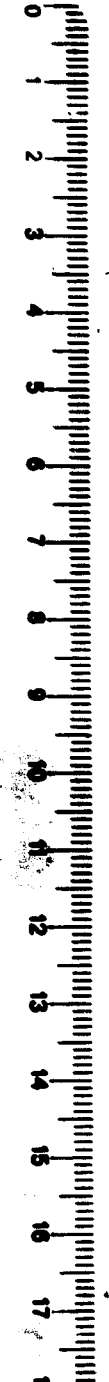
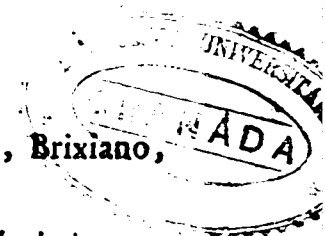
*Qui Primaria in Academia Bonon. Theologica
Cathedra praefectus fuit.*

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

Venetijs, ex Typographia Dominici Guerræ, & Io. Baptistæ,
fratrum. M D LXX X.

Superiorum concessu.

de Collegio de la comp. de los deos de R. 3079 B. 3

DE
PRAEDESTINATIONE
COMPENDIVM,

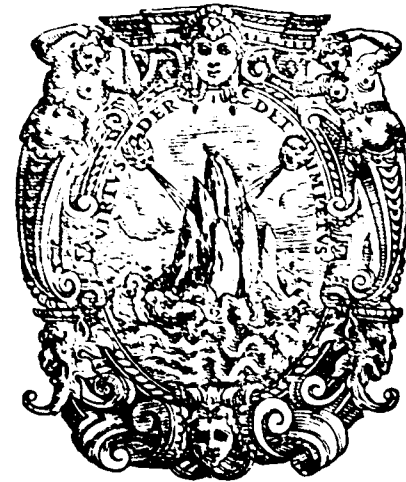
Libellulis duobus distinctum.

In uno, de Praedestinatione } agitur.
In altero, de Reprobatione }

Auctore R. P. F. IULIO SYRENIO, Brixiano,
Ordinis D. Hieronymi.

*Qui Primaria in Academia Bonon. Theologica
Cathedra praefectus fuit.*

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

Venetijs, ex Typographia Dominici Guerræi, & Io. Baptistæ,
fratrum. M D L X X X.

Superiorum concessu.

AD BEATISS. PATREM GREGORIVM XIII.

*V*m multa scientiarum extent preclarissima genera, Beatiss. Pater, duo sunt caeteris omnibus preclariora, Philosophia, & omnium eminentissima sacrosancta Theologia. Haec nempe peritorum omnium sententia, cunctis alijs (qua ad excolendum animum faciunt) eminent, antecelluntq̃. Philosophia in rerum corporatarum consideratione, tota ferme est. Theologia in spiritualium potissimum contemplatione uersatur. Quoniam autem corporata natura à spirituali tota omnino dependet; spiritualis autem in corporatam uirium suarum perpetuo nonnihil demittit influxu: factum est; ut quemadmodum uel mediocriter rectè philosophari nemo hominum potest; qui Theologiam plusquam à limine non salutauerit: ita rem Theologicam, non dicam pro dignitate, sed uel leuiter tractare non poterit; qui Philosophiae penetralia audacter ingressus non fuerit; eiusdemq̃. ante praecepta non imbiberit. Res ardua sanè, & difficilis Philosophia est: quòd rerum causas, quae nos sapissimè fugiunt, suis effectibus aptare, & quid unaquaque res sit, & propter quid existat, explicare proficatur. At multò difficilior Theologia est: quamuis effectus, qui nobis quàm causa notiores sunt, illa consideret magis, quàm causas: eosq̃. non à secundarijs causis, quae à nobis non procul absunt, ut Philosophia uentur: sed à primis, quae in immensum distant, & supernaturalibus, atque diuinis causis petere, & cum eis illos

componere, necnon ad eas referre, quoad potest, conatur.
Quippe totus sermo sapientis Theologi labor, atque uniuersa speculatio (si eam presertim Theologia partem, qua sanctissimam Trinitatem perscrutatur, secluserimus; siue de angelica natura, siue de homine, siue de unigeniti Dei filij incarnatione, siue de salutaribus sacramentis, siue de perenni beatorum felicitate, siue de quouis alio diuino beneficio inquirat ille, atque uestiget, & scrutetur) circa diuinam prouidentiam est; necnon in diuina prouidentia semper aliqua consideratione uersatur. Diffinitur autem diuina prouidentia, Ratio in summo rerum omnium principe constituta; quae ad finem suum cuncta disponit. Ad finem quidem suum (Est autem finis causa causarum omnium praestantissima) rem unamquamque referre, & certo ordine ad eum disponere, atque dirigere, summi rerum omnium Principis Dei prouidentia est. Ordinem autem istum, & istam dispositionem, ac directionem dignoscere, perpendereque, munus quidem Theologi est; sed difficile adeo; ut possimus dicere, hoc opus, hic labor est. Ex cunctis nihilominus (ut uel rudi typo, de hoc ipso nonnihil, & quantum nunc nobis sufficiat, dicamus) terrenis animantibus, cunctisque corporatis rebus, quas infinita sapientia sua principio Deus condidit, seruat, & administrat; hominem unum in primis, pro sua benignitate, elegit; quem praecipue conderet, seruaret, curaret (Nunquid, ait Apostolus, est Deo cura de bobus?) eidemque maiori diligentia incumberet, ac prouideret. Eum propterea, sua (quae immensa est) bonitate, atque clementia, non solum ut corporata cetera, excellenti aliqua qualitate, aut ut cetera animalia sensu ditauit; sed mente insuper, ac ratione, necnon libera animi, & uoluntatis potestate egregie exornauit. Quod non tantum dominari in cetera posset; sed beatitudinis aeternae suae,

suam & gloriam, quae aeternam beatus est; & gloriosus, summe bonus participem illum efficeret. Cur, ut ad conditionem, & curatorem suum, uultus erectos tolleret; & toto corde; toto animo, totis uiribus illum diligeret; praedepit. Quamobrem cum rebus alijs alios fines Deus praefecisset, ad quos à Natura, & à Nature principe & auctore Deo, quodam ordine, singula dirigerentur, ac quasi agerentur, cunctis corporatis rebus (o ingentem hominis dignitatem) communem finem hominem praestituit. Etenim propter hominem, caelum & terram, & ea, quae caeli ambitu continentur, omnia principio Deus creauit. Ipsius uero hominis (a ineffabilem dilectionem) seipsum finem esse uoluit. Nempe praecipua quaedam hominem, eximieque insigni, ac summe misericordiae prouidentia sua (Hac illa prouidentia est, quae multo labore, ubique potissimum exquirunt patres Theologi) ad seipsum, supremum & germanum finem erexit. Deus, direxit; subiecit; seque unum homini praecipuum, infundit sua clementia, finem exhibuit. Quo (nisi desperet) fruereur semper, hoc est; ad eum non tantum sua omnia, sed seipsum etiam dirigeret; & in eo, & propter eum ageret singula, quae ageret; atque eius praecipuis ad mortem usque obtemperaret. Duobus propterea, & illis maxime illustribus, pro alijs terrenis animantibus uniuersis ditare hominis naturam beneficij, maximisque ornamenti decorare atque honestare decreuit; ratione uidelicet, & rationis indiuia comite uoluntate. Hac sanè, ut ipse sibi bonum eligeret, malum autem propulsaret. Illa uero, ut uerum dignosceret, nec à falso se decipi sustineret. Illud sanè, ut alijs fore uero quam consentaneum erat; ut finem suum, ut quidem conditus fuerat, assequeretur. Quippe si reuolueret iudicantis, recteque admonentis praecipua (ut par est) audiret; caduca, & fragilia cuncta facile despicere, atque

atque contemneret, nec ab eis se aliquo modo effascinari pe-
teretur; aeterna autem, hoc est, Deum, qui solus aeternus est,
et ea, quae ad Deum pertinent, ad eumq;, aliqua ratione, ho-
minem subuehunt, summo desiderio concupisceret, exqui-
retes, ac sequeretur: summoq;, studio complecteretur. Et co-
laret. Neque ullo pacto, uel uitio quoquam, uel inani ali-
qua uoluptatis illecebra à Deo diuelli, aut quamminima
temporis spatium, ne latum quidem unguem separari se, per-
mitteret unquam. Quo actionum suarum, suiq;, cum pri-
mis ipsius optatissimum beatissimumq;, finem, & Deum
ipsum, beatitudinemq;, suam, statum scilicet honorum om-
nium cumulo perquam auctum, felix, beatusq;, tandem as-
sequeretur; in perpetuum illo postmodum gloriosissime frui-
turus. Ista tam insignis de homine Dei cura, & hoc tam
admirandum diuina providentia genus praedestinationem
patres Theologi appellauerunt; quasi una uoce tanti tamq;
augusti finis, bonitatem, praestantiam, atq; aeternitatem si-
gnificarent. Verum enim uero cum finis iste (qui Deus est)
uires humanas adeo superet uniuersas (Quamcumq; enim
creaturam rem infinito interstitio excellit Deus) ut nullus
omnino, ad illum assequendum (si ipse sibi permittatur) ho-
mini pateat aditus. Impedita propterea plurimum, & dif-
ficilis hominum captui, praedestinationis, & tantae providen-
tia ratio, ac ferme inexplicabilis facta est. Multi nihilo-
minus & ingenio, & eruditione praestantissimi uiri ex-
plicare illam aggressi sunt. Ex quibus etsi nonnulli aliqua,
qua ad eius cognitionem praclare faciunt, attulerunt: mul-
ti tamen tanta uerborum obscuritate, inutilium dubitatio-
num confusione, distinctionum multisudine, necnon argu-
mentorum & epicherematum perplexitate usi sunt. Et tunc
(qua per se satis clara est, multis autem modis fuerat obse-
rata; sed illustrari ipsa per se desiderabat) explanationem

perce-

ceptionemq; densissimis nebulis obscurauerint potius,
quam ad eius notitiam, luminis (quod opus fuerat) aliquid
attulerint; & narratore (quod aiunt) Delio, lectori sapienter,
ne obtrahatur si opus: Ego operam meam in eo totam impen-
di, non tantum ut res diuina purum, pio & uere Christiano te-
ctori, propriamq; mentem, pro uirili mea, aperirem, demon-
straremq;: atq; à superinducta caligine, sanctis scripturis,
ac sanctorum patrum clarissimis testimonijs, quantum possem,
indicarem: sed etiam (quod multo magis erat in uerbis) ne
quam sit ad misericordiam, & ad praedestinationem, hoc est
ad sua exhibenda beneficia, & ad salutem hominum omnium
fidelis, ac propensus dominus, hominum mentibus insinua-
rem, patefaceremq;, praclare adeo; ut cuncti, qui, pio animo,
haec nostra legerent, diuinam in primis erga quemcumq; ho-
minum beneficentiam, facile intelligerent; & ueluti ob oculo-
rum positam non obscure perspicerent. Ut qui à recta salutis
fide ratione uiram deflexissent, respicerent continuo, & ad
uiam sui penitentiae se conuerterent, nullo autem pacto de
Domini benignitate, et misericordia aliquando diffiderent.
Verum autem praestiterim ipse, quod mihi proposueram; quodq;
uehementer, et ardentem optabam; aliorum esto iudicium. In
hac certe tam operosa, & difficili consideratione, atq; inquisi-
tione, ut Aristophanis (ut est in prouerbio) & Cleantis lucer-
nae, me aduigilasse multum, oleiq;, plurimum, et opera me in-
sumpsisse, diuinam autem in primis opem summis inter scri-
bendum precibus sapissime deprecatum fuisse, affirmabo. Quo
labore, cum multa uiro Christiano, siue ad uitam pie institu-
endam, siue ad institutam retinendam, proficua admodum era-
diderimus, in multo plura erudito catholico, ad praedestina-
tionis intelligentiam praecipue parandam, sex libris (quos
indidem in lucem edidimus) explicauimus. Quorum lectio-
nes, fore speramus, ut proborum, & piorum hominum non tam

menses

mentes in hac re perplexa exhilarescant, & recreentur; quam voluntates ad honesta studia, ad sancta quoque desideria alacriter accendantur. Illa ferme omnia, quae in libris illis, ad rationem rei intelligentiam, mihi maxime facere uisa sunt (in eorum gratiam, qui curis distracti, totos illos libros legere non potuissent) in epitomen et compendium cogere aggressus sum; nec labor male successit. Hoc autem compendiarium opus (quod ut mole paruum, ita ratione maximum est) tota animi propensione pedibus sanctiss. prouoluitus Beatiss. Vestra dicere sum ausus. Quippe cui, cum quaestionem, contemplationemque complexus sum eam, quae praecipua Dei beneficia uniuersa complectatur; & quae ad Christianam pietatem praesertim attineat; non prorsus indignum sit uisum, ut Pont. Maximo CHRISTI Domini Nostri in terris Vicario, eidemque piatissimo se offerret, atque humiliter commendaret. Quod si acerrimo ac grauissimo Sanctitatis Vestre iudicio probatam industriam meam intellexero, posthac alia Christiana Reip. (cuius habenas sapientia Vestra quam prudentissime moderatur) nihil minus profutura, sanctis uestris diuinisque auspicijs fretus aggredi libenter experiar; quamquam haeres, quam nos sincere, catholiceque explicatam esse uolumus; ratio molis est, ut in uniuersa ferme re theologica, quae ea grauior existat, aut utilior, & densa caligine obuolutior, reperiatur penè nulla. Beatitud. Vestra, ut quod ego minimus seruis, sui nominis immortalitati, omni adhibita reuerentia, humilis, ac genuflexus offero, sereno uultu benignoque animo recipere non dedignetur; supplex exoro. Dominus IESVS CHRISTVS. Sanctit. Vestram optabilibus rebus omnibus florentem, diu nobis, uniuersaque Christiana Reip. incolumum tueatur, & seruet. Bonon. ex adibus S. M. Gratiarum.

X. kalend. Aprilis. M D LXXX.

Beatitudinis V.

Humillimus seruus, & orator

Fr. Iulius Syrenius.

D. E.
PRAEDESTINATIONE

COMPENDII

R. P. F. IULII SIRENII BRIXIANII

ORDINIS D. HIERONYMI

Sacrae Theologiae Magistri.

LIBER PRIMVS.

In hoc libro primo colliguntur breuissimis, ea, quae diffusè satis alibi & exactè de Praedestinatione dicta sunt.

Compendium istud cur factum. Cap. I.

PERI quammaximè difficili ac laborioso, Beatiss. pater, pio autem christiano utili, & penè necessario; in quo de praedestinatione accuratè satis, & de reprobatione differuimus; & praè incredibile difficultate sudauimus plurimùm, & plurimum alsimus; extremam iam, Deo gratia, manum imposuimus. Verùm cum uel sublimium rerum illarum nimia difficultas, uel prolixa (ut uerius dicam) scriptorum de eisdem commentaria, non catholicorum patrum uariae, in multis, quae in una uel altera explicanda obrepserunt, difficultatibus, sententiae, in longum inuitam nostram orationem traxerint, atque disputationem; operæ precium

A factu-

Incautos nos esse existimauimus, si in compendiam ea colligeremus, quæ in tam sublimibus tamque arduis rebus tractandis, fusè in eo opere satis & exactè dicta sunt; atque in summam aliquam cuncta redigeremus. Ita namq; & labenti memoriæ (quæ semper breuitate gaudet) consulamus; & lectori in multa sæpe occupato, atq; distracto legendi molestiam aliquam auferemus. Quidquid autem in hoc compendio à me dictum, uel scriptum fuerit, illibata Summi Rom. Pont. & peritorum catholicorum patrum censuræ submitto. Interea uerbis S. Fulgentii Deum supplex exoro. Ut quæ nescimus doceat; quæ nouimus custodiat; quæ dubitamus aperiat.

Prædestinatio asseritur. Cap. 2.

Prædestinationem sacræ literæ apertissimè pronunciarunt, affirmaruntque, scribente ad Rom. cap. 4. Apostolo, *Quos præsciuit, et prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, &c.* Et paucis interpositis. *Quos prædestinavit, hos & uocauit; & quos uocauit, hos & iustificauit; quos autem iustificauit, illos & glorificauit.* Sed & alibi de eadem, præclaram scriptores Sanctos mentionem fecisse, catholicis cunctis esse nouissimum existimo. Quamobrem lib. secundo de prædestin. Sanct. cap. 21. S. Augustinus meritò scriptum reliquit. *Nimia contentio est, prædestinationis contradictione, uel de prædestinatione dubitare.*

Vox

Vox ista prædestinatio multis modis sumitur.

Cap. 3.

Prædestinationis nomine bifariam Sancti scriptores, imò trifariam usi fuerunt. Modò namq; in bonam tantum partem, pro prædestinatione ad æternam uitam, & pro diuina electione ad sempiternam gloriam patres illud sumpserunt. Modò in malam duntaxat, pro reprobatione, & condemnatione ad sempiternam poenam, siue ad æternam mortem. Modò etiam in utraque simul partem, prædestinationis nomine illi usi fuerunt. Libro secundo de Summo bono. cap. 6. in utraq; simul partem eo nomine usus est B. Ildorus; dum inquit. *Gemina est prædestinatio, siue electorum ad requiem, siue reproborum ad mortem.* In malam tantum partem libro de prædest. Dei cap. 3. Sumpsit D. Aug. cum dixit. *Peccatum in homine in Deo incitat Zelum iustitiæ: Zelus uero iustitiæ prædestinationem: prædestinatio autem attrahit mortem.* Et lib. secundo de Peccatorum meritis & remiss. cap. 17. ait. *Sine damnandi prædestinati sint, propter iniquitatem superbia, &c.* Quo loci damnandos dixit prædestinatos. In bonam tantum partem loco ante citato nomen prædestinationis Apost. sumpsit, quando dixit. *Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri, &c.* Et quos præsciuit, & prædestinavit, hos & uocauit &c. De prædestinatione hoc tertio modo sumpta, ut uidelicet ad bonum tantum, hoc est ut tantum ad gloriam, aut ad gratiam, aut ad aliquod supernaturale beneficium, dā-

A 2 uinam

4
 uinam misericordem electionem significat: & ut omnino à reprobatione, & à condemnatione ad pœnã, & ad mortem æternam, seiungitur; in hoc primo huius compendii libro uniuerso differemus.

Prædestinatio à destinatione, & à Prouidentia distinguitur. Cap. 4.

Distat à prouidentia, ex communi usu loquendi, & à destinatione prædestinatio. A prouidentia quidem, quod prouidentia sit rerum omnium, prædestinatio uerò rationalis creaturæ tantum. Rursus prouidentia est respectu cuiuscunque finis, tam naturalis, quam supernaturalis; prædestinatio uerò respectu finis supernaturalis dumtaxat. Voco nunc naturalem finem illum; qui naturæ, hoc est creaturæ rei cuiuspiã uirtute, quæcunque illa sit, aut plurium, aut etiam omnium simul creaturarum uiribus, acquiri possit. Supernaturalem autem uoco illum; quem non per uim creaturæ aliquius, imo nec per rerum simul creaturarum omnium uirtutem, sed per unius tantum Dei uoluntatem, per eiusq; tantum beneficentię largitatem, obtinere quis ualeat. Ex ijs consequens est; prædestinationem partem esse diuinæ prouidentię, sub eaq; contineri.

A destinatione autem differt prædestinatio: tum quoniam destinatio est tantum rei in suo esse reali, extra diuinam essentiam, siue in tempore, siue in eternitate constitutæ, quæ destinata esse dicitur: tum etiam quoniam in ordine ad finem naturalem tantum est; hoc est ad finem, quem uel per propriam, uel per creaturæ

creaturæ cuiuscunque rei uim, homo, siue quæuis alia creatura assequi potest: tum tertio quoniam esse potest respectu rei cuiuscunque creaturæ, siue rationalis illa sit, siue irrationalis: prædestinatio autem respectu rationalis (ut diximus) creaturæ tantum est. Nec requiritur, ut illa creatura rationalis, quæ prædestinata dicitur, quæ prædestinata est, habeat extra suas causas realiter esse; sed sufficit, ut in diuina essentia, ac præscientia, & intra suas causas in æternitate, in qua prædestinata est, consistat. Et præterea in ordine ad finem (ut dictum fuit) supernaturalem dumtaxat est. Per illam enim præpositionem (Præ) uerbo (destino) coniunctam, prædestinationis supra destinationem antecedentiam, & excellentiam, hoc est prædestinationis æternitatem, & finis illius præstantiam incomparabilem nobis patres Theologos significari uoluisse, existimo. Qui quidem finis non nisi supernaturaliter beneficium est: & in primis summa, atq; optatissima beatitudo est; supremaq; foelicitas illa; quæ rationali prædestinatæ creaturæ, per Dei gratiam, contingit.

Prædestinatio diffinitur. Cap. 5.

Prædestinationem illam, quæ in bonam partem dumtaxat sumitur, & ad æternam uitam ordinare hominem communiter dicitur, atque subuicere: de qua tantum nos in presentiarum differere instituimus; libro secundo de prædestin. sanct. qui aliàs de Bono perseueranti inscribitur, cap. 14. B. Augustinus hoc modo diffiniuit:

finiuit: *Prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei: quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur.* Ita diffinitio inter omnes à Catholicis scriptoribus de prædestinatione exhibitas diffinitiones, apud patres & celebris est, & in se admodum exacta. Hanc unam propterea prædestinationis diffinitionem si rectè (ut par est) intellexerimus; & alias de prædestinatione diffinitiones omnes, quot quot à patribus catholicis traditæ sunt, (quæ non paucæ existunt) & ipsam denique prædestinationis naturam, qualis qualis illa sit, rectè & (ut per nos fieri potest) exactè scaris, puto, intelligemus.

Exponitur tradita diffinitio, & hoc capite, uerbum [est præscientia, & præparatio] declaratur. Cap. 6.

BReuissimis igitur, sed accuratè satis traditam diffinitionem exposituri nunc sumus. Dicitur [præscientia] quia prædestinatio (ut paullo ante dictum est) pars est prouidentia diuinæ (omnis enim prædestinatio prouidentia est; non contrà recurrit oratio) prouidentiam autem ad scientiam, siue ad præscientiam, & ad intellectum, siue ad rationem pertinere, cuncti fermè patres Theologi ultrò confitentur: *Est enim prouidentia (ex Boetio, à quo ceteri patres Theologi sumperunt, libro quarto de Consol. prof. 6.) ratio in summo diuino principio constituta: quæ ad finem suum auctore disponit.* De qua diffinitione alibi exactius uidentur. Et nos de ea libris quarto & quinto de Fato con-

piose & diligenter differuimus. Si igitur prouidentia ratio est (ut per traditam diffinitionem manifestum relinquitur) sequitur, ut prædestinatio etiã, quæ sub prouidentia continetur, ad rationem, & (quod consequens est) ad scientiam, siue ad præscientiam pertineat; ut rectè dixerit D. August. prædestinationem esse præscientiam. Dicitur diuina rei cognitio præscientia, quòd rei etiam temporaneæ scientia sit Deo coæterna, quæ ex nostro tantum modo intelligendi, rem ipsam (quia non nisi in tempore nobis illa innotescit) præcedere uidetur. Additur in diffinitione [& præparatio] pluribus de causis.

Primò. Quia ipsa prædestinatio, quæ ratio est; uel est quædam etiam, ita nunc dixerim, diuina actio; uel saltem, secundum modum nostrum intelligendi, non est sine diuina aliqua actione. quæ actio in uerbo [præparatio] denotatur (Præparare nanque agere est) nulla autem actio in uerbo [præscientia] innuitur. Super cap. 14. primi libri Regum, inquit S. Gregorius. *Prædestinare apud Deum est facere.* Et capite 14. libri secundi de prædestinatione Sanct. B. August. inquit. *Prædestinatione Deus illa præsciuit, quæ fuerat ipse facturus.*

Secundò. Ut innueret doctissimus August. in prædestinatione nullam esse coactionem, & uolentiam; sed præparationem tantum, hoc est liberam, ex parte hominis, & uoluntariam diuini muneris receptionem; nec non liberalem, ex parte Dei, atque quam uoluntariam eiusdem diuini muneris exhibitionem. *Pertio. Ut ad sua exhibenda beatifica beneficia, quibus sit Deus, immensa bonitate sua, ac liberalitate*

te semper paratus, & præparatus, ostenderet. Utinam ad illa suscipienda, nos ita semper parati, & præparati essemus, ac prompti.

Exponitur uerbum [beneficiorum Dei.]

Cap. 7.

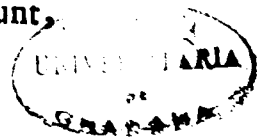
Dicitur [beneficiorum Dei] quoniam benefacere tantum nouit Deus: *Qui cum omnipotentissimus sit, nemini* (ut in lib. secundo Theologicarum sententiarum dist. 1. Magister affirmat) *nocere potest*. Et D. August. lib. cui titulus Enchir. cap. xi. inquit. *Neque Deus omnipotens, rerum cui summa potestas, cum summè bonus sit, ullo modo sineret malum esse aliquid in operibus suis; nisi usque adeo esset omnipotens; & bonus; ut benefaceret etiam de malo*. Quia igitur nocere nemini potest; & quia non permittit malum, nisi ut benefaciat etiam de malo, præparat propterea Deus tantum beneficia rationali creaturæ. Diuina autem illa, & supernaturalia beneficia, quæ per prædestinationem rationali creaturæ præparari à Deo, promptèque exhiberi dicuntur; etsi innumera sunt; in summam nihilominus quandam, disciplinæ gratia, cogi possunt. Quamobrem Catholicorum patrum aliqui quatuor illa esse dixerunt, uocationem, gratiam, meritum, & gloriam. Nonnulli addiderunt quintum, finalem perseuerantiam. Sunt qui dicant tria illa esse; ex quibus quidam gratiam, meritum, & gloriam constituunt; alii cum Apostolo ad Rom. cap. 4. rectius uocationem, gratiam, & gloriam. Non desunt, qui duo tantum illa

illa statuunt, gratiam, & gloriam: quod patres Theologi prædestinationem ita communiter diffinire soliti sint. *Prædestinatio est gratia preparatio in presentia, & gloria in futuro*. Possumus cuncta illa prædestinationis beneficia, quæcunque, & quotcunque sunt, unum esse affirmare: & ea omnia, uno nomine, gratiam nuncupare. Omnia nanque & singula eiusmodi beneficia & gratia sunt, & ex Dei gratia liberaliter emanant. Prædestinationem propterea S. Augustinus aliquando diffiniuit, *propositum miserendi*. Hoc autem nihil aliud est, quam dicere, est gratia: quod non nisi ex gratia Deus misereatur. Quæ gratia, hoc est, quæ beneficia omnia & singula, quoniam à nullo homine, aut angelo, & (ut uno uerbo dicam) à nullo creatura, imò neque ab omnibus simul creaturis; sed à Deo tantum exhiberi possunt; uerbo propterea [beneficiorum] uerbum [Dei] S. Augustinus addere uoluit; ut isto uerbo non materiam, aut subiectum beneficiorum, sed efficientem, & liberam, ac liberale propriam causam denotaret: quæ Deus est.

Exponitur uerbum [quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.] Cap. 8.

Sequitur in diffinitione [quibus certissime liberantur, quicumque liberantur] dicitur [quibus certissime liberantur] quoniam omnia & singula eiusmodi, per prædestinationem, rationali creaturæ præparata beneficia, ad gloriam assequendam, media sunt, & certissima, & efficacissima: quæ ad finem omnino, quem intendunt,

B dunt,

dunt, absque aliqua dubitatione, perducunt eos omnes; qui ea assequuti (assequuntur autem, quod postea declarabitur, omnes, per Dei misericordiam, illi, qui obicem eis non opponunt, & appositum, pro suo posse, remouent.) illis minimè abusi, sed promptè (ut par est) ac sanctè usi fuerint.

Additur [quicumque liberantur] quoniam per eiusmodi tantum diuinorum beneficiorum collationem, atque uirtutem, & rectum usum, omnes à miseria liberantur; quicumque liberantur. Miseria autem illa, à qua illi liberantur, qui liberantur, (si in uniuersum loquamur) duplex est, tum culpæ in præsentia. (Non me latet interca leuiiores aliquas culpas, de patrum sententia, in alio seculo remitti.) tum poenæ in futuro, uel in præsentia etiam. Temporaneas quidem poenas in præsentia semper incipimus, non semper autem perficimus; sed in futuro aliquando purgandi explemus: æternas autem aliquando incipimus in præsentia, in futuro nunquam desituras. Libro de Vita Christiana cap. 3. inquit B. August. *Plerisque ob nimia peccata, & in presenti, Dei ira superuenit, & in futuro seruat: qui ante iudicij diem in presenti etiam iudicantur.*

Illi, qui per prædestinationem ab eiusmodi duplici miseria tandem liberantur; tres in uniuersum sunt, Homo, Angelus, & CHRISTVS, ad multorum patrum sententiam, ut homo. Homo quidem, quoniam per inobedientiam primi parentis nostri, & mandati diuini transgressionem, & contemptum, æternarum poenarum rei facti omnes perieramus: à quibus non nisi per prædestinationem, & gratiam

mise-

miseri corditer liberantur; quicumque liberantur. Angelus uero, quoniam & ille, qui perstitit, ruere atque peccare poterat; sine diuina autè gratia ad supernaturalem conditionem, etiam non peccando subuehi, & ad gloriam proficere, ille per se non poterat; per prædestinationem autem, & per Dei gratiam ad salutem suam angelus, & ad gloriam suam profecit; & à miseria liberatus est, quicumque est liberatus. D. Bernardus propterea serm. 22. super Cantica dixit. *Qui erexit hominem lapsum, dedit stanti angelo ne laboretur; sic illum de captiuitate eruens, sicut hunc à captiuitate defendens.*

CHRISTVS etiam ut homo, à miseria (quod cum omni timore & reuerentia dictum sit) liberatus dici potest. Quoniam (ut catholici illi patres declarant, qui sententiam istam sequuntur) si humana illa singularis, quam uerbum assumpsit, natura, à uerbo, ante eius (dixerim) suppositionem, præuenta & assumpta non fuisset; in humano illo supposito, in quo suppositata extitisset, illa etiam peccasset, aut saltem peccare potuisset. Et esto quod minimè peccasset, aut etiam peccare minime potuisset, ullo modo sine diuina gratia, & sine diuina prædestinatione, ad æternam uitam non profecisset: quòd sine ea proficere omnino non potuisset. Nulla nanque creatura ad gloriam sine diuina gratia proficere potest; aut aliquando potuit. Sine charitate (inquit in 4. distin. 20. Magister) nemo saluus esse potest. Per charitatem nanque solam, à miseria, creatura liberatur, quicumque liberatur.

B 2 De

De **CHRISTI** prædestinatione . . .
Cap. 9.

Ceterum de humanæ naturæ in **CHRISTO** I. D. N. prædestinatione, cap. 15. libri primi de Prædestinatione sancti ita scriptum reliquit D. August. *Prædestinatio ista humana natura in CHRISTO est tanta, & tam celsa, & summa subuectio: ut quo altius attolleretur, non haberet.* De eadem quoque B. Io. Chrisost. edisserens inquit. *Super omnia, natura nostra eleuata est; ut homo; qui locum humili tenebatur, ut descendere non posset ulterius; ad tam excelsum sedem eleuaretur, ut altius non posset ascendere.* Christus autem ut Christus est, hoc est ut per gratiam unionis homo simul & Deus est: non ita est prædestinatus, ut per prædestinationem, & per diuina queuis beneficia, ab aliqua propria miseria fuerit ipse liberandus: cum peccare illo modo, & miser esse (omnis enim miseria nostra ex peccato ducitur) ille non potuerit: sed fuerit ab instanti suæ conceptionis comprehensor & beatissimus. Verum enim uero prædestinatus est tantum, ut esset ab illa (quam prius diximus) duplici miseria liberaturus non seipsum, in quo peccatum (ut diximus) aut miseria aliqua non erat; nec malos angelos, qui absque spe reparationis & liberationis à miseria, peccauerunt: sed humanam naturam humanumque genus uniuersum: hoc est eos homines omnes, cuiuscunque ætatis, sexus & nationis fuerint; qui cum omni studio, si de adultis loquamur, atque omni possibili sua diligentia, in actio-

actionibus naturalibus bonis & bene moratis, uiuere perseuerauerint: & ad uocationem diuinam, per præparantem gratiam, exaudiendam, & ad diuinam præuenientem gratiam, per diuinam misericordiam, recipiendam, subsequente eorum uoluntate, præparari, atque disponi, liberarique tandem uoluerint. Quam diuinam misericordiam, quia illa semper præsto est omnibus eam obnixè implorantibus; & singulis proxima semper adsistit; cum stet Deus ad ostium cuiusque peccatoris, & pulset; à piis propterea: patribus, & præparantem, & præuenientem quandoque gratiam nuncupari, quid prohibet? Inter præparantem gratiam, & præuenientem ego tantam distantiam non uideo, quin præparans præueniens de ei possit. Nec inter præparantem aut præuenientem gratiam, & misericordiam, quin utraque misericordia nuncupari possit. Diuinæ misericordiæ est quòd credimus, quod gratia præueniens nuncupatur: diuinæ etiam misericordiæ est, quòd ad fidem ante fidem uocamur, quod gratia præparans appellatur. Est præueniens gratia operans, est præueniens gratia, quæ operantem præuenit, ad operandumque excitat; quæ præparans communiter uocatur. *Arbitrium nature nostræ* (inquit Augustinus lib. de Eccl. dogm. cap. 21.) *sequax est diuinæ inspirationis.* Sed unde diuina inspiratio, nisi ex diuina misericordia, ex diuinaque præueniente gratia? Ex illa, inquam præueniente gratia, quam præparantem etiam gratiam à patribus sæpius appellari intelligo. Sed tædeo unde discefferam. Matthæi cap. 1. legimus. *Verbum nomen eius. Iesus enim. Ipse enim saluum faciet populum suum*

suum à peccatis eorum. Hoc est quoniam praedestina-
tus est CHRISTVS non ad miseriam suam liberationem,
nec ad sui ipsius adipiscendam salutem; sed ad
liberationem; & ad salutem populi sui, IESVM pro-
pterea, id est Saluatorem appellabis. Quis autem po-
pulus eius est; nisi illi omnes, etiam si genere Israeli-
tae non fuerint, qui quocunque tempore, aut loco,
in eum ritè, Abrahæ fidem imitaturi, ac rectè creden-
do uoluerint. Huc referri possunt Apostoli uerba
ad Rom. cap. 1. *Qui praedestinatus est filius Dei, in uir-
tute, secundum spiritum sanctificationis, &c.* Nempe
Christi praedestinatio, per quam unita diuinitati hu-
mana natura est, *in uirtute est secundum spiritum sancti-
ficationis,* non solum quia de Spiritu sancto natus
Christus est; sed etiam quia per eum omnes praede-
stinamur, quicumque spiritum sanctificationis acci-
pimus, receptumq; conformati imagini eius, ad fi-
nem usque seruiamus; quod non nisi per IESU CHRIS-
TI uirtutem, ac beneficentiam, atque misericor-
diam praedestinationem facere possumus.

Aliae praedestinationis diffinitiones ponuntur.

Cap. 10.

Alias etiam & D. Augustinus, & alij multi
Catholici patres de praedestinatione no-
bis diffinitiones multas tradiderunt, ut il-
lam. *Praedestinatio est gratuita donationis pra-
paratio.* Quam in libro de Fide ad Petrum Diacono-
num cap. 35. A. Augustinus posuit. Et illam, quam
in libro cuius titulus Enchiridion cap. 98. idem attu-
lit,

lit, quæ est. *Praedestinatio est propositum miserendi.*
Et alias alibi. B. item Fulgentius in libro de Duplici
praedestinatione ad Monimum, sic illam aliquando
diffiniuit. *Praedestinatio est preparatio iustificationis,
& adoptionis indebitæ.* Aliquando etiam hoc modo il-
lam idem expræsit. *Praedestinatio est preparatio ope-
rum: quæ Deus in æterna sua dispositione, aut misericor-
diter, aut iuste se facturum ipse præsciuit.* Intelligat
nunc misericorditer erga bonos, iuste erga reprobos.
Sed & alij pij Catholici patres alias alibi attulerunt
de praedestinatione diffinitiones; ex quibus nos ali-
quæ alibi retulimus. Alias (inquam) si uerba eor-
um spectemus; ac si uerborum sententiam, omnes
ab eis allatæ diffinitiones una sunt. Omnium enim
diffinitionum, quæ a patribus Catholicis allatæ sunt,
eadem omnino sententia est, longioribus, uel bre-
uioribus uerbis explicata. Earum autem cuncta-
rum diffinitionum sententiam, ex diffinitione S.
Augustini à nobis allatæ, & pro Compendij ratione,
satis diligenter explicata, apertam iam erudico Chri-
stiano, & manifestam euasile putamus.

D. Thomas de Praedestinatione diffinitio.

Cap. xi.

Terminus omnes à Sanctis patribus de praede-
stinatione traditas diffinitiones, illa, quæ
nobis prima parte, quæstione 23. art. 2. D.
Thomas Theologus præstantissimus attu-
lit, & breuis, & explicata satis, & luculenta esse ui-
detur. Ea autem est. *Praedestinatio est ratio transmissi-
onis*

sanis creature rationalis in finem vite æternæ. Quam etiam, & si ex ijs, quæ ante dicta sunt, facilis illa, ad manifesta (ut putamus) euasit: compendiosissime tam men explicabimus. Dicitur [ratio] quoniam diuinæ prouidentia prædestinatio (ut ante diximus) pars est. Prouidentiam autem ad rationem pertinere patres omnes facile consentent. Quamobrem paulo ante, hoc est, quæstio. 22. eiusdem primæ partis, articulo 1. ipsemet doctor Sæctus hoc modo prouidentiam diffiniuerat. *Prouidentia est ratio ordinandorum in finem.* Sensus est. Quod de rebus omnibus ea ratione, siue Deus, siue Angelus, siue nos homines, dicimur habere prouidentiam: quæ ad fines suos eas aliqua ratione dirigimus singulas, & ordinamus. Per rationem nanque, & per intellectum, non autem per sensum, singulæ res ad finem suum ordinari, dirigiq; dicuntur. Vt illæ res etiam, quæ interna ratione, atque intellectu proprio carent; externo communi non careant; à quo in finem suum dirigantur. Hoc est, quod libro duodecimo Metaphysicæ commentatione. 18. significauit Auerr. quando *opus natura opus esse intelligentia* affirmauit. Cum sit igitur prouidentia ratio, & prædestinatio sub prouidentia (ut ante dictum est) contineatur. Est enim omnis prædestinatio prouidentia, non contrà: consequens est; ut prædestinatio ipsa, ratio quædam censenda sit; & opus aliquod prouidentia atque intellectus diuini.

Verbum

Verbum [transmissionis] exponitur.

Cap. 12.

Equitur uox illa [transmissionis] Est enim prædestinatio ratio transmissionis: Ad huius autem uerbi [transmissionis] intelligentiam, inter missionem D. Thomas, & transmissionem loco citato, idest prima parte, quæstio. 23. eiusmodi differentiam posuit. Vt diceret: missionem quidem esse rei directionem ad finem eiusmodi; ad quem res ipsa, quæ mittitur, interna ui sua aliqua, poterat peruenire. Exemplum tibi sumere potes à nuncio; qui à Domino suo ad principem aliquem mitti dicatur: ad quem proprijs uiribus, & proprijs pedibus ex se proficisci ille poterat. Transmissionem uerò rei esse directionem ad finem eiusmodi, ad quem res, quæ transmittitur, nulla interna ui sua peruenire possibile erat. Dat S. Doctor exemplum de Sagitta: quæ in certum scopum, & in eiusmodi certum finem à sagittario dirigitur: in quem peruenire illa per se aliquo modo non poterat. In quo exemplo lectori cauendum potissimum est: ne ita in prædestinatione uiolentiam esse putet, ut est in tali motu sagittæ. Quæ ex innata sui grauitate, dum per uiolentiam à sagittario sursum mouetur, aut ad latus, propensionem naturalem habet ad descensum. Homo nanque, & si ad prædestinationem, & ad iustificationem, & ad beatitudinem suam, nullam uim agentem propriam, & naturæ suæ insitam habet; per quam ad illa ex se perueniat, aut etiam ad ea per se

C mouea-

moueatur (cum uires uniuersas humanas illa per immensum excedant) habet tamen ad ea recipienda, & in primis ad beatitudinem suam, propensionem naturalem quàm maximam: ut nullo modo, dum per misericordiam, ad prædestinationem à Deo, & ad beatitudinem, uel ad iustitiam, siue ad aliud quodcunq; beneficium supernaturale ipse subuehitur; per naturalem aliquam inclinationem in aduersum (quod facit sagitta) nitatur. In psalmo quippe 106. legitur. *Satiavit Dominus animam sitiensem, & animam esurientem satiavit bonis.* Dicit sitiensem animam, & esurientem bonis saturasse dominum. Beatitudinem quippe suam naturaliter sitit quælibet rationalis anima, atque esurit. Et in cantico Beatissimæ Virginis quotidie canit Ecclesia. *Esurientes impleuit bonis.*

Adde. Quòd per prædestinationem, & per quemlibet (dixerim) prædestinationis effectum (cum sit quilibet supernaturalis) supra seipsum, & supra naturalis conditionis suæ gradum, homo attollitur, atq; subuehitur; quod per additionem sillabæ [trans] in uoce [transmissionis] denotatur: humana autem natura, & homo ipse subuectionem & exaltationem suam, non solum non aspernatur; sed naturaliter etiam appetit summoperè: esto quòd ad illam assequendam, nullam in se uirtutem habeat, & facultatem. Eiusmodi transmissionem sanctæ literæ aliquando electionem, & assumptionem dixerunt. Psal. 64. *Beatus quem elegisti, & assumpsisti, habitabis in atrijs tuis.* Aliquando susceptionem, & gloriam, & exaltationem. Psal. 31. *Tu Domine susceptorem es, gloria mea, & exaltatio capitis mei.* Translationem in prima

ma Epistola S. Ioannes illam apertius appellauit, cum dixit. *Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad uitam: quoniam diligimus fratres.* Tractum nonnunquã (quòd ab externa secundum essentiã causa, hoc est à Deo fit) illam uocauit S. Scriptura. Legitur Ierem. cap. 31. *In charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te, miserans tui.* Et Ioan. cap. 6. ait Dominus. *Nemo uenit ad me: nisi pater, qui misit me, traxerit eum.* Sed, etsi tractus illa dicitur, & ab extrinsecã [quantum ad naturam attinet] causa est; non tamen est aliqua (quòd etiam prius dictum fuit) in prædestinatione, aut in ipsa transmissione, uiolentiã suspicanda. *Prædestinationis enim nomine* (inquit B. Fulgentius) *non aliqua uoluntatis humane coactiua necessitas exprimitur: Sed misericors, & iusta futuri operis diuini sempiterna dispositio prædicatur.*

Nec obijciat nobis, quæso, quispiam uerbum Domini Matth. cap. 11. *A diebus Ioannis, Regnum celorum nim patitur.* Non uiolentiã in eis aliqua, qui ad celorum regnum transmittuntur, uerbo illo [uim patitur] sed gentilis populi ad fidem promptitudo denotatur. Super Psal. 2. circa finem, hunc locum edisserens S. Hilarius inquit. *Regnum celorum nim patitur; & nim facientes diripiunt illud; quia cum regni celestis possessio Israelis prædicaretur, fides tamen gentium possessionem hanc sibi Israelis diffidenti præripuit.* Sed ad diffinitionem redeamus.

*Exponitur verbum [creatura rationalis; in finem
nem uitæ aternæ.] Cap. 13.*

Dicitur [creaturæ rationalis:] creatura rationalis illa dicitur, quæ ratione utitur. Bifariam autem ratio sumitur; tum pro illa animæ potentia, quæ ratione utitur, hoc est pro intellectu; tum pro ipsa intellectus operatione, quæ discursus dicitur, & ratiocinium, & ratio. Intellectus communis est creatori & creaturæ; hoc est Deo, homini, & Angelo. Omnes nanque intelligunt, non æque tamen, sed pro naturæ suæ ratione. Ratio, quæ ratiocinium & discursus dicitur, homini tantum, & Angelo conuenit: non tamen eodem modo, sed differenter admodum. Discursus duplex sanè est, proprius, & improprius. Discursus quidem ille, qui proprie discursus dicitur, ex re notiori ad rem ignotiorē contendit: & hic homini proprius est. Solus nanque homo ex re magis cognita, in rem minus cognitam peruenire conatur. Non enim ex aliqua re magis nota in alicuius minus notæ rei cognitionem (quod ut diximus, proprie discurrere est) peruenit, aut peruenire nititur angelus. Discursus autem ille, qui impropriè discursus dicitur, non homini tantum, sed Angelo etiam conuenit. Est autem eiusmodi discursus duplex. Vnus, cum post unum aliud consideramus; ut cum post Solis eclipsem, terræ sphericitatem, aut Dei prouidentiam, aut quid aliud contemplamur. Alter, cum unum in alio cognoscimus; ut cum Socratem in speculo intuemur.

Vtroq;

Vtroq; nanque modo cognoscere, intelligere, atque discurrere angelus dicitur. Vnum quippe post aliud intelligit. Non enim simul omnia intelligit, quæ intelligere potest. Vnum etiam in alio percipit; ut in vultus excandescencia iracundiam. Quod facere, quo quo modo, & impropriè discurrere est. Homo quippè solus (ut dictum est) discursu illo, qui propriè discursus est, utitur, & ratiocinio: & ex ijs, quæ antea cognouit, ad incognita solus contendit per ratiociniū. A Græcis propterea, ut notauit in Cratylō Plato, dictus est homo *ἄνθρωπος, ἀπὸ τοῦ ἀναδραστῆ ἄνθρωπος*; hoc est, quia ea quæ uidit, & sensu percepit, reconsiderat, atque discurrit. Dicitur denique [in finem uitæ aternæ] id est in finem, qui est uita æterna; ut constructio sit intransitiua. Et de hac D. Thomæ exactissima, atque doctissima diffinitione hætenus.

*Prædestinationis principium, medium, & finis
Deus. Cap. 14.*

Hic ijs, quæ hætenus de prædestinatione dicta sunt, nonnulla, quæ plurimum ad rem pertinere uidentur, colligemus. Vnum. Quod cum supernaturalium tantum beneficiorum, & eorum omnium, & singulorum intuitu, quæ ab uno duntaxat Deo Opt. prædestinatæ creaturæ rationali misericorditer euenire possunt, prædestinatio esse censeatur (Est enim prædestinatio præscientia & præparatio beneficiorum Dei) habeat autem principium in effectis suis in creatura prædestinata, & medium, & finem prædestinatio, tantumque

que beneficiorum præparatio, atque collatio: sequitur, ut nostræ prædestinationis, siue, quod idem est, eorum beneficiorum, quæ nobis per prædestinationem præparata eueniunt; sit Deus principium in nobis, & medium, & finis. Principium, nos creando, uocando, & fide illuminando. Medium, supernaturalia nobis alia beneficia, ad assequendam gloriam, necessaria exhibendo; sed in primis per gratiam nos iustificando, & in iustificationis ad finem usque perseverantia nos conseruando. Finis, nos in fine præsentis uitæ nostræ ad æternam uitam subuehendo, & glorificando. Hoc est, quod de se ipso (Io. cap. 14.) ait Dominus. *Ego sum uia, ueritas & uita; uia, medium; ueritas, principium; uita, finis.*

Prædestinatio nostra ab æterno esse perhibetur. (cap. 15.)

Iterum est. Quod cum prædestinatio ratio (ut dictum est) sit quædam in Deo; & diuinæ illa prouidentię pars existat; in Deo autem ex tempore possit esse nihil; quoniam quidquid in Deo existit, Deus est; quod simplicissima natura & essentia ille sit, sequitur, ut in Deo sit nostra prædestinatio æterna quædam ratio; & si prædestinationis nostræ effectus, nisi per quandam temporum explicationem, in nobis esse non possunt; quos sicut per misericordem prædestinationem ab æterno nobis in sua essentiali præscientia contulit; ita eos per essentialem præscientiam in nobis ab æterno Deus infallibiliter nouit; cui futura in tempore omnia incommutabiliter notissima sunt.

Plura

tenentibus

et in

tribuit

Plura prædestinationum genera

Cap. 16.

tertium est. Quod cum nisi per unam misericordem prædestinationem, diuina, & supernaturalia beneficia (quæcunque illa sunt) hominum nemo assequi possit: Illa autem (ut prius dictum est) plura à multis probatis Theologis numerentur; consequens est, ut plura (si fusè, & in uniuersum de prædestinatione loqui uouerimus) prædestinationum constituenda genera sint: sicut plura sunt creaturæ rationali per prædestinationem præparata atque exhibita supernaturalia Dei beneficia: quæ non nisi per eius misericordem prædestinationem, & clementiam obtinere homo potest. Et præterea sequitur: ut qua ratione homo quispiam per diuinam pietatem, & largitatem supernaturale beneficium aliquod assequutus fuerit; eadem ratione ad illud ipsum beneficium prædestinatus idem esse censeatur: siue uocatio & gratia præparans, & gratia iustificans, & gloria simul; siue uocatio tantum, & gratia; siue etiam uocatio solum (quæ præparans gratia appellari potest) beneficium illud sit, quod assequutum illum esse dixerimus. Et rursum sequitur, ut pro quo (ita dixerim) tempore illud beneficium assequutus ille fuerit, pro eodem prædestinatus, idem dicendus erit. Siue pro tempore (dicere liceat) perpetuo, & sine termino, & sine, ut illi, qui non uocationem tantum, aut uocationem & gratiam solum, sed uocationem, gratiam, & gloriam tandem

tandem assequuntur : siue pro tempore (dicamus) temporaneo, quod cum termino & fine sit; ut illi, qui siue per baptismum, salutis & paradisi ianuam, & primam naufragij tabulam; siue post baptismum, per sacramentalem salutem poenitentiam, tabulam alteram, iustificantem quidem gratiam & charitatem aliquando sunt assequuti; in ea uero ad finem usque minimè perseuerarunt; sed in peccato mortali decesserunt. Verùm, etsi prædestinationum plura genera sunt, prædestinatio tamen illa, quæ ad gloriæ assequutionem est; hoc est quæ beatitudinem & gloriam includit, absolute, & simpliciter prædestinatio dicenda est. Illa nanque sola, & perpetua est, & omnia prædestinationis ad salutem opportuna beneficia complectitur: Aliæ autem prædestinationes, quotquot illæ sunt, non simpliciter, sed quoquomodo, & secundum quid, prædestinationes dicendæ sunt; quoniam præcipuum prædestinationis finem, hoc est gloriam assequutæ illæ non fuerunt.

*Noua quadam de prædestinatione opinio affer-
tur, & reijcitur. Cap. 17.*

Vartum est. Quod cum non omnes, qui salui fiunt; sed nobiles tantùm in Ecclesia Christi, & hæroas, ut beatissimam Virginem matrem, Ioannem Baptist. Petrum, Paulum, Stefanum, Laurentium, & alios insigniores Ecclesiæ proceres, prædestinatos sit arbitratu in libris suis, quos de prædestinatione edidit Reuer. Episc. P. Ambrosius. Catarinus, aliorum uero, qui inferioris

ferioris (ut ipse ait) clasfis sunt, hominum neminem; esto, quod ex illis multi salui fiant; quod nouum commentum (quamuis non multum, imò nihil cogentibus rationibus) suadere ille conatus est: consequens est, ut uehementissimè pater ille errauerit (quod alibi à nobis ostensum est) & ab omnium patrum Theologorum sententia longissime aberrauerit. Non enim fuit, uel apud antiquiores, uel apud recentiores Catholicos Theologos patres dubitatio aliqua; an qui salui fiunt, à Deo ante prædestinati existant; siue an absque diuina prædestinatione hominum quispiam possit salutem assequi: cum ad multorum imò ad omnium fermè Catholicorum patrum sententiam, non tantùm salutem suam, ac beatitudinè, & gloriam (quod maximum est) sine prædestinatione assequi ullus hominum potest; sed neque iustificationè, nec præparantem gratiam, aut uocationem, nec minimum, ita dixerim, aliud quodcunque supernaturale beneficium (non me latet interea omnia eiusmodi & singula, maxima esse beneficia) absque misericordie Dei prædestinatione obtinere quis potest. Cum ad Romanos capite nono. Scribat Apostolus. *Quos præsciuit, & prædestinauit: hos & uocauit; & quos uocauit, illos & iustificauit; & quos iustificauit, illos & glorificauit.* Quibus uerbis cum præscientia, & prædestinatione non tantùm glorificationem, & iustificationem, sed etiam uocationem coniunxit; quod ipsa quoque uocatio, nedum iustificatio & glorificatio cuiuslibet hominis prædestinationis effectus aliquis sit. Et libro primo Dialogi cap. 8. S. Gregorius de omnibus, & singulis diuinis super-

naturalibus beneficijs. inquit, *Obtineri nequaquam possunt, quae praedestinata non sunt.* Ut omnino quicumque gloriam sit assequutus, uel assequuturus, praedestinatus etiam ab aeterno penitus censeatur.

An ex operibus prauiis sit nostra praedestinatio.

Cap. 18.

Verumenimvero dubitatio illa, an in aeterna diuina praescientia, ad nostram nos praedestinationem aliquid afferre, eamq; aliquo modo apud Deum nostris operibus iuuare possimus, & orationibus; ita ut ex diuino aliquo operum nostrorum intuitu quoquo modo praedestinationem nostram proficisci dicere possimus; an potius uniuersum eximium istud beneficium ex mera, & simplici diuinæ uoluntatis liberalitate, nulla operum nostrorum habita apud Deum ratione, nobis eueniat. Hæc, inquam, difficultas pios præmaxima difficultate sua, & Catholicos tum antiquiores tum recentiores patres, suspensos diu & anxios detinuit; & multum eos pijs disputationibus diuexauit; & adhuc forte sub iudice lis esse uidebitur. Cum sacrarum literarum ueneranda cogat nos auctoritas, Hinc, credere non nihil ad nostram praedestinationem per opera nostra afferre nos posse: quoniam retributorum nobis esse Deum, pro ratione operum nostrorum, & meritorum, siue bonum, siue malum, Sancta scriptura constanter affirmat; Illinc, bona omnia, quae unquam illa sunt, in primis autem iustitiæ gratiam, & gloriam primarios diuinæ praedestinationis effectus,

effectus, unius nobis diuinæ beatificæ largitatis (ab acto procul omni operum nostrorum intuitu) immensæq; unius misericordiæ beneficio, aduenire, eadem sancta Scriptura comminisci sapius, atque non obscure explicare uidetur. Legimus nanque. Psal. 17. *Saluum me fecit, quoniam uoluit me.* Et ad Titum cap. 3. *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.* Legimus etiam (psal. 118.) *Hæc facta est mihi; quia iustificationes tuas exquisiui.* Et in Cantico Virginis matris. *Quia respexit humilitatem ancille suæ; ecce ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Et ad Rom. cap. 11. *Apost. Reddet unicuique Dominus secundum opera sua.* Et Dominus ipse Matt. cap. 25. ait. *Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi. Esuristi enim, & dedisti mihi manducare: sitiui, & dedisti mihi bibere, &c.* Quibus uerbis ore Domini commendari uidentur bona opera nostra; tanquam æternæ praedestinationis, & regni cœlestis assequendi possidendiq; aliqua causa. Et sicut pro opinione illa, quæ opera nostra à ratione praedestinationis penitus abdicat, multæ rationes extant, ex quibus aliquot alibi produximus, & inter alias, ratio illa. Quod ad diuina assequenda supernaturalia beneficia (quoniam supernaturalia, & diuina sunt) nullam ex se homo habeat actricem uirtutem, aut rationem, & proportionem naturalem. Ita pro altera opinione, quæ ad rationem praedestinationis nostræ opera nostra aliquo modo admitrit, non pauciores rationes sunt, quarum nonnullas alibi adduximus, & inter alias ab aliquibus ratio quædam ita erigitur:

ut ad alterum duorum incommodorum, cum, qui sic opinatus fuerit, deducat; Vel ut concedat, cunctos homines, pro bonitatis, & misericordiae suae immensitate, Deum ad aeternam uitam prædestinare; Vel ut personarum acceptorem (cum abactis procul nostris operibus cunctis, pares omnino, pro humanæ nostræ conditionis ratione, omnes existamus) Deum esse affirmet. Vtrunq; autem, & diuinis scripturis, & diuinæ simul æquitati nimium aduersatur. Hæc certè difficultas est illa difficultas omnium maxima: quæ & antiquorum, & recentiorum patrum piam in sanctis scripturis diligentiam, piæque, in hac difficultate explicanda, ad fidelium omnium ædificationem, ingenia, multis retro seculis plurimum torfit.

Ad tactam difficultatem aliorum responsio.

Cap. 19.

Actam arduam, & ualdè impeditam difficultatem, ut dissoluerent patres nonnulli pij atque catholici, duas de prædestinatione in ecclesia catholica fuisse piè semper, & catholicè sustentatas opiniones (etsi oppositæ illæ uideantur) dixerunt. Eam uidelicet, quæ nulla prorsus operum nostrorum habita ratione, ex una tantum diuina uoluntate & misericordia prædestinationem, hoc est uocationem, siue fidem & gratiam, quæ nobis à Deo confertur, & gloriam, uenire asseruit. Et eam, quæ non ex sola diuina uoluntate, sed etiam ex operibus nostris, operumq; nostrorum præfensione, quoquo modo prædestinationem, fidem

uide-

uidelicet, gratiam, & gloriam misericorditer hauriri, affirmare non dubitauit. Quorum profectò sanctorum patrum sententiæ (etsi pij, & docti uiri sunt) in eo tamen, quòd & duas has esse opinationes, & eas quasi ab inuicem è regione distinctas, atque oppositas admittunt; haud multum nos libenter subscribimus, & assentimus. Quoniam Cant. cap. 6. scriptum est. *Vna est columba mea, perfecta mea; una est matri suæ, electa genitrici suæ.* Et psal. 132. *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in unum.* Aliqui propterea opinionem utramque illa ratione ad concordiam uocare conati sunt. Vt unam quidem dicerent, de ea prædestinatione esse intelligendam opinionem, quæ ad uocationem, uel etiam ad gratiam, & ad iustificationem est; alteram uerò de ea, quæ est ad gloriam. Illa enim ex una diuina uoluntate, non autem ex operibus siue ex operum aliqua præfensione, uel intuitu, & ex una diuina misericordia est; hanc ex operibus nostris aliquo modo esse, admittere potest. P. Ambrosius Catarinus unam de procerum Ecclesiæ Dei prædestinatione, alteram de inferioris classis hominum intellexisse est uisus. Alij aliter opiniones istas conciliare conati sunt.

Responsio auctoris Cap. 20.

Verumenim uerò cum rem ego diu perpendiderim, examinauerimque diligentius; & utranq; opinionem à patribus catholicis absq; aliquo fidei præiudicio alacriter defendi animaduertirim: non illas (ut prima fronte il-

lae uidentur) duas diuersas opiniones, & è regione aduersas & oppositas censui; imò ne duas quidem illas esse existimaui; sed unam, & eandem penitus: secundum illud Ierem. cap. 32. de ecclesia Dei uaticinium. *Dabo eis cor unum, & uiam unam.* Nequè prædestinationem unam solùm, ex una tantùm diuina misericordi uoluntate, abacta prorsus omni nostrorum operum ratione, & intuitu; illam uidelicet, quæ ad gratiam est: alteram ex operibus nostris, abacta diuinæ gratuita uoluntatis misericordia, illam scilicet, quæ ad gloriam est, affirmandum esse arbitratus sum: sed utranque ex utroque, suo modo emanare, affirmare non dubitaui. Vtraque enim prædestinatio, & ex diuina misericordi uoluntate simul, & ex nostris operibus aliquo modo proficisci dicere possumus, imò (si non erro) dicere tenemur; diuersimodè tamen. Est enim prædestinatio ad gratiam & ex diuina misericordia, & simul aliquo (sic dixerim) modo ex bonis nostris operibus; prædestinatio etiam ad gloriam, & ex bonis operibus nostris est, & simul ex misericordia diuina. Vtraque autem imprimis ex ipsa misericordi uoluntate, & gratia diuina est. Ut opiniones illæ, quæ duæ uidentur, & diuersæ, & aduersæ; aduersæ non sint, neque diuersæ; imò duæ non sint; sed una, & eadem penitus. Ad quem modum autem hoc, quod diximus, ueritatem habere possit; & prædestinatio ad gratiam, quæ ex sola diuina misericordia emanat, sic aliquo modo ex operibus; & prædestinatio ad gloriam, quæ ex nostris operibus est, sic tantùm ex diuina gratia, & charitate; & simul utraque prædestinatio non ex operibus

ribus sit, sed ex una misericordi uoluntate diuina; pio atque attento lectori in effectis suis, in gratia uidelicet, & in gloria, facillè satis ostensuri nunc breuibus sumus.

Gratia quomodo ex operibus proficiscatur.

Cap. 21.

Ratiam de qua ad Rom. cap. 21. scriptum est. *Si autem gratia, non ex operibus; alioqui gratia iam non est gratia.* Ex nostris bonis & bene moratis rectæq; naturali rationi accommodatis operibus quoquo modo emanare, cum omni humilitate, & absque pertinacia asserimus. Diximus, quoquo modo, quoniam non positiua aliqua & efficaci, aut meritoria ratione; sed priuatiua tantùm, & tanquam à causa remouente prohibens. Hoc autem, ad quem modum intelligendum sit, ita declaramus. Bona opera nostra (nostra nunc opera illa appellamus, quæ per liberum arbitrium à nobis ut ex nobis diuino tantùm generali influxu supposito, siue bona, siue mala proueniunt) bifariam considerari posse affirmamus; positiuè uidelicet, & priuatiuè; positiuè opera nostra bona considerari tunc dicimus: quando ea ratione illa sumimus, quæ actu & formaliter (ita dixerim) talia opera sunt; hoc est quæ & benè naturaliter morata sunt, & secundum rectam (ut à nobis fieri potest) ex conditione nobis indita naturalem rationem, à nobis effectiue profecta sunt; & alicuius præterea alterius effectus (quisquis ille fuerit) naturaliter causa illa existunt; aut

aut saltem existere possunt. Omnis nanque res sicut alterius rei effectus est, Deo uno excepto, ita rei cuiuspiam alterius causa positiua existit, aut existere potest; & (ut uno uerbo dicam) qua secundum rationem suam formalem considerantur, & effectus positiui sunt. Priuatiuè uero eadem bona nostra opera considerari intelligimus: quando non ea ratione illa sumuntur, qua talia formaliter & naturaliter sunt; & positiui quidam effectus sunt; sed qua (cum talia sint, & cum bene morata sint, secundumque rectam naturalem, etsi sauciatam, rationem facta sint, & alicuius effectus causa esse possint) nullius rei sunt naturaliter positiua causa sed aliam causam (quæ ad operandum ex se prompta est) alteriusque causæ operationem tantum non impediunt, eique operanti causæ obicem aliquem non apponunt; nullo autem modo ad effectum illius causæ aliquid positiuum afferunt, nec aliquo modo eidem coagunt: & ut appositè loquamur, quatenus diuinæ, quæ nobis semper promptissima assistit, beneficentiæ, ac largitati impedimentum nullum apponunt: quin potius, si aliquid ante appositum est, pro uirili sua, amouent, aut saltem, amouere conantur; dixi [conantur] quoniam ut gratiam Deus unus confert, ita peccatum (quod unum diuinæ gratiæ diuinæque; largissimæ beneficentiæ impedimentum est) aufert solus Deus. Bifariam nanq;, imò trifariam impedimentum non apponimus; tum, non dicam nihil agendo, quia hoc esset impedimentum afferre, cum otium ipsum peccatum sit, sed nihil ad impediendum agendo; tum illud remouendo, pro posse, quod ante impediēbat.

tum

tum illud remouere uolenti nihil obstando. Non enim ille tantum, qui fenestram non claudit; uel ille etiam, qui fenestram aperit; sed ille præterea, qui fenestram aperiēti non obstat; modo aliquo, hoc est modo priuatiuo, cameram illuminare dicendus est. Aliqua tamen unusquisque ratione diuersa. Quoniam qui non claudit, impedimētum non affert illuminationi; qui uero aperit, tollit impedimentum aliqua actione; at qui aperiēti non obstat, appositum aliquo modo impedimentum remouet: ipsa autem camera à Sole tantum positiuè illuminatur, non ab eo qui fenestram non claudit, non ab eo qui illam aperit, non ab eo qui eam aperiēti non obstat. Nemo sanè eorum est, qui uel minimum luminis cameræ positiuè demandet; sed priuatiuè tantum unusquisque, ut dictum est. Ex nostris bonis operibus positiuè sumptis, hoc est quatenus bona opera sunt; & ex nobis, siue ex actione nostra bene morata rectæ naturali rationi conformia profecta sunt; & quatenus uim naturalem aliquam agentem, & aliquam rei cuiuspiam causam secum afferunt, nullo modo, siue tanquam ex ipsa uerum operum, siue tanquam ex merito aliquo condigno, siue tanquam ex aliqua positiua causa, gratia diuina, non illam dico tantum, quæ iustificat; sed neque illa, quæ ad iustitiam præparat, proficiscitur, aut proficisci potest. *Non gratiam Dei, (S. Augustinus ad Bonifacium pp.) aliquid meriti præcedit humani.* Quod non solum (ut diximus) uerum est de ea, quam præuenientem, & iustificantem, sed de ea etiam, quam præparantem, & peccatorum corda emollientem gratiam patres aliquot appellauerunt.

E runt.

runt. Alioquin (ut ait Apoll.) gratia non esset gratia. Et Pelagij diu iam hæresis damnata, atque scpulta iterum excitaretur. Ad hunc posituum modum opera loco citato sumpsit Apostolus, quando dixit. *Si autem gratia, non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia.* Ex eisdem nihilominus bonis, & bene moratis nostris operibus priuatiuè sumptis, hoc est, ea tantum ratione sumptis, quatenus nullam illa diuinæ semper paratissimæ beneficentiæ, ac largitati impedimentum apponunt: ad eum modum, præparans gratia, quæ (ex patribus) illa est, quæ peccatoris ad poenitentiam cor emollit; aut etiam præueniens gratia atque iustificans, per diuinam misericordiam, proficisci potest; ad quem modum ex alicuius impedientis causæ non appositione, aut etiam (si aliqua apposita sit) ex eiusdem amotione, forma opposita, & habitus oppositus quandoque per naturam continuò exurgere conspicitur. Vt ex non appositione, aut etiam ex remotioe panniculi ab oculo (si aliquis appositus est) siue ex palpebrarum eleuatione, si depressæ sunt, & lumen adfit, hominis excitatur illucò uisio; & ex rubiginis non appositione, aut etiam ex appositæ absterfione atque amotione, ferri nitor effulget. Ex opaci quippe non appositione, aut si aliquod interpositum est, ex eius amotione, ut ex fenestæ aperitione, excitatur protinus illuminatio. Absit impedimentum, aderit similiter continuò diuina illa gratia, diuinumq; illud beneficium, quod pro ratione amotionis impedimenti adesse poterit; aderit, inquam, non quidem naturaliter sed gratuito.

Si dicas. Apponere impedimentum (quod ut diximus,

ximus, peccatum est) hominis esse uideo; amouere illud cuius sit non uideo, sit ne hominis an Dei.

Respondebo. Quemadmodum amouere tenebras positiuè, hoc est per luminis infusionē solius luminosi radij est; priuatiuè autem fenestrā aperientis; ut palpebras eleuantis. Ita Dei quidem est amouere positiuè, hoc est per appositionem cum præparantis tum iustificantis gratiæ: hominis uero priuatiuè, hoc est tum per non appositionem impedimenti, quod culpa est; tum per appositi amotionem, hoc est per non oppugnationem diuinæ præparanti gratiæ; quæ, ut impedimētum quod in te est, amoueat, cor tuū, & uoluntatem tuam satagit præparare. Non apponet Deus gratiam, si tu impedimentum apposueris. Sed dices: non possum impedimentum amouere, ut palpebram eleuare, nisi præcipuo me Deus aliquo adiuuet auxilio. Tibi dicam. Si impedimenti remotio, ut palpebræ eleuatio, aut ad Solem conuersio sit ad meritum, non poterit absque ope diuinæ hoc à te fieri; at si tantum ad studium fuerit, à te, ut à te, Dei generali auxilio, fieri poterit. Studeas impedimentum amouere diuino radio, & mereberis illuminari, & tanto amplius, quanto amplius studebis. Quamobrem (ut B. Dionysii quarto cap. de Diuinis nominibus exemplo, & docta atque apposita similitudine utamur) quemadmodum tantum exuberantis luminositatis suæ in locum quælibet Sol effundit; quantum pro impedimenti non appositione, aut si aliquod appositum est, pro eius remotioe, locus ipse, ut lucis recipiendæ magis aptus efficitur, sic magis illuminatur: Ita tantum diuinæ gratiæ suæ, atq;

illuminationis, nobis, animabusq; nostris Sol æternus Deus demandat; quantum pro impedimenti, hoc est pro infidelitatis, proq; improborum actuum, & peccatorum nostrorum, improbaq; nostræ uoluntatis non appositione, aut (si quid tale appositum est) pro eius, per nos facta, ut possumus, amotione, & diuinæ beneficentiæ non oppugnatione demandare ille potest. Multo autem à Sole discrimine: quoniam lumen suum Sol ita demandat, ut illud naturaliter non demandare non possit. Deus autem suum liberè omnino, etsi necessitate iustæ misericordiæ suæ, demandare non possit lumen suum obicem non apponenti: quam necessitatem S. Thomas necessitatem infallibilitatis appellat. Loco citato, hoc est quarto capite de Diuinis nominibus ad principium scriptū ita reliquit Sanctiss. ille, & doctiss. Dionysius.

Καὶ γὰρ ὡς περὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἥλιος ἢ λογίζεσθαι ἢ φεραρούμενος ἀλλ' αὐτῷ τῷ εἶναι φωτίζει πάντα τὰ μετῆχεν τῷ φωτὸς αὐτοῦ, κατὰ τὸν οἰκτιρὸν δυνάμεινα λόγον: ἕτω δὴ καὶ τ' ἀγαθόν, ὡς περὶ ἥλιον, οἷς ὑπερῶν ἀμυδρὰν εἰκόνα τὸ ἐξηρημένως ἀρχέτυπον αὐτῷ τῷ ὑπάρχει πάντων τοῦ οὐρανοῦ ἀναλόγως ἰσῖνοι τὰς τῆς ἑλῆς ἀγαθότητος ἀκτίνας.

Hæc uerba ita in latinum uertit Marfilius. *Nam quemadmodum Sol hic nobis conspicuus, nec cogitatione, nec electione, sed eo ipso, quod est, illuminat omnia; quæ pro modo suo participationem lucis admittunt: sic & ipsum bonum, non aliter Solem superans, quam exemplar primum exilem excellenter antecellit imaginem; ipsa sua existentia, per ea, quæ sunt, omnia pro sua cuiusq; capacitate, bonitatis suæ radios abundè diffundit. Quid autem per ipsum bonum intelligit Dionysius, nisi Deum? Deus igitur per ea, quæ sunt, omnia, pro sua*

sua cuiusque capacitate, bonitatis suæ radios libere atque abundè diffundit. Neque te moueat uerbum illud [ipsa sua existentia] quasi non liberè Deus, sed naturaliter, per ea quæ sunt, bonitatem suam effundat. Est enim ita Deo naturale libere benefacere, si beneficij capax aliquis fuerit; ut homini naturale est, libero uti arbitrio, quo non utitur nisi cum uult; ut dicere possimus, quòd liberè ita naturaliter effundat, ut homo libere naturaliter imperat. Aliquando ad Donatum scripsit etiam in hæc uerba B. Ciprianus, & est epistola 2. libri secundi. *Nostrum tantum sicut peccatus, & patet; profusus largiter spiritus: quantumq; fidei capax afferimus: tantum gratis inuadentis haurimus. Quid est dictu [nostrum tantum patet peccatus] nisi uoluntas nostra non aduersetur, non obicem ponat, non resistat diuinis beneficijs? Hoc igitur priuatiuo modo, nos ipsos disponendo, impedimenta ad diuina beneficia nos non apponendo, apposita pro uirili nostra amouendo, capacitatem tantum nos afferendo; quòd aliud bonis nostris operibus afferre non possumus, gratiam suam tum præparantem, tum iustificantem nobis Deum, immensa bonitate sua, misericorditer elargiri minimè negamus. At quis non intelligit; quòd cum, medijs nostris eiusmodi bonis operibus, quæ priuatiuè tantum ad supernaturalia beneficia concurrant, gratiam illam, qua cor nostrum ad poenitentiam præparatur, aut illam qua etiam iustificatur, à Deo nobis donari dicimus; nos simul non donari illam ex bonis illis operibus nostris, hoc est ex uirtute illorum operum tanquam ex causa aliqua positiua, aut meritoria; sed*

ex sola misericordiae diuina uoluntate, & liberalitate donari affirmamus. Sola quippe Dei misericordia tanti doni positiua causa est uniuersa. Nemo certe hominum est, qui clare istud non intelligat; nisi quis forte ita nos desipere existimaret, ut afferre illum luminositati Solis aliquid arbitraremur, qui ab oculis nostris opaci aliquid amoueret, aut opacum aliquod non apponeret, ex cuius amotione, aut non appositione, iam Solem ipsum inspiceremus. Nihil Soli aut Solis luminositati attulit ille, aut afferre potuit; abstulit tantum sua opera, non attulit. Abstulit, inquam, non Soli, siue Solis radio & luminositati; (cui nec afferre ille, nec auferre aliquid poterat) sed nobis siue oculis nostris; illud sane, quod oculis nostris Solis radii impediebat, quo ablato, Sol affuit. Illi nempe, qui diuinæ beneficentiæ non apponit impedimentum; aut appositum pro posse suo amouet, uel amouenti non aduersatur, aliquo præcipuo & supernaturali beneficio adest Deus continuò. Ei sane, qui peccatum suum (quod unum tanti solis lumen retardat) ex animo pro suo posse detestatur, adest protinus suo aliquo lumine, & sua aliqua gratia Deus, peccataque eius aufert uniuersa: aut saltem (si minus tanti ille beneficij capax fuerit) ad ea auferenda peccatorem præparat. Suae nempe gratiæ, & suæ beatificæ luminositatis tantum cuiuslibet præstat, quantum ille, cum Dei superaddito auxilio, se capacem exhibuit.

Gloria

Gloria, quomodo ex operibus nostris proficiscitur.

Cap. 22.

Loria, de qua ad Rom. cap. 4. scriptum est.

Ei autem, qui operatur, merces non impuetur secundum gratiam, sed secundum debitum, et si (ut ex uerbis Apostoli manifestum

apparet) ex bonis operibus nostris proficiscitur; ex una tamen (quod iterum dico) ex una diuina gratia, ex unaque Dei beatifica beneficentia, non autem ex bonis operibus nostris, à Deo nobis donatur. Duo namque de gloria dicimus, quæ sibi inuicem opponi uidentur. Vnum quod est ex operibus; Alterum, quod tantum ex gratia est; quod capite sequenti demonstrabitur. Est nempe beatitudo & gloria nostra ex operibus nostris bonis, non priuatiuo modo tantum (ut ante de bonis operibus ad assequendam præparantem, uel iustificantem gratiam dictum est) sed positiuo etiam modo sumptis. Quippe post assequutam à nobis Dei largitate & misericordia iustificantem gratiam, ex operibus nostris, positiua aliqua ratione, ueluti nostrorum operum mercedem, gloriam retribui nobis à Deo Opt. affirmamus, imò ipsa sacra Scriptura affirmat. Apoc. cap. 22. legitur. *Ecce uenio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Et in priore ad Cor. cap. 3. *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.* Nostris sane operibus bonis positiue sumptis, hoc est bene meritis, & à recta naturalitratione profectis, assequuto diuino illo (quod diximus) super-

supernaturali beneficio, hoc est assequuta iam atque adhibita diuina cooperante gratia, ex ui illorum operum (diuina posita pactione, de qua lib. 5. Confess. capi. 9. inquit S. August. *Dignaris Domine eis quibus omnia debita dimittis, etiam promissionibus tuis debitor fieri*) & de condigno, beatitudinem, & gloriam nos adipisci demereri que Sacrosanctæ literæ affirmant, atque confirmant. Non enim illa, quæ nobis, & operibus nostris per Dei misericordiam superuenit, & adhibetur iustificans gratia, facit, ut opera, quæ gratiam adhibitam sequuntur, & quæ homo cum illa gratia operatur, nostra non sint. Cum Matth. cap. 5. dicat Dominus. *Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona; & glorificent patrem uestrum, qui in caelis est*. Illa quippe opera bona, & ita bona ut cœlestem patrem glorificent, à nobis cum Dei gratia sunt facta: quæ, Domini testimonio, nostra dicuntur. Eiusmodi nempe operibus bonis nostris, non priuatiuè tantum, quia impedimentum non opponunt, sed positiuè etiam (ut diximus) sumptis, hoc est qua talia sunt, & qua cum cooperante diuina gratia à nobis facta sunt, per diuinam misericordem pactionem, & promissionem, gloria de condigno debetur; & gloriam nobis de condigno illa merentur; cum gloria ipsa nostrorum operum debita merces sit; quod loco citato affirmauit Apostolus inquitens. *Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*. & Ierem. cap. 31. quando inquit. *Est merces operi tuo*. Cum retributio sit. Luc. cap. 14. *Retribuetur tibi in resurrectione iustorum*. Cum premium sit, Iob. cap. 4. *Premium bonum thesaurizas*

izas tibi in die necessitatis. Cum stipendium sit, & corona iustitiæ. In post. ad Timotheum cap. 4. Apost. *Reposita est mihi corona iustitiæ; quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex*. Et in collecta feriæ 5. maioris hebdomadæ precatur Ecclesia. *Vt sicut in passione sua Iesus Christus Dominus noster diuersa utrisque (latroni uidelicet, & Iudæ) intulit stipendia meritorum, &c.* Si gloria merces est, & retributio, & præmium, & corona iustitiæ, & stipendium operum, quomodo positiuè & ut de condigno meritoria ad gloriam non concurrunt? Illis nihilominus omnibus non obstantibus, gloriam (quæ operum nostrorum merces, retributio, præmium, corona iustitiæ, stipendiumque dicta est) ex una diuina gratia, & ex una tantum misericordie Dei liberalitate largiri donari que nobis; non autem ex operibus nostris prouenire, nos affirmamus: quod etiam facillime ostendere hoc modo possumus.

Gloriam nostram non esse ex nostris operibus, sed ex una diuina gratia. Cap. 23.

Operum bonarum operationum, hoc est earum, quæ à nobis, ut ex nobis, benemeratæ & rectæ naturali rationi conformes proficiuntur, uniuersa uis, quam ad supernaturalia beneficia & in primis ad gloriam positiuam habere, superiori capite diximus; & uniuersum earundem meritum, propter quod nobis à Deo gloria, merces, præmium, atque stipendium, & debetur, & exhibetur, non est ex nobis, hoc est,

non est ex aliqua actionis nostræ, qua nostra est, potestate atque uirtute, uel merito; aut ex iustitia aliqua nostra, quæ sit ex nobis; & (ut uno uerbo dicam) ex aliqua ui humana, ab actō procul quocunque præcipuo diuino adiutorio, omnino nō procedit, aut procedere potest. Sed ex Deo uno, & ex una diuina liberali misericordiā; uoluntate, necnō ex una diuina nobis superdonata, & nobiscum cooperante gratia, proficiscitur. Quoniam (ut ad Titum cap. 3. ait Apostolus) *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.* & in poster. ad Cor. cap. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.* Si non sufficimus nos ex nobis aliquid cogitare; aliquid ex nobis nos operari ualebimus? Hoc loco pie lector, quæso aduertas, quòd non meretur ab Apostolo appellari [aliquid] illud, quod bonum non est; hoc est illud, quod ad salutem nostram, & ad æternam gloriam non proficiat, aut ad eam aliquo modo non dirigatur. Contra Iulianum lib. 4. cap. 1. inquit S. August. *Scito nos illud bonum hominum dicere, & illud opus bonum, per quod solum ad æternum Dei regnum homo perduci potest.* Eiusmodi profecto aliquid, hoc est, opus quod ad æternam uitam conducat, nos ex nobis agere, aut etiam cogitare non sufficimus; hoc est illud nos facere, illud nos cogitare ex nobis impossibile est. Ad principium libri de Prædest. D. August. dixit. *Nemo sibi sufficit ad incipiendum, uel perficiendum quodcunque opus bonum; sed in omni opere bono incipiendo, & perficiendo, sufficientia nostra ex Deo est.* Ego autem, imò non ego, sed Apo-
 stolus

stolus ait, neminem non solùm ad incipiendum, aut perficiendum, sed ad cogitandum opus bonum sibi sufficere. Opus bonum appellat illud solum B. Augustinus, quod ad æternam uitā uim aliquam habeat, quod Apostolus [aliquid] nominauit. Et lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 27. idem inquit. *Ita Deus ex uerbis hominum, atque in ipso operatur arbitrio; ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisq; motus bonæ uoluntatis ex Deo sit: quia per illum aliquid boni possumus; sine quo nihil possumus.* Sanctam cogitationem, pium consilium, bonam uoluntatem, illam S. Aug. appellat, quæ ad Deum dirigitur, & quæ cum Dei gratia est, & aliquid ad salutem operatur; sine qua, quod meritorium sit, operari possumus nihil.

Nullam quippe uires nostræ (ut in prima secundæ quæst. 109. art. 5. S. Thomas demonstrauit) aut nostri conatus, qua nostri sunt, ad beneficium aliquod, quamuis (ita dixerim) exiguum, modò supernaturale fuerit, nedum ad bonum tantum, quantum est iustificans gratia, ex qua meritum nostrum ad gloriam uniuersum emanat, proportionem habent; sed ut habeant, & æternam uitam mereantur, necessarium est supernaturale aliquod auxilium, & diuina gratia.

Adde. Quòd illud præmium, & stipendium illud; quod gloria est; nec non illa, de qua loquimur, merces, & corona iustitiæ; quam nobis, & nostris bonis cum diuina gratia patris operibus debet, & suo tempore retribuit, aut retributurus est Dominus, meritum nostrum uniuersum excedit: nec utcumq; excedit; sed ultra rationem omnem uirtu-

tis nostrarum operationum; omnemq; meriti nostri proportionem per immensum excedit. Ad Abraham propterea (Gen. cap. 15.) ait Dominus. *Ego ero merces tua magna nimis.* Dixit se Dominus Abraham futurum esse mercedem, non qualemcunque, sed magnam; non qualicumque modo magnam, sed magnam nimis. Apostolus propterea ad Rom. cap. 8. scribens inquit. *Non sunt condigna passionis huius temporis ad futuram gloriam.* Et in post. ad Corinth. cap. 4. ait. *Illud quod in presenti momentaneum est, & leue tribulationis nostra; supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus operatur in nobis.* Et Dominus Matth. cap. 5. *Merces uestra copiosa est in caelis.* Illud nanque beneficiū, quod nobis supernaturale donatur, quod uires nostras uniuersas, & meritum nostrum superat; atque præmium illud, quod ex meritis nostris emanare potest; uniuersum, excedit quod nobis supra merita nostra à Deo exhibetur, nonne inter gratuita dona merito numerabimus? Quamobrem B. Fulgentius, libro de Duplici prædestinatione inquit. *Futura quoque retributionis gloriam, qua donabitur sanctis, quis diuina gratia non esse concedat?* Et D. August. ad Sixtum presbyterum, & alibi dixit *Non coronare Deum opera nostra, sed dona sua.* Et S. Vates ps. 102. *Qui coronat se in misericordia & miserationibus.* Igitur merita conticescant, & regnet gratia, per quam merita sunt merita.

Coli.

Colligitur identitas utriusq; opinionis.

Cap. 24.

EX nostris igitur bonis operibus, supernaturali adhibito auxilio, hoc est diuina gratum faciente gratia superaddita, positiuè etiam sumptis, & qua talia sunt, tanquam ex aliquo condigno merito, atque tanquam ex aliqua causa; rursum ex operibus nostris bonis, priuatiuè sumptis, hoc est diuinè beneficentiæ impedimentum non apponentibus, diuina gratum faciente gratia destitutis, tanquam ex impedimenti non appositione, uel tanquam ex impedimentum amouenti non oppugnatione, & præparanti diuinæ gratiæ non resistentia; necnon simul ex una diuina misericordi uoluntate, uoluntatisq; liberalitate, ex qua supernaturale auxilium & diuina gratia proficiscitur, à qua merita nostra sunt merita, prædestinationem nostram, siue ad gratiam, siue ad gloriam ab æterno prouenire, cum omni humilitate, amota omni pertinacia, affirmauimus; quod etiam (ut potuimus) demonstrauius. Quamobrem non ex una tantum gratia, siue ex una tantum uoluntate diuina, omni uidelicet prorsus abactò nostrorum, qua nostra sunt, operum intuitu, illa, quæ ad gratiam est, prædestinatio procedit; sed ex æterno bonorum operum inspectu & præfensione, modo aliquo, hoc est modo (ut dictum est) priuatiuo) qui est, diuinæ beneficentiæ non ponere obicem; & ex diuina simul misericordi uoluntate proficiscitur. Neque similiter ex bonis tantum operibus

bus nostris eam, quæ ad gloriam est, prædestinationem uenire asserimus; sed ex illis, & ex ipsa simul Dei misericordissima uoluntate & gratia; à qua condignum operum nostrorum meritum uniuersum emanat. Utranque propterea prædestinationem; & ex gratia absolutè, ut ex causa positiua uniuersa; & ex operibus nostris, ut ex causa aliqua, hoc est priuatiua proficisci, quàm commodè, & quàm consentaneè, & in primis quàm catholicè hætenus puto demonstrauius. Sequitur ergo, ut non duas esse opiniones illas, quæ duæ & diuersæ, & aduersæ uidebantur; quarum unà ex diuina tantum misericordia, altera ex bonis operibus nostris prædestinationem nostram proficisci dicebat; sed ambas unam esse, & eandem, facillime conuinci possit. Quæ & opera gratiæ, & gratiam operibus ad utranque prædestinationem quàm arctissimè, & quàm sanctissimè coniunxit, atque complexa est.

Tria humanarum bonarum operationum genera.

Cap. 25.

Hanc ipsam rem ut adhuc explicemus clarius, sciendum est, Tria (quantum ad rem attinet) humanarum bonarum operationum esse genera. Quædam nanque naturaliter, siue bonitate naturæ tantum bonæ sunt; quæ à recta (etsi per peccatum sauciata) naturali ratione proficiscuntur; quales sunt, manducare & bibere, siue ad corporis, siue ad naturæ sustentationem, non ad luxum; uestire, agrum colere, uineam plantare,

tare, uxorem ducere, liberos procreare, & eiusmodi aliæ operationes eiusmodi, quia tantum naturaliter bonæ sunt, ad prædestinationem quidem faciunt; sed ea tantum ratione, quæ diuinæ misericordie beneficentiæ, à qua emanat prædestinatio, nullum apponunt impedimentum, hoc est, ad eam priuatiuè faciunt.

Aliæ sunt, quæ à recta naturali ratione benemoratæ procedunt; quæ & diuinæ largitati nullum impedimentum apponunt, & hominem præterea (quia non tantum bonitate naturæ bonæ sunt, sed etiam bonitate moris) ad præparantem gratiam, ad sanctam inspirationem, ad assentiendum diuinæ uocationi, ad fidem suscipiendam, & per eam, ad iustificantem gratiam, & ad gloriam denique assequendam, in dispositione aliqua (ita dixerim) priuatiua constituunt. Eiusmodi nanque operationes, quia & naturaliter & moraliter bonæ sunt; quia Dei beneficentiæ non solum non apponunt ipsæ impedimentum, sed illud etiam, quod ante appositum est, & quod in ipso operante reperitur (quantum ex parte operantis fieri potest) amouere illæ conantur. Non enim amouent, Deus solus peccatum amouet, sed amouere, ut possunt, nituntur, quatenus amouenti non resistunt; & ad præparantem gratiam prius, deinde ad fidem atque ad iustificantem gratiam, quem possunt, adiutum præparant; ueluti (ut quoquo modo res declaratur exemplo) rubiginis absterfio ad nitorem ferri præparat, & opaci remotio, ut fenestræ aperitio, ad luminositatem cameram disponit. Eiusmodi operationes sunt, ueluti peccantes corripere, corripientes audire, ueritati non aduersari, præpositis suis,

fuis, in ijs, quæ à recta naturali ratione minime aberrant, obtemperare, parentes honorare, indigentibus subuenire; Deum esse, & eius prouidentiam agnoscere, & uenerari, non mechari, non occidere, non furari, male acta retactare, & detestari, & (ut uno uerbo dicam) mores animi tui componere, & alteri facere, aut non facere, quod tibi ab altero fieri, aut non fieri uelis. Istæ nanque, & id genus aliæ, operationes, quæ pro ratione personæ quam sustines, innumeræ sunt; quæ in ipsis etiam gentilibus comperiuntur, ea ratione (ut diximus) ad prædestinationem faciunt; qua & diuinæ beneficentiæ non apponunt impedimentum, & præparanti diuinæ gratiæ, cor peccatoris emollienti, non obstant; sed per eam, ad fidem, & ad iustificantem subinde gratiam peccatoris animû præparant. ¶ Nonnullæ tertio sunt operationes, quæ non tantum à recta naturali, aut morali recta ratione præcedunt; sed ab ea simul, & à cooperante diuina gratia proficiscuntur, nostra diuinam gratiam comitante, & subsequente uoluntate. Ab illa quidem quantum ad naturam, & substantiam actus; ab ista uerò quantum ad essentiam meriti. Operationes nanq; eiusmodi, quæ bonæ sunt bonitate naturæ, & bonitate moris, & bonitate gratiæ, siue meriti, ad gratiæ amplificationem, ad finalem perseverantiam, ad alios multos prædestinationis sanctissimos effectus, quin etiam ad ipsam æternam uitam & gloriam, ut proxima dispositio, & ut meritoria causa per se faciunt. Præueniente nanque Dei gratia, & bona uoluntate nostra eam subsequente, illud, quod omnipotentis Dei donum est, fit meritum

tum nostrum, meritum autem præmij causa est. Quod bene Paulus explicat. *Reposita est mihi corona iustitiæ, &c. Et, Plus illis omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ac si diceret. In bono opere, in quo gloriæ coronam merui, ego laboraui, & non ego. In eo enim quòd Domini dono præuentus sum, non ego; in eo autem quòd donum uoluntate subsequutus sum, & ego. Nullo alio sanè modo quàm Dei gratia, & eidem cooperante uoluntate nostra, mercedem tantam, quanta est iustificatio & gloria, adipisci, mercariq; nos possumus. Gratiam nanque diuinam diuina gratia mercamur; sicut pluuiam pluuiam, & uaporem (exemplum in immensum deficit) uapore natura producit. Diuina quippe beneficia à Moyse sunt pluuiæ comparata, cum dixit. *Expectetur sicut pluuiam eloquium meum.* Vapor à Sole ex imbre præcedenti excitatus, & in sublimem aerem eleuatus, causa est pluuiæ sequentis; hæc autem descendens in terram causa uaporis est. Sunt enim causæ (ut in auscultationibus Physicis dixit Aristoteles) sibi inuicem causæ. Ad similem modum immensa Dei misericordia & gratia eius (qui secundum illud quod in se est, agit) opera (quia diuinæ beneficentiæ & præparanti gratiæ nihil obstant) in cœlum eleuat, hoc est in anima peccatoris dispositio simul & causa aliqua suæ prædestinationis fiunt. Ex qua prædestinatione, tanquam e cœlo pluuiam, subsequens gratia in animam peccatoris descendit, quæ descendendo iustificationis, amplioris gratiæ, finalis perseverantiæ, & tandem immortalis gloriæ, in ipso prædestinato, & in anima antè per gratiam in Deum suo modo ele-

uata, meritoria causa existit. Sed ad opera nostrare-
deamus. Ex operibus primi generis, quæ bona tan-
tùm sunt bonitate naturæ, tanquam ex dispositione
aliqua priuatiua (quæ aliud nihil est, quàm diuinæ be-
neficentiæ impedimentum non apponere) & tanquã
ex causa sine qua non, sed admodum remota, præde-
stinationem uenire, cū omni humilitate, affirmamus.
Ad prædestinationem quippe nostram, ex parte no-
stra rectus naturalis rationis nostræ, nostriq; liberi ar-
bitrij & uoluntatis usus in diuina præscientia omni-
no prærequiritur. Ex operibus secundi generis, quæ
& naturæ, & moris bonitatem includunt, tanquam
ex dispositione aliqua priuatiua, sed minus remota,
& tanquam ex aliqua appositi impedimenti remotio-
ne, siue ex aliqua impedimentum remouenti non re-
sistentia, & tanquam ex causa sine qua non, prædesti-
nationem emanare, cum omni protestatione asseri-
mus. Ex operibus tertij generis, quæ & naturæ, &
moris & gratiæ bonitatem obtinent; & tanquam ex
dispositione, non priuatiua sed positiua, & tanquam
ex causa proxima, & per se, & meritoria (pactione di-
uina supposita) prædestinationem, hoc est, gratiam,
gratiæq; amplificationem, finalem perseuerantiam,
gloriamque, cum omni peritorum patrum consen-
su, prouenire affirmamus. Non qua secundum sub-
stantiam actus illæ à nobis operationes proficiscun-
tur; sed qua secundum Dei misericordiam nobiscum
diuina gratia cooperatur. Ita nanque (ut paulo ante
dictum est) in pri. ad Cor. cap. 15. scripsit Apostolus.
*Abundantius illis omnibus laborant; non ego autem, sed
gratia Dei mecum.* Ex cunctis, quæ diximus, colli-
gamus,

gamus, utramque opinionem & ueram esse, & unam
& eandem esse; nec aliud simul iunctas nobis signifi-
care uoluisse, quàm in ipsa prædestinatione opera
gratiæ, & gratiam operibus esse coniungendam; ita
tamen, ut actualis eius & positiua meritoria causa uni-
uersa gratia sit, haud opera, nisi ut cum gratia con-
iuncta illam subsequuntur. Quamobrem S. Grego-
lib. primo Dialog. cap. 8. & gratiam operi nostro, &
opus nostrum gratiæ in prædestinatione quàm aptis-
sime coniunxit, cum dixit. *Ipsa quoque perennis re-
gni prædestinatio, ita est ab omnipotente Deo disposita; ut
ad hoc electi pro labore perueniant; quatenus postulando
merentur accipere, quod eis omnipotens Deus ante seculum
disposuit donare.* Vtramque profectò opinionem
non tantùm Apostolus cum dixit, [*Laborant, non ego
autem, sed gratia Dei mecum.*] Sed & B. Gregorius
quando dixit [*Et ad hoc electi pro labore perueniant;
quatenus postulando merentur accipere, quod eis omni-
potens Deus disposuit donare.*] quàm bellissime conne-
xerunt, atque unam, & alteram opinionem, ean-
dem esse, non solum aperte fermè dixerunt; sed &
modum præterea, quo ambæ una sunt, non obscure
admodum tradiderunt. Cum gratiam (ut dictum est)
operibus, & opera gratiæ coniunxerint. Paulus cum
dixit [*laborant, non ego autem, sed gratia Dei me-
cū*] opus gratiæ conecit; Gregorius cum inquit [*ut
ad hoc electi pro labore perueniant, & merentur acci-
pere, quod eis Deus disposuit donare*] laborem, &
meritum cum donatione, & donationem cum labo-
re, siue gratiam cum operibus in prædestinatione co-
iunxit. Quam igitur non sint due aduersæ inuicem.

inò quàm duæ non sint opiniones illæ; quarum una ex operibus, altera ex una diuina gratia & uoluntate prædestinationem asserit; sed quàm ambæ (si utraque rectè, ut par est, intelligatur) sint una, & eadem, perspicuum satis, ritè, atque catholicè arbitror effecimus. Ea autem, quæ superius cap. 18. ad unam, uel alteram opinionem astruendam, tanquam si mutuo illæ pugnarent, producta sunt; sibi quisque uel soluere, uel interpretari facillime poterit. Admittendo quidem, ad diuina prædestinationis beneficia, nullam nos ex nobis, proprijs uidelicet uiribus, uim aut rationem, & proportionem aut meritum habere; sed benè aliquam & non paruam cum diuina gratia; & eam, per diuinam gratiam. Negando autem rationem de acceptione personarum adductam.

Acceptio nanque personarum apud Deum, locum aliquem (quod sequenti capite fusius declarabitur) in Ecclesia catholica nullo modo tenere potest; quoniam diuinæ æquitati pènitus aduersatur.

Non esse personarum acceptorem Deum.

Cap. 26.

HX ijs, quæ de prædestinatione ad gratiam, & de prædestinatione ad gloriam à nobis hætenus dicta sunt, patere iam potuit; non esse in electione sua, & in rationalium creaturarum prædestinatione, beneficiorumq; suorum largitione, personarum acceptorem Deum. Deus etenim, et si uoluntate, atque electione agit quicquid agit erga unumquemq; hominū; nullo tamen (quan-

tum

tum ad se attinet) personarum respectu, nulloque (quod ex B. Dionysio in superioribus explicauimus) personarum delectu, beneficia sua impertitur; sed omnibus hominibus, & singulis uberrimè benefacit: hoc est, tantum cuique hominum per electionem & pietatem suam tribuit beneficiorum suorum; quantum hominum unusquisque, uel pro naturali bonitate propriæ uoluntatis, hoc est pro impedimenti non appositione, & pro appositione amotione per nos possibili, uel pro diuini beneficij appositione aliqua, capax existit; non plus, non minus. Quippe si plus tribueret, nò prodesset, sed obesset; non secus quàm debili oculo nimium fulgorem Solis obesse experimur. Cuiusmodi autem obesse Deus, sicut non uult, quia summe bonus est; ita (lib. de Diligendo Deo capite 2. inquit S. August.) non potest, quia omnipotentissimus est. Si minus, inuidus dici posset. At absit, quæso, à nobis tanta blasphemia. Cunctos sanè peccatis onustos ad se uocat Deus, excitatq; innumris beneficijs diuersimodè; ut deposito tanto, ac tam funesto onere, ad eum propius accedant. Venite inquit Dominus Matt. cap. 11. *ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis; & ego reficiam uos* [uenite] bona uoluntate [laboratis] in adinventionibus & uanitatibus uestris [& onerati estis] pondere peccatorum [reficiam] hoc est iterum faciam, quia condam uos nouos homines. Et Prou. cap. 8. *Nunquid non sapientia clamorabat, & prudentia dat uocem suam, in summis, excelsisq; uerticibus, supra uiam, in medijs semitis stans, iuxta portas ciuitatis, in ipsis foribus loquitur, &c.* Cunctos hortatur, & ubique locorum ad sua beneficia cape-

scenda

scēda, ad gratiam suam, & per hanc ad suam gloriam adipiscendam, ille, qui (ps. 102.) *quantum distat ortus ab occidente, tantum longe facit à nobis iniquitates nostras; qui miseretur timentium se, ut pater miseretur filiorum suarum. Qui* (Ezechiell. cap. 18.) *non uult mortem peccatoris; sed magis ut conuertatur, & uiuat. Qui* (in pr. ad Tim. cap. 2.) *uult omnes homines saluos fieri, & neminem uult perire.* Cunctos quippe Deus ad salutem homines, & ad felicitatem suam euehit, atque sublimat: illis exceptis, qui ad propriam unūquemque salutem excitantis, atque incitantis uoci non obediunt; qui diuinæ largitati magnificæ, qui Dei munificentiae beatificæ impedimentum uel apponunt, uel appositum, pro uirili sua, modo, quo in superioribus abundè dictum est, non auferunt, aut auferre uolenti non obtemperant, sed resistunt. Illi profecto, si diuina supernaturalia beneficia, hoc est si præparantem gratiam, si fidem, si iustificationem, si in bono opere ad finem usque perseuerantiam, si summam denique beatitudinem, & gloriam non obtinent, & non assequuntur; non Deo patri omnium misericordissimo, & liberalissimo (quantum in ipso est) bonorum omnium largitori; sed sibi ipsis imputandum esse cognoscant. Quoniam aures suas uocati non aperiunt; & diuina illis oblata beneficia, sanctas uidelicet inspirationes, uocationem, fidem, gratiam, & gloriam, improbis desiderijs suis, & obliquis uoluntatibus, uanisq; uoluptatibus suis ipsi negligunt, respuunt, abiiciunt. Illa namque dona, ut in nobis recipiantur, aliquid (ut dictum est) in nobis requirunt; illud uidelicet in primis

primis ne aliquem eis per improbitatem nostram, & per culpam, nos obicem apponamus. Cùm enim culpam apponimus, aut appositam pro uirili nostra, per bene moratas, & rectæ naturali nobis inditæ rationi conformes (operationes, quibus præparanti gratiæ, quæ cor nostrum emolliat, aditum præparemus) non auferimus; hoc est, oblata gratiæ non ob stare minus studemus; gratiam Dei contempnimus; quàm & habere, & perpetuam habere poteramus. Gratia quippe ultrò se nobis offert, ultrò nos præuenit, ultrò ad nos uenit, nobiscum ultrò hospitat; modo hospitium ingredi possit. Stat ad ostium cordis nostri Deus; pulsât, ut illi aperiatur: qui, si illi aperuerimus, ad nos auidè ingreditur: stat nobiscum quàm libentissime; qui, si quandoque recedat, inuitus recedit. *Semper* (inquit B. August.) *gratia inuita recedit.* Eccles. cap. 15. scriptum est. *Non dicant, per Deum abest. Qua enim odit Deum, ne fecerint.* Et Apoc. cap. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum* [sto ad ostium] per creationem & conseruationem [pulso] per inspirationem & prædicationem [si quis aperuerit] per impedimenti non appositionem, aut per nobis possibilem appositionem [intrabo ad illum] per gratiam [& cœnabo cum illo] per gratiæ augmentum & perseuerantiam [& ipse mecum] per gloriam. Vtrū autem tu sis auditurus uocem suam, & tui cordis ianuam sis illi aperiturus; & utrum, quæ odit Deus, sis aspernaturus, in æternitate sua uidit iam Deus: cui cuncta ab æterno nuda sunt, atque conspicua, & pro
tui

tui operis ratione misericorditer prædestinavit te Deus, aut reprobavit; ut personarum acceptorem dicere illum minime omnium ualeamus. Merita namque nostra posthabentur à Deo nequaquam. In personarum autem acceptance (quod alibi declarauimus) posthaberi merita necessarium est.

In nobis est, non ponere impedimentum diuinæ gratiæ. Cap. 27.

VT autem diuinæ largitati misericordissimæ, & diuinæ præparanti gratiæ, necnon supernaturalibus aliis diuinis, & Sanctissimis beneficiis, ac muneribus impedimētū nullum nos afferamus, hoc inquā (non quidē ad meritum, sed tantū ad studium) ut agamus, in naturali nostra situm est potestate. Alioquin impedimentum apponentes (non apponimus autem nisi peccando) non apponeremus, quia non peccaremus; Non enim non apponere & non peccare possemus. *Vsq̄ adeo nanque*, ait lib. de Vera relig. cap. 14. August. *peccatum uoluntarium est malum; ut nullo modo sit peccatum, si non sit uoluntarium.*

Adde. Quod inquit Moyses Deut. capite 30. *Mandatum hoc, quod ego precipio tibi hodie, non supra te est: nec procul positum: nec in cælo situm: ut possis dicere. Quis nostrum ualet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos: ut audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum: ut causeris, & dicas. Quis ex nobis poterit transferre mare: & illud ad nos usque deferre: ut possimus audire, & facere: quod præceptum est?*

est? Sed iuxta te est sermo ualde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. His uerbis in nostra naturali potestate positam esse mandatorum decalogi obseruationem ad studium, si non ad meritum; ad timorem poenæ (ut in lib. de Decem chordis copiose satis ostēdit S. Augustinus) si non ad amorem iustitiæ; secundum ueterem hominem, si non secundum nouum, propheta significauit. Quoniam si non in nostra, sed in aliena, ut Angeli, aut hominis alterius esset potestate & arbitrio; uel etiam si præcipuo aliquo supernaturali nobis opus esset Dei auxilio; aut in cælum certē nobis ascendendum esset, hoc est præcipuum aliquod à Deo, aut ab Angelo auxilium implorandum; si uel ad studium tantū, uel quouis alio modo, citra meritum, obseruare illa uellemus: aut mare transfretandum, hoc est alterius hominis opera esset imploranda. Quod non solum Moyses negat; sed addit etiam [*iuxta te est sermo ualde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum*] Quid est dictū [*iuxta te est sermo*] nisi iuxta potestatem tuam sunt illa mandata, de quibus loquebatur? Non contentus dixisse [*iuxta te est sermo*] addidit [*ualde*] ut quā in nostra illa sint potestate, ostenderet: quo ad studium uelim semper intelligas, non quo ad meritum. In ijs enim, quæ ritè ad Deum pertinent; sine Deo, uiribus suis uniuersis nihil homo potest ad meritum. Mandata quippe illa seruare, de quibus eo in loco Moyses loquitur; quæ omnia in illo uno (ut lib. de decem chordis dixit S. August.) continentur. *Quod tibi fieri non uis, alij ne feceris.* Quod mentis nostræ intelligentiæ, quod naturæ nostræ uiribus maximè conforme est,

H non

non solum est diuinæ gratiæ impedimentum non afferre; sed appositum etiam pro uirili nostra amouere est; hoc est, est gratiæ preparanti, quæ cunctis est obuia, non resistere; sanctasq; inspirationes non abijcere; hoc inquam, est appositum impedimentum amouere priuatiua (nisi simul adsit diuina gratia) aliqua ratione, non positiua, ut dictum est in superioribus. Quod ut faceres, & impedimentum diuinæ gratiæ non apponeres; sed illa mandata naturali rectæ rationi quàm cōgrua custodires; ut uel hoc modo, si impedimentū aliquod est appositum, pro uirili tua amoueres; non te absque ratione effrænem beluam, sed te hominem Deus fecit; hoc est animal intellectu atque ratione præditum; quorsum, nisi ut cum ratione uiueres; & cū ratione in terris inter homines uersareris; cunctaque, quæ tibi agenda erant, cum ratione ageres? Si igitur egeris tu secundum illud, quod in te ex naturæ constitutione est, idest secundum naturalem (ut hominem decet) rectam tibi inditam rationem, atque sanam intelligentiam; mandata illa Dei, de quibus illo loco Moyses, amore tui saltem, si minus amore Dei, seruabis; amore inquam tui, hoc est ne rationem, quæ in te est, & quæ supremum in te obtinet locum, à qua homo dictus es, deturpes; aut ne te ipsum in beluam uertas; & ne te ipsum, euerfa ratione, corrumpas. Quæ quidem mandata, ut rectè naturali nobis inditæ rationi conformia sunt; ita uim naturalis rationis, siue uim humanam, quantum ad literæ corticem, & ut sæpius dixi, quantum ad studium, & ad amorem tui, uel etiam seculi, minime excedunt. Ad studium igitur saltem,

tem, & ad literam (si non ad meritum, hoc est si non ad amorem Dei, & ad illius literæ spiritum) seruare illa poteris, tuis uiribus. Et nullum ita seruando salutis tuæ afferes impedimentum: imò, si aliquod appositum est, auferes aliquo modo, si superuenienti diuinæ inspirationi & gratiæ admonenti, ut Dei amore illa serues, non obstiteris. Quamobrem notabis diligenter, quòd secundum rectam naturalem rationem agere, & mandata illa ad studium per uires tuas seruare (Mandata nanque decalogi, patrum cōsensu, naturæ uires, ut dictum est, non excedunt. Sunt enim, ut Ver. quæst. 14. art. 2. affirmat S. Doctor, de ijs, quæ naturalis ratio dicit) ad salutem tuam tibi absolutè non sufficit; sed aliquo modo, hoc est quantum in te est, tibi sufficit. Si enim aliquid præterea tibi ad salutem tuam necessarium est, ut est reuera, & inter alia, mandatorum illorum spiritualis quædam, & ad meritum obseruantia; de qua ad adulescentem Matth. cap. 19. ait Dominus. *Si uis ad uitam ingredi, serua mandata.* Et spiritualis quædam implicitè saltè eorundem intelligentia: quam Apost. ad Rom. cap. 10. opportunè satis insinuauit, cū dixit. *Finis legis Christus* (Ad quam mandatorum obseruationem, & intelligentiam uires tuæ non sufficiunt, sine præcipua ope diuina) quoniam nullum in te tandem aduersus illud, quod ad salutem tuam tibi necessarium est (si ita agere perseueraueris) impedimentum reperietur; misericordie sua liberalitate, illud etiam, quod tibi deest, quod ad salutem tuam tibi necessarium est, tibi Deus quàm ultroneè, pro tui captus ratione, quàmque liberaliter exhibebit.

præparantem primùm gratiam, mox præuenientem, atque iustitiam, pro tui ipsius capacitate. Non secus quàm non apponendo, aut appositum remouendo impedimentum tantum luminis domui Sole exhibebit, quantum domus ipsa luminositatis capax effecta fuerit. Quanta igitur interea speculatrix ratio illa, quæ tibi naturalis est, cognoscere; & quàm recta atque quàm egregia opera effectrix ratio tua naturaliter agere; aut saltem tibi dictare, & uoluntas tua imperare, uiresque natura tua suppeditari potest; tanta, atque tam recta & egregia tu, naturalibus uiribus tuis, toto tuo conatu, & intelligere, & tibi imperare, & agere experiaris.

*Humanae rationis præstantia naturalis quo ad
Theoriam. Cap. 28.*

Is scire, quantum suapte natura, nullo supernaturali præcipuo præsidio fulta in cognitione sua præstat humana recta ratio, siue rectus rationalis humanus animus, ut inde quanta, quàm recta, & quàm egregia opera rectè operari tu homo ex te (nō abacto generali diuino subsidio) naturaliter possis, intelligas? ampla percurrere nobilissimorum philosophantium illorū commentaria; qui unius rectæ naturalis rationis ductu, nullo supernaturali præcipuo adiutorio fulti, Deum (quantum eis possibile fuerat) cognouerunt; & illum unum, & sine principio & sine fine æternum esse dixerunt; & super ea, quæ sunt, fuerunt, & erunt omnia, illum extulerunt; omnibusque rebus imminere illum,

lum, atque præsidere cognouerunt; rerum omnium quid optimum illum esse, & ab eo, ut ab optimo rerum cunctarum & perenni fonte, uniuersam rerum omnium essentiam & bonitatem emanare asseruerunt: primam quoque rerum omnium causam illum esse dixerunt; & in quemlibet effectum, quem causa ceteræ omnes producant, plusquàm ipsæ faciant, influere illū affirmauerunt; ad eūque omnia & singula, quæ in rerum uniuersitate consistunt, naturaliter tendere tradiderunt; & propter eum omnia agere, quæcunque secundum naturam agunt, affirmauerunt; necnon ab eodem tandem esse, seruari, & pendere ita cuncta intellexerunt; ut à Sole est, seruatur, & dependet illuminati aeris claritas: quæ quidem aeris claritas, & luminositas Sole præsentem est, eo autem abeunte non est; sed abest illicò, & euanescit. Ut, si per impossibile Deus ipse non esset; aliquid eorum, quæ in mundo sunt, imò mundus ipse esse omnino non posset; hoc est, nihil omnino esset. Tolle Deum, cuncta ruunt. Hæc omnia (inquam) ex ijs, quæ condita sunt, ex conditarumque rerum causis recta naturalis humana ratio uenari potuit; & (ut in eorum monumentis latissimè patet) iam uenata est. Hoc est, quod ad Rom. cap. 1. scripsit Apostolus. *Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis reuelauit.* Ad quem modum autem illis Deus reuelauerit, subdit inquiring. *Inuisibilia enim Dei, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius uirtus, & diuinitas.* Præclarioribus profectò cuncta illa, quæ de Deo dicta sunt, gentiles Philosophi, ex illis, quæ facta sunt per solam natura-

naturalem rationem, nullo supernaturali præcipuo subsidio adiuti, uenati fuerunt: atque uniuersa fusè satis, & doctè scripta nobis reliquerunt. *Inuisibilia* nanque ex Apostolo, *Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius uirtus, & diuinitas*. Et S. Vates psal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum, &c.*

*Humana rationis præstantia naturalis quo ad
Praxim. Cap. 29.*

Quoniam de ipso Deo Opt. Max. ea, quæ superiori capite dicta sunt, humana ratio uenata est, & grauiora illa omnia nobis Philosophi tradiderunt; necnon summum bonum Deum esse, maximamque eius, & præcipuam erga homines uniuersos beneficentiam agnouerunt; dilexerunt propterea illum naturaliter præ se ipsis non solum summi illi uiri philosophi, sed homines etiam fermè uniuersi, amore scilicet summo: atque pro acceptis tantis beneficijs (quidquid fermè haberent, ut ex eorum monumētis facillimè colligi potest, Deo acceptum ferebant) pro diuinæ naturæ amplitudine, atque excellentia, illum maximis, augustissimisque, ac diuinis honoribus prosequuti sunt; hoc est patriæ cultu illum excoluerunt.

Hominem insuper non ad uitium, sed ad uirtutē, recto naturalis intelligentiæ ratiocinio, esse natum intellexerunt. Virtutem autem (de morali loquimur) in hominis potestate esse positam perceperunt; posseque;

posseque; hominem sua spontè ad alterutrum, hoc est ad uirtutem, aut ad uitium flecti, dixerunt: quod etiam irrefragabilibus rationibus probauerunt. Verum enim uerò si ad uitia hominum quispiam deflectatur, turpè, & infelicitè, & præter, aut etiam contra naturam, hominem illum, qui ita deflectitur, uiuere affirmauerunt. Est enim uitium omne præter naturam. Contrà si ad uirtutem conuertatur, & cū uirtute uiuat, cum laude, & foeliciter, & secundum naturam uiuere illum dixerunt. Est enim uirtus omnis, qua uirtus est, secundum naturam. Hæc omnia illi, naturali tantum lumine ducti, exactissimè perceperunt; copioseque nobis omnia tradiderunt. Vitam præterea illam solam, quæ cum uirtute est (moraliter loquendo, & naturaliter) ueram uitam existimauerunt; & quidem non prorsus ineptè. Rectè nanque (naturaliter semper loquendo) tam corporis, quàm animæ naturalibus uiribus suis, hoc est robore, sensu, uoluntate, & ratione, temporibus omnibus (pro naturalis humanæ uitæ conditione) utuntur illi, qui cū uirtute, & cum castis, hoc est cū humanæ naturæ congruis moribus, & breuiter cū recta naturaliter indita ratione semper uiuunt. Leuia namque peccata, sine quibus diu uiuere homo non potest, naturalis rationis rectitudinem non tollunt; imò ne quidem sensibilibus imminuunt; graui autem, & facinorosa crimina isti euitant, non absque forsitan difficultate non parua, exprimi parentis peccato; uitant tamen, si impense illa euitare uoluerint.

Amicitiam etiam inter homines uniuersos (quantum in ipsis est) atque æquitatem illi custodiunt.

Deum

Deum atque eius legem, quam non solum in lapideis tabulis digito suo ipse Deus insculpsit (quæ ut dicunt patres, naturæ uim non excedit; & tota in naturali quodam Dei cultu, & proximi dilectione consistit) sed humano etiam generi uniuerso, rationaliq; hominum menti Deus ex creatione inseruit: quæ homini quoque secundum naturam uiuenti, qui animal admodum sociabile est, maximè naturalis est; legem, inquam, à Deo traditam siue in lapidibus, siue in animis hominum, colunt, summeque reuerenter; cum non nisi Dei (ut dictum est) & proximi dilectionem spiret uniuersa. Quod ad Rom. cap. 13. affirmasse etiam uidetur Apostolus cum inquit.

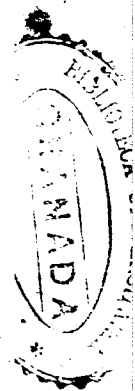
Qui enim diligit proximum, legem impleuit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, etsi quod aliud est mandatum in hoc uerbo instauratur, diliges proximum tuum &c. Et ad Gal. cap. 5. Omnis lex in uno sermone impletur. Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

Hæc duo profectò, quæ uniuersam legem duabus tabulis insculptam, uniuersaq; legis mandata complexa sunt, religio uidelicet erga Deum, & amicitia, siue æquitas inter homines, atque syncera beneuolentia; maxima quædam uincula sunt, quibus non tantùm homines, tum inter se, tum cum ipso Deo, sed orbis etiam uniuersi uniuersas partes seruat inuicem colligatas natura, & princeps naturæ Deus. Cunctæ nanque creatæ res, dixerunt S. Grego. & August. Deum aliquo modo agnoscunt & reuerentur. Religio quippe, & beneuolentia, cum ad multorum aliorum commodum & utilitatem, tum ad hominem in primis

primis in officio naturalis charitatis retinendum, & ad eius præstantiam, & dignitatem maximè faciunt.

Quod ad orbis terrarum uniuersi integritatem, conseruationem, amplificationem, & ornamentum conducit præcipuè. Cum homo ipse sit omnium, quæ in orbe terrarum uniuerso existant, quid præstantissimum. Homo nanque secundum Aristotelem lib. secundo Physicæ auscultationis, & secundum præclariores Physicos alibi, mundi quodammodo finis est. Secundum D. Ambrosium ad Herennium, est totius naturæ finis, uertex, ac princeps. Secundum D. Grego. Nazianz. Rex quidam maximus est; Regiam cuius mundum Deus esse uoluit. Post alia propterea (ut ad principium lib. Gen. scriptum est) à Deo creatus est: ut alijs rebus cunctis præmissis, ueluti præmissis maximo satellitio, in hunc mundum illustri apparatu, & regia quadam pompa, tanquam mundi princeps perduceretur.

Vniuersa igitur homini à Deo donata, siue connata, siue non connata, sed extrinsecus desuper Dei beneficentia & largitate attributa beneficia, illi, qui perpenderit diligentius; ex ipsa naturæ institutione (si minus præcipua aliqua Dei illuminatione) & æquitatem inter homines diligentissimè custodient; & Deum supra se amabunt; ac summos eidem honores, hoc est patriæ (ut poterunt) cultum, summa animi propensione, summaque ueneratione exhibebunt. Quamobrem in Protagara dixit Plato, quod homines antequàm congregarentur, aut artes aliquas exercerent, aut etiam loquerentur; statim ab initio, naturali institutione, Deum adorauerunt; I arasque

arasque ei & statuas extruxerunt, & sacra fecerunt. Quam rem sacræ literæ, ad principium lib. Gen. capite 4. in Caino, & Abele primis post Adam hominibus, multò apertius multoque uerius expresserunt: etsi non sine præcipua aliqua illuminatione hoc ipsum isti fecerunt.

Homo benè naturaliter operari, & supra se Deum naturaliter amare, potest. Cap. 30.

Non igitur (si ea, quæ de hominis præstantia diximus, uera sunt, ut puto cum omni humilitate esse uerissima) audiendi sunt patres illi, & si pij sunt, atque catholici; qui uel benè, recteque naturaliter, siue moraliter operandi, solo generali diuino influxu permanente, uim homini adimunt uniuersam; uel supra nos, sola naturæ institutione, saltem ad studium, à nobis Deum amari non posse, omnino arbitrantur: Sed ad ista, & ad alia moralium uirtutum opera uniuersa præcipuum aliquod ipsi homini, & supernaturale subsidium requiri, obstinatè contendunt. Hos quidem posteriores (qui, supra nos ipsos Deum naturaliter amare posse nos, denegant) arguit amor ille, quo, & patriam ciuis bonus, & patrem bonus, filius & contrà, filium bonus pater prosequitur; atque perpetuò prosequutus est. Cum pro patre filium, pro filio patrem, & pro patria ciuem, naturæ impetu quodam, formidandæ mortis pericula, & contemnere inspiciamus, & perpetuis retro temporibus contempnissse, atque eorum salutem saluti propriæ anteposuisse,

fuisse, legamus. De ciue autem, & de filio, atque de patre multo minus pater, filius, & patria, quàm de uniuersis & singulis hominibus, Deus (quorum nihilominus, & pater & patria est) benemerita sunt. Illos uerò priores (qui hominem ex se benè naturaliter operari non posse sunt arbitrati) pudeat, hominem animal animalium omnium præstantissimum, imperfectioris, quàm aliud quoduis animal proiectissimum, ignobiliorisque facere conditionis. Faciunt autem absque dubitatione illi; cum id uni homini pernegant: quod non solùm cæteris animantibus omnibus, sed ipsis etiam inanimatis rebus, atque uilissimis elementis omnibus à natura tributum est. Quippè omnia, & singula, generali influxu seruato, pro naturæ suæ ratione, aliquid agunt; quod in plantis, & in irrationalibus animalibus cunctis uel ad oculos manifestissimum est; uidemus etiam nonnulla elementa, rerum omnium quæ in mundo sunt imperfectissima, sua sponte ac natura deorsum ferri, alia sursum; homo autem, secundum naturam suam, solus, generali tantùm diuino influxu suffultus, nihil operari poterit? quando non solùm aliquid operari, & agere; sed etiam præstantissimum aliquid agere, & operari, naturali rectæ rationi quàm consentaneum prorsus existat.

Sunt qui dicant, non posse sine præcipuo Dei adiutorio bene moraliter hominem operari, perfectionis esse in homine, & nobilitatis, non autem imperfectionis.

Sed amabò, quæ perfectio in hoïe est, aut esse pòt, priuari illū omni recta naturali propria operatione?

Adde. Si benè homo naturaliter & ex se operari non potest; nec malè utique ex se naturaliter poterit operari. Opposita nanque (iuxta communem & patrum, & philosophantium omnium sententiam) si ambo peregrina fuerint; & eorum neutrum subiecto suo naturale extiterit; circa idem subiectum fieri contingunt: ut in quo unum fieri non possit; nec alterum in eo fieri poterit. At quàm absurdum est dicere, ex se malè hominem operari non posse?

Adde tertio. Possunt (quod libro de spiritu & littera cap. 28. affirmavit B. Augustinus) impijssimi homines bona aliqua agere. *Sine quibus* (inquit ille sanctiss. doctor) *bonis operibus, difficillime uita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur.* homines autem, qui impij non sunt, & feri; sed humani & rationabiles benè ex se aliquid naturaliter operari non poterunt? Num diuino speciali adiutorio, bona illa agere homines illos dicemus, qui pessimi, & impijssimi sunt? & non potius quadam naturæ necessitate?

Quarto. Addimus, quòd libro tertio Ypogn. & lib. 22. de Ciuitate cap. 24. & alibi sapius, innumera opera bona, quæ, solo generali influxu diuino suffultus, agere potest ex se naturaliter homo, nulla de præcipuo aliquo Dei auxilio mentione facta, idem S. Augustinus commemorat.

Antiqui

Antiqui probatores philosophi, an prædestinati.
Cap. 31.

Vanius opus moraliter, & naturaliter bonum (quod ad prædestinationem nostram, quoquo modo, hoc est non posituè, sed priuatiuè tantum aliquid facere, in superioribus diximus) nos ex nobis hoc est nullo præcipuo supernaturali subsidio fulti (quod præcedenti capite luculenter satis pro compendij breuitate ostensum est) facere possumus. Quod opus idcirco opus bonum appellauimus; tum quia in se bonitatis non nihil contineat (cum naturali rectæ rationi, quæ bona semper est, aptissimè conueniat) tum multo magis, quia diuinæ beneficentiæ, præparantiq; atque iustificanti gratiæ, & charitati nullum obicem ponit, nihilq; ei aduersatur. Non tamen probatores antiquos Philosophos, Pythagoram, Anaxagoram, Parmenidem, Socratem, Platonem, Aristotelem, & alios multos, quia benè naturaliter, hoc est secundum rectam naturalem rationem uixisse, & rectè naturaliter uiuendi præcepta minus contemnenda copiosius tradidisse, illi dicuntur; à Deo propterea prædestinatos, & salutem consequutos eos fuisse, definitè affirmabimus. Quoniam cum per alia multa uitia alij (præter communem omnibus originalem culpam) tum per superbiam elati philosophantium quamplurimi, prædestinationi suæ impedimentum maximum apposuerunt. Fuit enim (ut alibi demonstrauit Boetius) antiquis philosophis commune uitium,

tium, superbia. Putarunt nanque ferè omnes suo sibi studio uirtutes suas comparasse; quibus cæteris hominibus se ipsos præferebant, illosq; contemnebant. At inquit D. Grego. in Moralibus. *Qui accepta dona sibi arrogat, suis contra Deum donis pugnat. Et paucis interpolitis. Qui Dei dona percipit, & de acceptis extollitur, cuncta, qua acceperat, amittit. Quamobrem diuinæ gratiæ, ac salutis suæ impedimenta apposuerunt maxima; & posita modo aliquo remouere, aut diuinæ assistenti gratiæ aditum aliquem præparare, non studuerunt. quin eidem potius grauius obstiterunt. Quoniam (ut ad Roma. cap. 1. scribit Apostolus) cum cognouissent Deum, non sicut Deum illam glorificauerunt; sed euannerunt in cogitationibus suis, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.*

Si qui tamen uerè philosophati fuerunt; & ueras rerum causas (quantum humana ratio patitur) perciperunt; illam in primis, à qua & in operando, & in essendo ceteræ causæ dependent; necnon ueri Dei, (ut eis possibile fuit) cultores pij extiterunt; & pro uirili sua moribus casti uitam suam honestis naturæ legibus coegerunt; ijs salutem non esse negandam, aliquot sancti Patres, & inter alios duo præstantissimi Theologi simul, & Philosophi Clemens Alexandr. lib. Stromatum Sexto, & Iustinus cognomento Philosophus, & martyr in utraque pro Christianis apologia, sanxerunt. Christum enim quoquo modo eos per philosophiam, ut patres ueteris testamenti per legem traditam agnouisse, affirmauerunt; & per congrua media, quæcunque illa fuerint, Deo disponente deducti sunt ad fidem, Dei supernaturale do-

num,

num, & ad gratiam; quæ cunctis (ut in superioribus dictum fuit) ut ad salutem necessaria est, ita per diuinam misericordem beneficentiam, obicem illi non ponentibus, à Deo tribuitur, salui facti sunt.

Ad salutem suam sufficit homini (quantum in homine est) agere, quod in se est. Cap. 32.

Dde. Illud, quod in ipsis erat, tum in Deo colendo, tum in homine amando, tum in propria uitia detestando, fecisse illos probatioribus philosophos, non ab ratione (cū probatos illos esse philosophos supposuerimus) existimare debemus. De innocentia Platonis, Socratis, Parmenidis, Thaletis, Apollonij Thianei, & aliorum quorundam (ut eorum interea in homines beneuolentiam mittamus) admiranda historici tradiderunt. Agere autem quod in se est, homini (quantum in homine est) ad prædestinationem, ad gratiam, ad omne supernaturale beneficium, & ad salutem denique suam sufficere, & diximus antè (cum plus, ex se agere naturaliter ille non possit) & cum omni protestatione, & humilitate, denuo repetimus. Ita nanque agendo, hoc est Deum colendo, proximum amando, peccata sua detestando, & in summa secundum rectam naturalem rationem uiuendo, peccato, si non omni (Nam sine ueniali peccato diu præsens uita nõ ducitur) mortali saltem, & facinoroso crimine actuali homo carebit; atque, si diuinæ præparanti gratiæ non resistat, per opportuna media ad deletionem etiam originalis maculæ, diuinitus aliqua ratione dispon-

disponetur: peccato autem mortali carere, homini ad salutem suam, non quidem absolutè, sed quantum ad hominem attinet, sufficit. Afirmat istud D. Augustinus lib. de Nat. & gra. cap. 43. quo loci ita scriptum reliquit. *Deus tam bonus quam iustus talem hominem fecit: cui peccati malo carere, sufficeret.* Peccati malo carere homini sufficit, inquit ille. S. Ambrosius in ps. 36. idem uidetur asserere, dum inquit. *Si recte offeras, non recte autem diuidas, peccasti; quiesce.* Quiesce, dixit, quòd homo ad salutem suam plus ex se facere non possit, quàm à malo quiescere. Isa. cap. 1. legitur. *Auferte malum cogitationum uestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse, discite bene facere.* Hoc unum quod est, quiescere peruerse agere, quia infirmis potest suis ex se uiribus homo; hoc ipsum unum illi præcipitur; ut auferat scilicet malas cogitationes, & à peruersis operationibus quiescat. Ezech. cap. 14. legitur. *Hac dicit Dominus Deus. Conuertimini, & recedite ab idolis uestris, & ab uniuersis contaminationibus uestris auertite facies uestras.* Vt conuertantur, & recedant, præcipitur, ab idolorum cultura, & auertant à contaminationibus facies suas. Hoc quippe modo ad Deum peccatores conuerti dicuntur, si à malo recesserint. Et B. Chrysostomus Homil. Ex uarijs in Matth. locis 14. *Sufficit tibi* (inquit) *ad placandum Deum, peccare desinere, & bene facere.* Sufficit tibi ut placetur Deus, à peccato cessare. Addit [& bene facere] non ad meritum intelligas, nisi diuina tecum gratia operetur, sed ad studium. ad quem modum intelligendum illud est, quod loco citato Isaïæ subditur, uidelicet. [*Discite bene facere.*]

ne facere.] Nisi forte in uerbo [discite] unde ad opus uerè bonum, & meritorium, sint à nobis petenda suffragia, significetur: quod Ioan. cap. 6. innuit Dominus, cùm dixit. *Erunt omnes docibiles Dei.* Verba sua quasi exponens Chrysost. subiicit. *Recognosce quia peccasti; etsi agnoueris, initium correctionis factum est tibi. suspira, molestus esto, effunde lacrymas. Nec enim aliud quid effudit meretrix illa; sed lacrymis pœnitentiam sociauit: & ipsa comite peruenit ad fontem.* Hoc est ad gratiam, & ad Christum omnis meriti fontem. Non enim illicò cùm recognouit peccata, cùm suspirauit; cùm fudit lachrymas, cùm peccasse pœnituit, iustificata est (nondum enim ad peccata sua delenda plenè fecerat. quod in se erat) sed per ista opera, tanquam per opportuna media (non gratiæ effectiua, aut eius meritoria; sed quæ gratiæ accessum, & Dei donationem non impediunt) in eis persistendo peruenit ad fontem, hoc est ad Christum: & ad gratiam peruenit; per quàm unam uerè pœnitens iustificata est. Cùm tamen peccatum suum agnouit, initium correctionis factum est sibi. Quod est istud correctionis initium, nisi à malo desinere? non tamen hic standum est, sed bonum faciendum est; bonum inquam studiosum: ideo subdit [suspira, molestus esto &c.] per quod ad Christum & ad bonum meritorium peruenitur.

Caret actuali, & mortali peccato ille (originalem etiam maculam non excipimus) qui plenè facit secundum illud, quod in ipso est (ad quem modum autem infantes ad deletionem originalis maculæ agant, secundum illud quod in ipsis est, paulo post declarabitur)

hoc est, qui sensu, ratione, & uoluntate, quæ in ipso ex conditione sunt, benè (ut par est) naturaliter loquendo, & omni diligentia rectè, dum uiuit, utitur; non autem abutitur. quòd si illis abusus fuerit; si peccauerit; peccata sua recognoscens, suspirans, & lachrymas effundens, diuinæ præparanti gratiæ non resistet; quin ita agendo, ad iustificandam & cooperandam gratiam, aditum sibi parabit minime angustum. Exhibet nanque sic humiliter agenti Deus (quia quantum ex se potest, peccatum suum detestatur, & ad studium bene agit) sua pietate atque misericordia, unde uel per alicuius sancti uiri ministeriũ, uel per aliquam supernam illuminationem, originali peccato, & cum eo (si opus fuerit) actualibus omnibus carere, & ad fontem diuinæ gratiæ peruenire, & ad meritum bene agere, atque ad salutem suam proficere possit. Quod patere potest non tantum Magdalenæ exemplo; sed etiam exẽplo latronis, Luc. 23. Eunuchi, Act. cap. 8. Cornelij, Act. cap. 10. Lydiæ purpurariæ, Act. cap. 16. & aliorum multorum alibi.

Tolluntur in ijs, qua dicta sunt, difficultates.

Cap. 33.

Obis hoc loco fortasse quis obiiciet illud primò, quod in Paulo factum est: qui dum contra illud ageret, quod in ipso erat (persequeretur nanque Dei ecclesiam acriter, & peccabat grauissimè) ad salutem suam, & ad CHRISTO ad CHRISTVM uocatus perhibetur.

Secundò illud, quod in præcurfore Ioanne Bapt.

& in

& in Propheta Ieremia, & in aliquot alijs factum esse legimus, qui in uentre matris sanctificati sunt: antequam boni aliquid agerent, secundum illud, quod in ipsis erat.

Illud tertio, quod de Iacob, & Esau ad Rom. cap. 9. scriptum reliquit Apostolus. *Cum nondum boni aliquid egissent aut mali, dictum est. Maior seruiet minori. sicut scriptum est. Iacob dilexi, Esau autem odio habui.*

Ad ista, & ad alia id genus obiecta, non multum forsan difficile erit respondere.

Ad primum. In actibus Apostolicis cap. 9. non Pauli prædestinationem, sed conuersionem legimus: conuersio autem (quoniam motus aliquis est; omnis autem motus, quod in primis libris physicarum auscultationum docuit Aristoteles, de contrario in contrarium est) à suo priuatiuè opposito, hoc est ab auersione, ut à termino à quo, incipit esse: & tunc ad Christum conuerti incoepit paulus, cum in termino e regione extremo, & priuatiuè opposito cõstitutus, maximeque auersus, maximè fureret aduersus Christum. Vt hac ratione, Pauli conuersionem miraculosam ad multorum patrum, & in primis D. Thomæ sententiam existimare debeamus. Addi ratio altera potest, cur miraculosa. Quia in eius uidelicet conuersione, omnia fermè sensibiliter tunc operata est diuina pietas, & apertè; quæ in peccantium cæterorum conuersione occultè, & insensibiliter quotidie operatur: quod alibi à nobis fuisse satis & exactè ostensum est. Vt merito sub conuersione Pauli, omnium peccatorum conuersionem lætante celebret mater

Ecclesia, atque pro ea exultet. Est enim in caelis gaudium (Luc. capite 15.) super uno peccatore poenitentiam agente. Quanto magis de tot conuersione in terris erit à nobis gaudium suscipiendum, & dies festus celebrandus? Quo præclare intelligeremus, quanta benefica misericordia peccatores uniuersos, quamuis scelestissimos, etiam dum peccatores sunt, (non tamē qua peccatores) prosequatur Deus, & quā tum eorum salutem exoptet.

Sanctificatos in utero matris ex tempore (ut ad obiectum alterum ueniamus) prædestinatos autem in caelis ab æterno, speciali prærogatiua diuina potitos esse dicimus. Addere etiam possumus, egisse iam eos secundum illud, quod in ipsis erat, pro toto tempore uitæ eorum; non in tempore, sed in ipsa æternitate. Quæ quidem æternitas, temporum omnium curricula circumamplectitur. Quòd non aliter cognoscat Deus facienda, quàm facta; nec aliter uocet ea, quæ non sunt, quàm ea quæ sunt. In quo quidem uniuerso tempore uitæ suæ, quia diuinæ beneficentiæ obicem aliquem non erant apposituri, nec diuinam semper paratam gratiam ullo modo erant auersuri, aut oppugnaturi; illis, propterea in uitæ ipsorum principio data est iustificans gratia; per quā sanctificati sunt; nec solū gratia; sed illud etiam tunc datum est, quod alijs in fine uitæ præsentis exhibere Deus solet; confirmatio uidelicet quædam in ipsa diuina gratia; ex qua in bonis & meritorijs operibus, in finem usque perseuerantia emanauit; per quam, & naturaliter, & meritorie simul, ad eorum gloriæ amplificationem, benè operarentur illi, dum

morta-

mortalem hanc uitam transigerent, æternam assueturi.

Hoc ipsum de Iacob, & Esau (quod est obiectum tertium) dictum esse putamus. Prænouit enim (ut alia multa, quæ ad obiectum dici possent, quæ alibi à nobis dicta sunt, nunc prætermittamus) in æternitate Deus, antequam boni aliquid egissent, aut mali, quid facturi illi erant in tempore; & quò siue per bonas, siue per malas operationes unusquisque processurus erat; & pro ratione atque præfensione operum, unum misericorditer amaui, alterum iustè odio habitus fuit.

Tantum igitur (ut ad illud, unde discesserat oratio, redeamus) per diuinam misericordiam, à quocunque etiam scelestissimo peccatore; ex parte uidelicet ipsius peccatoris, ad salutem suam Deus requirit, ut à peccato quiescat; ut poenitentiam sicut potest agat; ut peccato deficiat; & ut in omnibus denique benè tantum, ac rectè agat; quantum secundum illud, quod in ipso est, agere potest; hoc est quod rectæ naturali rationi; quæ in ipso est, apprimè conueniat, in eiusmodique actione perseueret. Hoc est quod legitur ps. 39. *Declina à malo, & fac bonum.* Fac inquit, bonum, ad studium intelligas non ad meritum, nisi adsit diuina gratia. Nisi enim bonum aliquod ageres, sed otiareris, à malo non declinares; quòd ipsa otiositas mala omnino sit. Plus nanque ab homine sibi derelicto, idest absque supernaturali præsidio diuino, Deus non exposcit: alioquin non misericors Dominus foret: quod uel cogitare nefas est. Quoniam plus, etiam si uellet homo facere, & pro

summis

summis uiribus suis adniteretur, agere ille ex se omnino non posset. Alia, quæ ad eius salutem necessaria sunt multa, ut uocationem, inspirationem, cathedram, quæ uno nomine præparantem gratiam dicere possumus; sed in primis præuenientem gratiam atque iustificationem, & in bono opere perseverantiam, & exhibitæ gratiæ amplificationem illo modo operanti adhibebit singula Deus, sua largitate, & misericordie clementia; quando pro captus illius, qui operatur, ratione, infinita sapientia sua, esse illa adhibenda cognoscet Deus; atque eo modo adhibebit, quo, ut proficiant, adhibenda esse præferat. cū quibus diuinis muneribus, & beneficijs, & operis sui fidissimis ducibus, quidquid boni homo operatus fuerit, ad gratiæ amplificationem, ad boni operis perseverantiam, & demum ad æternam uitam proficiet; & ad eam denique misericorditer subuehetur, exaltabitur, transmittetur. Talis nanque, ac tanta erga hominem diuina misericordia est, & bonitas, atque beneficentia; ut in sua quemque potestate, salutem suam habere (modo uerbum piè suscipiatur) dicere cum omni submissione audeamus. Quod diuinus Vates (psal. 118. ut mihi uidetur) non reticuit, cum dixit. *Anima mea in manibus meis semper.*

In ijs, quæ dicta sunt, dubitatio. Cap. 34.

Nonnullos (inquit Isidorus) ita à Deo despicitur legitur; ut peccata sua deplorare illi non possint. Hoc autem ijs, quæ prius dicta sunt, minime consentit.

Adde. Quod ex D. August. lib. de Vita Christiana cap. 3. Et lib. de Quantitate animæ cap. 14. & 24. quin etiam ex sacris scripturis, ut ex lib. Gen. cap. 15. ubi legitur. *Nequam impleta sunt peccata Amorrhæorum.* Et ex domino uineæ, Luc. cap. 13. qui, cum tres annos sterilem ficulneam passus esset, succidi illam iusserat; precibus autem cultoris uineæ, ea lege, per annum dimittitur; ut si fructum non fecerit, omnino succidatur. Ex ijs (inquam) & alijs sacre Scripturæ, atque sanctorum patrum auctoritatibus, certum peccatoribus à Deo ad penitentiam tempus exhiberi conuincitur, ultra quod salutis spes illis nulla relinqui uidetur. Quæ omnia, ijs, quæ à nobis paulo ante dicta fuerunt, aduersari prorsus uidentur.

Verumenim uerò sicubi eiusmodi nobis occurrat lectio; quæ ab omni emendationis, & resipiscentiæ spe, peccatorem eicere uideatur, atque salutis; sciamus scripturam eiusmodi, aut præcedentium peccatoris malarum operationum malum meritum; aut difficultatem peccatori benè operandi eximiam, non autem impossibilitatem nobis indicare, significareque uoluisse. Quam difficultatem non ex parte Dei, cui quàm parcere facilius; quàm misereri gratius; quàm iustificare optatius; quàm beare prom-

ptius

ptius est nihil; sed ex parte ipsius peccatoris procedere intelligamus. Qui in uanis cupiditatibus, & foedis uoluptatibus, saepe adeo toto animo immersus est, atque sepultus, consuetudine in naturam penè conuersa; ut ab illis, etiam cum impensè uoluerit, resurgere, & se abstinere, nisi ægerrimè, difficillimeque non possit. In quibus falsis uoluptatibus, si à Deo deferi dicatur: scelerum (ut dictum est) præcedentium suorum magnitudinem istud sibi demeruisse intelligatur. Cui nihilominus quamuis sceleratissimo, dum in hoc corpore constitutus est (patrum omnium consensu) salutis spes neganda non est. Quod dist. 7. de poenit. ostenditur à canonistis. Ad resipiscientiam propterea tempus illi à Deo misericorditer conceditur. Deus quippè, etsi non nisi liberè agit; quidquid agit erga peccatorem; necessitate tamen (inquit in lib. de uera, & falsa poenitentia, capite 16. S. August.) immensæ iustæ misericordiæ suæ; parceret, ac miserebitur tui; si & tu aliquando misertus fueris animæ tuæ; placens Deo: & te ille non deseret, nisi tu illum prior deserueris. Tui inquam quamuis sceleratissimi miserebitur Deus; quando secundum illud, quod in te ex conditione est, agere, tu ipse pro uirili tua omnino studueris; & tui te peccati saltem ad studium per præparantem gratiam impensissime poenitebit. *Quacunque etenim hora peccator ingemuerit; omnium* (ait per Ezechielem Dominus) *iniquitatum eius non recordabor.* Tui est per præparantem diuinam gratiam, quæ nulli deest, quæ cunctis hominibus obuiam est, ad studium ingemiscere (quem gemium attritionem dicere possumus) ad studiosum

autem

autem

autem hunc gemitum tuum, ille, qui per diuinam præuenientem, & subsequentem gratiam, ad meritum est, gemitus mox sequetur; si gratiam, quæ præcessit, uoluntas tua comitabitur, ac sequetur. Tunc enim gratia suffultus eris, & in potestate tua erit diuinam istam gratiam sequi; & tunc non ad studium tantum, sed etiam ad meritum, cooperante tecum ipsa diuina gratia, peccata tua ingemiscere poteris: prioremque impiam uitam tuam non attritione solum, sed contritione etiam (quæ donum Dei est) detestari ualebis. Quod si feceris; alia, si quæ alia ad salutem tuam necessaria erunt, adhibebit subinde Deus; qui iniquitatum tuarum non recordabitur; & salutem tuam, per ipsam misericordem Dei gratiam, denique consequeris. Quid aliud fecit Petrus, qui negauerat Christum? Quid Zachæus, qui abstulerat alienum? Quid Maria, quæ se carnis illecebris totam deuouerat? Quid latro, qui in omne se uitium immerferat?

De infantium prædestinatione. Cap. 35.

Infantes, qui per ætatem, secundum illud, quod in ipsis est, hoc est secundum rectam naturalem rationem (innocentiam quidem per peccatum, & gratuita dona, non autem naturalem rectam rationem in Adamo primo parente perdidimus; & si ad bonum illa per se, morale, aut naturale hebetior facta est, ad supernaturale autem penitus inualida) agere aliquid minimè no-

L runt;

runt; alijs secundum illud, quod tum natura, tum gratia in eis est, agentibus, & ut baptismum, & per eum diuinam gratiam ipsi recipiant, piè satagentibus; secundum illud, quod in ipsis est, agere illi dicuntur; non propriè, sed appropriatè; hoc est non opera, aut uoluntate propria, sed appropriata. Aliena nanque hoc est tum offerentium opera, tum uniuersæ catholicæ ecclesiæ fide, & gratia, non autem propria, appropriata tamen (tanta est diuina misericordia) prædestinationem hoc est fidem, gratiam, aliæque supernaturalia beneficia, & salutem denique ipsi consequuntur; aut saltem consequi possunt.

De ijs qui intra maternum aluum obeunt.

Cap. 36.

Partem, ut modo aliquo, anima iam rationali formatis abortionibus, & in utero materno quocunque modo periclitantibus infantibus, per benedictiones aliquas, & supplicationes, cum deuota Domini Nostri Iesu Christi, & Sanctissimæ Trinitatis super eis facta inuocatio, & beatiss. Virginis matris facta, ut intercedat, supplicatione, ad æternam salutem, subueniretur. Quod fieri posse, etsi nonnulli & docti, & pij patres penitus denegant; ego tamen omnino negare non audeo. *Quis cognouit* (inquit Apostolus) *sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Si homini pro quocunque statu suo naturali (quod multi, & docti, & sancti patres, in suis interpretationibus ad principium libri

libri quarti Theologicarum sententiarum affirmant) ad salutem assequendam, opportuna Deus exhibuit remedia; Cur infantes eos, qui in eo cœci carceris statu, tanquàm in naturali, pro tempore, statu suo constituti sunt, à Deo penitus ita desereri obstinatè affirmabimus; ut quemadmodum aliorum opera & fide baptizantur; non ita aliorum saltem deuotis supplicationibus, & baptismo illo, quem in uoto non tantum parentum suorum, sed uniuersæ etiam ecclesiæ suæ, quæ omnium salutem exoptat, Deus intuetur, saluari eos sit possibile? qua sacræ Scripturæ auctoritate? qua ecclesiæ definitione? qua causa istud asseuerabimus? Num quia Io. cap. 3. dicat Dominus. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei?* Sed iam in uoto parentum (quod in deuotis supplicationibus panditur) quinimò per aliquot eiusdem membra, ut per oratores, infantulis applicata totius ecclesiæ, quæ omnium (ut diximus) salutem semper exoptat, renatus cense-ri posse uideretur. *Votum* (inquit Magister lib. quarto distinct. 17. patrum omnium consensu) *pro opere reputatur, ubi necessitas opus exclusit: Aduersitas enim* (ut ad Richaredum regem scripsit aliquando S. Greg. p̄p.) *quæ bonis uotis obicitur; probatio uirtutis est, non iudicium reprobationis.* Si ex inferno (dixerim) O' immensam Dei pietatem, Traianum S. Gregorius; si Falconillam in paganismo defunctam, S. Prima eius soror eduxerunt orationibus (quod serm. de defunctis ad diuinam clementiam amplificadā, magnus ille Theologus Ioannes Damascenus apertè asserere

non dubitauit) cur piorum fidelium humillimæ præces, sanctissimaque uota Ecclesiæ innocentem puerulum saluare non poterunt? Num abbreviata, aut sacramentis alligata est manus Domini? Inquit Leo PP. (& ponitur 26. quæst. 6. cap. His qui) *Misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire.* Sed optamus tantum illis salutem, nihil autem de eorum salute temerè definimus; quin ut in aliis omnibus, ita in hac causa peritorum patrum iudicio, & in primis Summi Roma. Pontif. censuræ humiliter me submitto.

De libro uitæ. Cap. 37.

iber uitæ à prædestinatione uix distat. Distat tamen ea ratione, quod meritorum quidem diuina cognitio liber uitæ esse dicitur; præmiorum autem prædestinatio. In libro uitæ descripta sunt merita; in prædestinatione tributa sunt præmia. Qui ex hoc seculo migrant improbi, à libro uitæ deleti dicuntur. Psal. 68. *Deleantur de libro uiuentium, & cum iustis non scribantur.* Ad quem modum autem de libro uitæ deletio aliqua, & aliqua expunctio fieri possit, cum Pilatus homo nefarius dixerit, *quod scripsi scripsi*, alibi à nobis declaratum est. Ut autem de libro Vitali & cœlesti, mali delentur; ita in libro alio, qui terrenus dici potest, scribi illos dicere possumus; quod Ierem. cap. 17. ita legamus. *Recedentes à se in terra scribentur.* Omnes autem tam illi, qui in terreno libro, quam

quàm illi, qui in libro Vitæ & cœlesti scripti sunt, in libro Domini scriptos esse, Vates affirmat. Ps. 138. cum inquit. *In libro tuo omnes scribentur.* Quoniam tam terrenus, quam cœlestis liber, Domini liber est: qui uniuersorum est Dominus. Vel etiam omnes, & bonos, & malos in libro Vitæ (qui uerè liber Domini solus dicendus est) descriptos esse dicere possumus; non tamen eodem modo; sed bonos per bona opera, & per habitum illius iustitiæ, & æquitatis, quæ, ut in eis esse debebat, ita in illis reperita est, & in libro descripta; malos autem per operum bonorum carentiam, & per iustitiæ priuationem, hoc est per eius iustitiæ priuationem, & defectum; quæ in eis, in eorumque operationibus esse debebat; non est autem. Vnde Chrysostomus. *In codice scripta sunt peccata tua.* Scripta sunt (inquam) per priuationem, in codice Domini peccata tua; hoc est malorum omnium peccata; quod bona opera eorum, quæ in eo libro scribi debebant; quia illa non extant, quia ea non sunt illi patrati, in codice scripta positiuè non sunt; sed priuatiuè tantum scripta esse dicere possumus. Quæ omnia immenso illius oculo conspicua apparent; qui in luce tenebras, & in bono malum nouit unico intuitu. At quemadmodum (si paruis liceat componere magna) in uisione cœcitatem, in pulchritudine deformitatem, & in affluentia egestatem, eodem intuitu sapius nos uidere uidemur; & simul utrunque oppositorum quoquo modo conspiciere: sed unum per habitum, qui inest; alterum uerò per habitum, ut

ut uisionis, uel pulchritudinis, uel affluentiae priuationem, qui inesse poterat, & debebat. A libro Vitae deleri nos; aut per defectum bonorum operum, nos in eo describi, & à Deo illo modo cognosci, per suam misericordiam, auertat nobis **Deus Optimus Maximus.**

*Primi libri finis. Sequitur secundus,
qui de reprobatione est.*

F. IULII CARRARII

SIRENII BRIXIANI

HIERONYMIANI,

Compendii

LIBER SECVNDVS.

In hoc secundo libro colliguntur breuissimis ea, quæ de Reprobatione alibi copiosius, & exactius dicta sunt.

Reprobatio asseritur. Cap. 1.

QVAMVIS in priore ad Tim. scribat Apostolus. *Deus uult omnes homines saluos fieri. Et psal. 134. cecinerit S. Vates, Deus omnia quae cunque uoluit fecit.* Reprobationem tamen nobis sacrae literæ, cunctique patres catholici abunde aperteque demonstrauerunt, ad Rom. cap. 9. scribente Apostolo. *Quod si Deus uolens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit, in multa patientia, uasa ire apsa in interitum; ut ostenderet diuitias gloriae suae, in uasa misericordiae, quae preparauit in gloriam, &c.* Et iterum eodem capite. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Et de Esau ad Hebr. cap. 12. scribit Apostolus. *Et postea cupiens hereditare benedictionem.*

ditionem, reprobatus est. Sancti etiam, & pij scriptores ferè omnes de reprobatione, & de reprobis sæpe, ac sæpius atque diffusè mentionem fecerunt. S. Gregorius libro sexto in primum Reg. cap. 2. ad principium. *Summi (inquit) uiri, cum reprobi bona docent, electis subditis magis timent: ne quos lingua adificent; manu idest operatione peruertant.* Tertullianus lib. de fuga in persequutione. *Ex causa reprobationis traditur Diabolo peccator, quasi carnifici in pœnam.* Sed & innumerij alij, & docti & sancti uiri eius meminerunt: & de ea nonnulli fusè dixerunt: multa que de eadem scripta post se reliquerunt.

Reprobatio sumitur multifariam.

Cap. 2.

Sumitur reprobatio multis modis; sed quantum ad præsentem tractationem attinet, tribus modis sumatur. Vno modo pro actu quodam positiuo, quo aliquid à nobis repellitur, ac procul abijcitur; qui actus communiter abiectione à nobis, siue proiectio dicitur. psalmus 117. *Lapidem, quem reprobauerunt adificantes, hic factus est &c.* Quo loci [reprobauerunt] idest abiecerunt qui ædificabant, proculque à se proiecerunt. Et Isaia capite 7. *Vt scias reprobare malum, & eligere bonum.* [reprobare] hoc est reijcere à se; ac profligare. Secundo modo reprobatio sumitur pro pœna. Ad Rom. cap. 1. *Tradidit illos Deum in reprobum sensum.* Reprobis hic sensus, peccati prioris pœna est. *Quia uidelicet (inquit Apostolus) non proba-*

probauerunt Deum habere in notitia; & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & uolucrum, & quadrupedum, & serpentium: quia commutauerunt ueritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & seruiuerunt creatura potius quam creatori. Tertio modo pro actus alicuius priuatione reprobatio sumitur: & (ut magis appositelocquamur) reprobatio hoc modo sumpta, est quædam electionis ad bonum aliquod, siue approbationis priuatio; hoc est, est non electio, & non approbatio alicuius ad percipiendum aliquod bonum. Eiusmodi autem non approbatio, & non electio, cum in alijs multis, tum in principum administrationibus, & uoluntatum suarum dispositionibus, & magistratum ab eis factis electionibus, atque dispensationibus maximè apparet. Electo quippe uno & approbato; alios qui eandem præfecturam ambiebant, non eligit, & non approbat princeps; sed illos reprobat dicitur. Ad Deum ait Salomon, Sap. capite 9. *Noli me reprobare a filijs tuis.* hoc est noli me inter filios & electos tuos non approbare. Et de Deo ps. 32. legitur. *Reprobat consilia principum.* Reprobat, hoc est non approbat. Et in priore ad Cor. cap. 1. *Perdã sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobo,* [reprobo] hoc est non approbo. Et Ierem. cap. 6. *Argentum reprobum uocate eos; quia Dominus projiciet eos.* [reprobum] hoc est non electum, siue non approbatum, ueluti scoria metalli, quæ projicitur à fusoribus. Cum primo modo reprobatio pro abiectione ac proiectione sumitur (quoniam eo modo sumpta diuina æterna reprobatio in infernum proie-

M etio

ctio quædam creaturæ rationalis esse intelligitur, atque deiectio) prædestinationi (quæ est, ut in superioribus dictum fuit, subuectio quædam in cœlum atque transmissio) contrariè quoquo modo opponi illâ dicemus; ad eum quasi modum (dixerim) quo motus deorsum motui sursum à physicis contrariè opponi dicitur. Impropiè tamen, & prædestinatio, & reprobatio etiam hoc modo sumpta motus dicitur: esto quòd cū anima, quæ prædestinatur, & in cœlum subuehitur, aut quæ reprobatur, & in infernum deijcitur, corpus deijci simul, aut subuehi intelligamus; quòd minime naturales sunt isti motus, sed supernaturales; & futuri sunt (ut in pri. ad Cor. cap. 15. scribit Apost.) in momēto in iētū oculi. Tātum profecto realem motum in iētū oculi fieri, natura minime patitur. Cum sumitur reprobatio secundo modo, & ut pœna est: opponitur rursus prædestinationi reprobatio contrariè; non quomodo motui sursum motus deorsum, ut prius: sed quomodo loco sursum locus deorsum; aut magis quomodo albedini nigredo, aut dulcedini amaritudo, uel gaudio tristitia, & breuiter quomodo pœna præmio. Si uerò tertio & ultimo modo sumatur reprobatio; ut uidelicet prædestinationis, siue diuinæ electionis, & approbationis priuatio quædam est; inter prædestinationem tunc & reprobationem priuatiua censebitur oppositio: qualis inter uisionem est & cœcitatem, & qualis inter opulentiam & egestatem, aut inter lucem & tenebras, & omnino qualis inter bonum, quod sit summè desiderabile est, & boni priuationē. Omnibus ijs quidem modis, sed hoc tertio modo potissimum opponuntur

nuntur inter se prædestinatio & reprobatio. Est enim prædestinatio ueluti habitus quidam reprobationis, ut lumen habitus tenebrarum: reprobatio autem ut priuatio quædam prædestinationis est. Quam priuationem non in Deo, aut ex Deo (ut in sequentibus ostendemus) sed in creatura rationali esse, & ex ea suo modo prouenire, declarantur.

Reprobatio diffinitur. Cap. 3.

Voniam igitur multis (ut dictum est) modis reprobatio sumitur; & aliquando rempositiuam, hoc est pœnam; aliquando habitus oppositi, hoc est prædestinationis priuationem (ut diximus) significat; hinc factum est; ut ex catholicis patribus diuersi diuersis modis reprobationem circumloquuti fuerint, siue descripserint, siue etiam dicas diffinierint. Et aliqui per actus positiuos, alij per priuationes illam diffinire, siue describere conati sunt. Nonnulli fuerunt etiam, qui positiuam priuatiuis admiscuerunt, confusaneamque quandam de ea nobis diffinitionem tradiderunt; reprobationis propterea intelligentiam, atque doctrinam obscuram satis illi, & difficilem reddiderunt. Vuilielmus Altisiodor. non parui nominis Theologus, cap. 9. summæ suæ, quaest. 2. dixit. Augustinum in cap. 9. ad Rom. ita reprobationem diffinuisse. *Reprobare est nolle misereri, & non apponere gratiam in presenti, & damnare in futuro.* Hæc diffinitio ex priuatiuis & positiuis extracta est (Non apponere namque gratiam, priuatio est. damnare autem positio

quædam est, & habitus) Multæ sunt multorum partium diffinitiones eiusmodi (de quibus alibi dictum est à nobis uberius) quæ reprobationis intelligentiam confundunt magis, quàm explicent. Ex diuersis scripturarum B. Aug. utini locis, istam, ad eius sententiam, de reprobatione, ex patribus multi diffinitionem collegerunt. *Reprobatio est æterna quorundam hominum à Deo in massa perditionis derelictio.*

Tradita diffinitionis explicatio. Cap. 4.

Posteriorem traditam diffinitionem (quam nonnulli minus rectè intelligentes reprehendere ausi sunt) priore nunc prætermissa, breuissimis explicabimus. Quippe si hanc rectè intellexerimus; reprobationis naturam, qualis qualis illa sit, meo iudicio sufficienter satis intelligemus. Dicitur [æterna derelictio] quoniam sicut prædestinatio (quod in superioribus declaratum fuit) æterna quædam electio est rationalis creaturæ, & approbatio, atque subuectio, in æternam uitam, per suam misericordiam, à Deo facta: ita suo modo reprobatio æterna quædam non electio, sed derelictio esse dicitur rationalis creaturæ, & eiusdem non approbatio, idest quædam diuinæ & æternæ electionis priuatio, atque approbationis. Quoniam uerò creaturæ rationalis ipsa à Deo non facta electio priuatio est sempiterni gaudij, & æternæ uitæ; ipsa propterea non electio, est in massa perditionis æterna peccatoris derelictio: quæ quidem derelictio priuatio talis est; quæ æterna reprobatio dicitur; idest
æterna

æterna priuatio diuinæ æternæque electionis, nec non diuini supernaturalis beneficij, sempiternæque foelicitatis non collatio, & non exhibitio, & non præparatio; quæ à patribus, non appositio gratiæ communiter nuncupatur: per quam tantum diuinam electionem, & per quod tantum supernaturale beneficium, & gratiam, nullo autem modo ex aliqua sua uirtute, aut ex proprio operum suorum merito, à massa perditionis homo ipse segregari, extrahi, diuellique poterat. Illam autè perditionis massam, in qua perdit, & reprobat, & gratia destituti homines, à Deo derelicti dicuntur, non Deus fecit; qui omnium hominum, omniumque rationalium creaturarum uitam atque salutem exoptat. Omnium quippè creaturarum rationalium Deus pater misericors est; de quo Deut. cap. 32. legitur. *Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te.* Sed homo; idest primus parens noster, suo uitio, per neglectum diuini mandati, sibi illam infœliciter extruxit; diaboli superbiam, à quo prius in fructu prohibitæ arboris tentatus fuerat, imitatus: in eamque semetipsum Adamus per inobedientiam deiecit; ut in eam diabolus seipsum per superbiam ante deiecerat. Non enim in eam à Deo est Adam, aut lucifer, aut hominum quispiam, aut angelorum proiectus; quia non derelictus in ea homo, aut angelus, sed in eam missus atque deiectus, proiectusque tunc potius diceretur. Quoniam non ideo creauit Deus hominem, ut illum puniret, & perderet, aut etiam in massam perditionis uel deiceret, uel ex se lapsum in eam, in eadem derelinqueret (ut alibi copiosè Ioan. Damasc.

maſc. oſtendit) ſed ut bonorum ſuorum in primis autem gratiæ, & gloriæ ſuæ participem illum efficeret. Quid autem perditio ſit; & qui dicantur homines perditī, libro de Beata Vita non longè à principio, B. Auguſtinus declarauit. Dicitur in diſſinitione [quorundam hominum] quoniam etſi homines omnes (ad Rom. cap. 5.) peccauerunt in Adamo, & per eum atque ab eo in maſſam perditionis omnes; quotquot ex eius ſemine oriundi ſunt, deiecti dicuntur, atque proiecti; non tamen in peccato, & in ipſa maſſa perditionis omnes à Deo, ex immenſitate miſericordiæ ſuæ, derelicti fuerunt; ſed aliqui tantum. Illi autem qui in ea ſunt à Deo derelicti: non per antecedentem eius uoluntatem, & per quandam (quod nonnulli alioquin egregii patres Theologi putauerunt) Dei prædefinitionem: hoc eſt nullo ad operationes eorum bonas, uel malas habito ante electionem uel reprobationem reſpectu, fuerunt derelicti; ita ut aliquos, ſiue ante primi parentis præuariationem à ſe procul abiicerit Deus, atque gratia, & ſalute eos deſtituerit; ſiue poſt præuariationem, & poſt ingentem ruinam illam, in maſſa perditionis dereliquerit, & reprobauerit Deus: qui omnium ſalutem exoptat: qui uult omnes homines ſaluos fieri: qui non uult mortem peccatoris. Non inquam per antecedentem uoluntatem, ſed per uoluntatem conſequentem, hoc eſt per Dei uoluntatem illorum mala merita, quæ uel in diuina præſcientia præceſſerunt, conſequentem; & pro eorum meritis ſtipendia eiſdem perſoluentem; Deum illos, qui in maſſa perditionis derelicti ſunt, dereliquiſſe, dicendum

dum eſt. Quæ quidem eorum mala merita, & ſi ab eis, utpote realiter iam non exiſtentibus, nondum facta ſunt; in diuina tamen præſcientia, facienda non ſunt, ſed ab æterno ſunt facta: quæ & prædeſtinationem, & reprobationem noſtram, quoquo modo in ipſa æternitate, & in ipſa Dei præſentione præceſſerunt. Propter cuiſmodi nanque mala eorum merita, & propter iniquas eorum uoluntates, à quibus liberari, aut in melius permutari pro ſuis illi uiribus neglexerunt; & propter diuinæ gratiæ (quæ cuiſlibet eam non aſpernanti ſemper parata eſt) contemptum, abiicit illos Deus; hoc eſt gratiam, & ſupernaturalia beneficia ſua illis non appoſuit; uel ſi appoſuit, & porrexit, illi non acceptarunt; idcirco in maſſa, in qua erant, perditionis, eos Deus dereliquit. Ita nanque pl. 108. legimus. *Dilexit maledictionem, & ueniet ei; noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Quosdam autem ad hunc modum in maſſa illa perditionis derelinquere, & ab eis ſe Deum, ſiue Dei benedictionem elongare, eoſdem abiicere, ac reprobare eſt. Illi profectò (ut quos in maſſa perditionis dereliquerit Deus, apertius ſignificemus) qui in præſcientia diuina, per malas eorum uoluntates, & operationes, Deum prius dereliquerunt; & ſupernaturalia, ac beatifica ſua oblata beneficia neglexerunt; & recipere, aut noluerunt, aut recepta tandem abiecerunt; necnon naturalibus proprijs facultatibus, in primis autem ratione, & uoluntate malè uſi fuerunt; à Deo abiecti, & in maſſa perditionis derelicti, & reprobatī dicuntur. Ut de illis dicat Dominus per prophetam (Ierem. cap. 2.) *Argues te malitia tua; & auerſo*

sua increpabit te: scito, & uide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum.

Data, & explicata diffinitio recta censetur.

Cap. 5.

Data, & breuibus, pro compendij ratione, à nobis explicata diffinitio, etsi rectissima, & sanctissima est: quòd quemadmodù ipsa reprobatio, ut prædestinationi propriè opponitur, priuatio (ut diximus) est; ita per priuationes fit tradita ista diffinitio uniuersa; & reprobationis naturam rectè satis, & dilucidè nobis exprimat; reprehenditur tamen à patribus nonnullis, & inter alios acriter satis à Reuer. patre Episcop. Ambrosio Catarino; sed reuera & pater Ambrosius, & illi alij, qui eam reprehendere conati sunt, uerba tantùm reprehendunt, non sensum; imò nec uerba ipsa; sed quendam uerborum sensum, quem præ se illa non ferunt quidem, ferrè autem eis uidentur; qui minus exactè uerba S. Augustini perpendunt: quasi illis uerbis præclarissimus ille Doctor asseruerit, hominum quempiam Deum ultrò, hoc est nullo operum suorum habito respectu, absolutaq; uoluntate sua prius deserere, & illum, ueluti ex capite, deuouere, nec non antecedente sua uoluntate, & (quasi dixerim) ex proposito abijcere, atque derelinquere; à quò nò fuerit Deus ipse prius derelictus, & abiectus. Certè si esset ista B. Augustini sententia, multis scripturis suis non esset illa consona: quinimò non esset ista forsitan ab Ecclesia toleranda. Sed non est; cum li-
bro

bro secundo *Retract.* cap. 18. de Ecclesia sermonem habens inquit. *Nunc propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie tota dicat. dimitte nobis debita nostra.* Tota inquit Ecclesia habet, unde quotidie dicat, &c. quæram, Iuliane, an serio tota Ecclesia dicit. *Dimitte nobis &c.* non Iuliane certè, seriò igitur, & per consequentiam pro salute omnium illa deprecatur. Vbi igitur in ea sunt illi, qui per prædefinitionem reprobati sunt; si pro omnibus Deum precatur Ecclesia? Et libro quarto de Baptismo contra Donatistas cap. 14. de nullius salute desperandum esse, ille apertissime fatetur. Quo loci ita inquit ille. *De conuersione autem nullius desperandum est, siue foris, siue intus constituti; quando patientia Dei ad penitentiam adducit; & uisitat in uirga facinoræ eorum, & in flagella peccata eorum. Hoc enim modo misericordiam suam non dispergit ab eis; si & ipsi aliquando misereantur animæ suæ, placentes Deo.* Et de Tempore, serm. 58. inquit. *Cum Deus uelit misereri, quia bonus est; & possit, quia omnipotens est; ipse contra se diuina pietatis ianuam claudit; qui Deum sibi misereri, aut non uelle, aut non posse credit.* Non Deus illi pietatis ianuam claudit; sed ipse sibi; qui non uelle, uel nò posse Deum sibi misereri existimat. Et cap. 16. libri de Vera & falsa poenitentia, quasi ex professo hunc nodum rectissimè dissoluit: quo loci ita scriptum ille reliquit. *Quid itaque culpa in me est, si non uult seruare? Multum inquam. licet enim nihil consequi possis, sine misericordia illa, quam repellis; potes tamen liberè tenere gratiam; quam retinendo potes (si tamen placeat) emicare culpam.* Deus enim qui semel incepit bene-

N facere

facere (nisi derelinquamus eius beneficium) cogitur ex necessitate iustæ misericordiae, neminem prius posse relinquere. Non enim sui relinquere est, nisi relinquentem. Idcirco enim culpa nostra est, quia fugimus gratiam: quam possumus habere perpetuam. semper inuisa recedit, & nunquam aliquem spontanea deserit. Hæc ille. Obserua (te obsecro) uerba illa [*Licet nihil consequi possis sine misericordia illa, quam tu repellis*] hoc est, Idcirco diuinum beneficium aliquod non consequeris, & ad æternam uitam non eligeris, sed reprobatis; quia Dei misericordiam repellis; sine qua diuinum supernaturale beneficium consequi est impossibile. Et illa [*Cogitur ex necessitate iustæ misericordiae, neminem prius posse relinquere*] Illa etiam quæ sequuntur [*Non enim sui relinquere est nisi relinquentem*] quibus non tantum neminem Deum relinquere; sed etiam non posse relinquere, nisi prius relinquentem affirmauit. Necessitatem, quam patres aliquot infallibilitatis necessitatem appellarunt, P. Augustinus necessitatem iustæ misericordiae appellasse hoc loco uisus est. Nec non alia multa quæ subsequuntur; illa præcipuè [*Semper inuisa recedit gratia, & nunquam aliquem spontanea deserit*] Non solum gratia illa, quæ prius inerat; sed illa etiam quæ non inerat, sed parata, ut inesset, assistebat, inuisa per peccatum tuum longius recedit. Num ista esse possunt uerba sentientis, aliquem Deum prædefinitione deuouere, & aliquem, sine suo demerito, derelinquere, ab seque propellere, à quo prior ipse non fuerit repulsus, & derelictus? Dist. 1. de penit. cap. Deus definitionem. ex D. Ambrosio legitur. *Deus definitionem*

non

non facit: qui misericordiam suam omnibus promisit. Sed audi, quid lib. de Eccles. dogmatibus cap. 56. scribat idem S. August. *Nullum credimus ad salutem nisi Deo inuitante uenire. Nullum inuitatum salutem suam nisi Deo auxiliante operari. Nullum nisi orantem auxilium promereri. Nullum Dei uoluntate perire; sed permissu pro electione arbitrij.* Hæc ille. Cùm ait [*Nullum credimus ad salutem nisi Deo inuitante uenire*] Ecce gratiam præparantem. cùm subdit [*Nullum inuitatum salutem suam nisi Deo auxiliante operari*] Ecce gratiam præuenientem. cùm sequitur [*Nullum nisi orantem auxilium promereri*] Ecce gratiam subsequentem, & cooperantem, & quæ etiam merita tibi augeat, & perseverantiam in bono opere tribuat. tandem subiecit [*Nullum Dei uoluntate perire*] ubi est illa antecedentis Dei uoluntatis de reprobatis definitio, si nemo Dei uoluntate periret subdit [*Sed permissu, pro electione arbitrij*] Audistin, quod dixerit; [*Nullum Dei uoluntate perire, sed permissu, pro electione arbitrij*] Arbitrij (inquam) tui, non Dei. Permissione igitur Dei non prædefinitione, pereunt omnes illi, qui pereunt.

Deum à se neminem, quantum ad Deum attinet, abijcere. Cap. 6.

I uerum igitur, locis proximè citatis, nobis dixit S. August. (qui dixit uerissimum) Deum (quantum ad se attinet) antecedente uidelicet sua uoluntate, & ex seipso, siue per actum aliquem positium, siue per ali-

cuius actus positiui, ut electionis priuationem, neminem à se abijcere, aut in massa perditionis derelinquere, nisi illum, qui in diuina præscientia Deum prius dereliquerit, affirmare non dubitabimus. Relinquentes quippe Deus deserit, obstinatos indurat, & contemnentis condemnat. Cæterum Deus, qui non participatione sed essentia bonus est; & ipsa bonitas est; à suis muneribus & beneficijs, non solum à se neminem (quantum in se est) procul abijcit: sed abundè etiam porrigit, & exhibet illa omnibus, & singulis; qui ea recipere ritè uoluerint, pro captus ipsorum ratione. *Deus nempe, inquit D. Iacobus, cunctis postulantijs dat sapientiam affluenter, & non improperat.* Verumenimvero etsi neminem à se prior ille depellit: *Qui uult homines omnes saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire.* Qui (ut Serm. de defunctis maximus ille, & præstantissimus Theologus Ioannes Damasc. constanter affirmat) *Omnium, hominum salutem quarit, expetit, fitis; nec aliud est, in quo magis ipse latetur.* Aliquos tamen Deus & deserre, & obdurare, & abiicere, & depellere, & reprobare communiter dicitur. quod priuatiuo modo intelligunt catholici patres; hoc est, non per appositionem culpæ, aut per actum aliquem positiuum, sed per non appositionem gratiæ. Non quia Deus Opt. non uellet illam apponere; quam omnibus ultro semper offert, & offerre desinit nunquam; sed non apponit; quia per culpam nostram illa depellitur. Vt omnino ista non appositio, & ista priuatio gratiæ non sit ex parte Dei, sed nostri.

Quamobrem eos intelligas Deum abiicere tantum

tum & propellere à se; qui Deum ipsum, & Dei beneficentiam atque misericordiam priores abiecerunt; atque in peccatis suis obstinati Deum priores dereliquerunt; à seque illum propulerunt; salutemque propriam neglexerunt, ac contempserunt. Præcedit in æternitate abiectio, & derelictio tua aliquo modo; sequitur abiectio, & derelictio Dei; non tempore, aut natura, sed origine.

Reprobationis altera diffinitio. Cap. 7.

Non solum per priuationes (qualis data, & explicata diffinitio fuit) sed per habitus etiam, & per positiua quoquo modo reprobatio diffiniri potest. Non enim tantum priuatiuè, sed contrariè etiam prædestinationi (ut diximus) aliquo modo opponitur reprobatio: quando præsertim pro pœna desumitur. Ad quem modum B. Fulgentius ad Monymum ita illam aliquando diffiniuit. *Reprobatio est malorum præparatio; quæ Deus iustè perditis reddet.* Hanc nos diffinitionem, quia pulchè satis reprobationis naturam, & quod in ea positiuum est, declarat; quam breuissimis explicabimus. Dicitur [est malorum præparatio] Mala, quæ perditis hominibus præparat Dominus; aut illis etiã iustè reddit, aut redditurus quandoque est; mala pœnæ sunt, non mala culpæ. Non enim quia S. Fulgentius dixit [reprobatio est malorum præparatio] existimare quispiam debet; ut ad quem modum prædestinatis, & electis gratiam (quod diximus libro superiore, dum de prædestinatione diserebamus) & super-

supernaturalia innumera beneficia præparare Deum asseruimus: (Quòd, ut ex B. Augustino uidimus, prædestinatio sit beneficiorum Dei præparatio) ad eum modum non prædestinatis, & reprobatis culpam (quæ sola reuera malum dicenda est) præparare illum dicemus. Multo sane discrimine, gratiam electis, & poenam reprobatis præparat Deus; culpam autem nullo modo. Non enim culpam, sed poenam, siue ignem, & gehennam, quæ dicitur poena sensus; siue diuinæ essentiae uisionis carentiam, quæ dicitur poena damni, reprobatis Deus præparare dicitur; & illam multo aliter (ut diximus) quam gratiã.

Primò. Quoniam gratiam antecedente sua uoluntate, electis; poenam uerò non nisi consequente, reprobatis Deum præparare, dicendum est.

Secundò. Quoniam antecedente uoluntate gratiam non tantum electis & prædestinatis, sed cunctis etiam hominibus cuius cuius ætatis, sexus, & nationis existant; poenam uero reprobatis tantum consequente uoluntate præparauit.

Tertiò. Quoniã præparat Deus gratiam ex se suaque bonitate, & illam electis suis ex se suaque actione siue immediatè, siue mediantibus sacramentis, & sacerdotibus, instrumentariis causis elargitur, atque in eorum corda diffundit; poenam autem per malos ministros, illis, qui eam demeruerunt, infligendam relinquit, permittitque. Hostis perpetuus noster diabolus in nos sequitur non quantum uult, sed quantum à Deo permittitur. Est autem poena duplex: quædam, quæ ad supplicium; quædam uerò, quæ ad probationem inferitur, & exercitium. Hæc posterior non ni-

si temporanea est; illa uero prior perpetua esse potest. Temporanea poena, & diuina, & humana censura atque iudicio inferri potest: poena autem perpetua non nisi diuino iudicio cuiquam infligi possibile est. In diffinitione propterea subtextitur [*Quæ Deus iuste perditis reddet*] reddet; inquam, non omnibus, sed perditis; non qualicumque modo, sed iuste. hoc est, suo iusto iudicio, atque permisso, non autem actione aliqua, quæ à Deo immediatè procedat. Tertullianus ait (lib. de Fuga in persecutione) *Ex causa reprobationis traditur diabolo peccator, quasi carnifici in poenam.* Et ps. 77. *Misit in eos iram indignationis sue, indignationem, & iram, & tribulationem, immisiones per angelos malos.* Sed de ista reprobationis diffinitione hætenus.

Illi, qui per positiuam simul, & priuatiuam reprobationem diffinire; quod fecerunt non pauci (quos hoc loco prætermittere, compendii ratio me admonet) qualis fuit illa ab Altitiodorense ex Augustino (ut ipse ait) recitata; quam nos ante produximus; legentis animum confudisse magis, quam quid reprobatio sit, explicauisse mihi uidentur. Ut Altitiodorensem, uirum alioqui egregiè doctum, in illa reprobationis diffinitione, quam B. Augustino ille ascripsit, quam ego cap. 3. prius attuli: quæ ex positiuis constat simul & priuatiuis, facile esse deceptum crediderim; & non esse illam Augustini diffinitionem facile mihi persuaserim. Non solum quia ex positiuis & priuatiuis commixta est; sed etiam quoniam ipsa mihi diligentissimè in Augustino illam perquirenti nusquam occurrerit.

Reprobationis diffinitio ex Auctore.

Cap. 8.

SI mihi inter tot egregios viros obstrepere, & aliquam de reprobatione diffinitionem afferre liceret; ego, *Reprobationem prædestinationis esse carentiam*, dicerem. Priuationes nanque (est enim reprobatio, sicut antedictum est, prædestinationis priuatio) per habitu suorum carentiam, & defectum commodè satis explicari uidentur. Etenim si quis cæcitatem uisionis, aut nuditatem uestimenti, aut silentium soni carentiam, & priuationem dixerit; rectè satis cuique priuationes illas cæcitatem, nuditatē, & silentium diffiniuisse ille uidebitur. Eodem modo priuationes alias quis diffinire facillimè poterit. Nihil reuera aliud quàm carentia, formaliter loquendo, priuatio est. Non tamen pura negatio est; imò plurimum à negatione differt, ratione conotati. Semper enim subiectum priuatio connotat; quod negatio facit nunquam, quatenus negatio.

Traditam etiam de prædestinatione ab Excellentissimo, & nunquam satis laudato Theologo D. Thoma diffinitionem pulcherrimam imitaturus, ego ita reprobationem quàm commodè diffinire potuissem. *Reprobatio est carentia rationis transmittenda rationalis creatura in uitam æternam.* Hæc autem diffinitio ex ijs, quæ in superioribus tum in hoc posteriore, tum in priore libro dicta sunt, manifesta relinquatur. Illa profecto rationis carentia transmittendæ rationalis

nalis creaturæ in uitam æternam, non ex parte Dei est: tum quia in eo carentia, siue defectus est, aut esse potest nullus: tum etiam quia omnium salutem uult, atque præoptat Deus Optimus: qui uult omnes homines saluos fieri, & neminem perire; sed ex parte nostri eam esse intelligito, hoc est ex culpa, & peccato nostro. Ita nanque cap. 59. in Isaiâ legitur, *Iniquitates uestræ diuiserunt inter uos et Deum.* Et Eccli. cap. 15. *Ne dicas, per Deum abest.*

Culpa auctor Deus non est. Cap. 9.

Culpæ quippe (à culpa prædestinationis carentiam uenire diximus) non tantum de patrum omnium catholicorum, sed (quod à nobis alibi fusius ostensum est) de probatorum etiam gentilium philosophantium sententia, non magis Deus auctor est, aut esse potest; quàm umbræ, & tenebrarum iubar Solis fulgentissimum. Etenim Sol uniuersas orbis terrarum partes (quantum in se est) & singulas affatim illuminat; si autem quidpiam in orbe terrarum uniuerso est, quod Solis lumine destituatur; non ex Sole, aut ex luminis sui aliquo defectu, sed ex opaco, quod interpositum est, illud euenire, cuique manifestum esse debet. Quamobrem non multum probamus illud, quod facile satis nonnulli patres Theologi, & docti, & pii admittunt: Deum uidelicet peccati nostri causam esse priuatiuam: quasi homo sit ipsius peccati positua causa, & priuationi (est enim peccatum priuatio, & nihil) ut priuatio est, positua causa ascribi possit. Quod non magis

magis uerum esse potest; quàm si nigri album, aut frigidum calidum, uel melius, quàm si cœcitatatis uisionem, si turpitudinis honestum, & breuiter si oppositi (quod absurdissimum, & rationi quàm dissentaneum est) suum oppositum causam esse dixerimus. Est enim ea oppositorum omnium natura (relatiuâ nonnulli oppositionem excipi, sed non satis recte, uoluerunt) ut non se ad inuicem extruant, sed destruant potius, atque corrumpant. Homo igitur, quia peccati sui priuatiua causa est, uniuersa sui peccati causa erit; Deus autem nulla omnino peccati causa dicitur. Istud autem à nobis alibi & fusiùs, & exactius declaratum fuit. Videri tamen peccati aliqua causa Deus potest.

Primò. Quia peccatores in maxima multitudine existant; & iustos sine comparatione aliqua iniusti excedant.

Secundò. Quia in sceleratos homines uindictrice iustitia uti uelle Deus, omnes confitentur.

Tertiò. Quia uindictrix ipsa iustitia (quod putasse uidentur maximi quidam Theologi) ad uniuersitatis integritatem, atque perfectionem per se facere uideatur.

Quartò. Quia in homine uirtutes quasdam cupiat, in quo cunctas cupit Deus, ut patientiam, poenitentiam, martyrium, & id genus alias: quæ sine quorundam hominum improbitate, & peccato esse non posse uidentur: ut omnino, qui has uirtutes in aliquo cupiat, in alio improbitatem per consequentiam; & peccatum uelit. Aut propter aliquam aliam causam, quæcunque sit illa, Deum aliquo modo pec-

cati

cati alicuius causam esse, affirmare penè cogamur.

Quamuis permittit Deus (ut ad primum, quod obiectum est, respondeamus) peccare hominum unumquemque suo arbitrio, & quantum libet; & permittit in quantumuis maximo numero, & in quantalibet maxima multitudine peccatores esse; nõ tamen alicuius peccati, & iniquitatis eorum est ipse Deus aliqua causa. Liberæ nanque potestatis ut hominem principio condidit; ita eum semper in suis, & uoluntatibus & actionibus permanere liberum statuit: atque pro libera potestate sua, ad aquam uel ad ignem, hoc est ad bonum uel ad malum manum porrigere uoluit. *Non enim* (ut quarto cap. de Diu. nom. S. Dionysius admonet) *rerum, quas condidit, naturam corrumpit Deus: sed seruat* (quantum in ipso est) *illam incolumem, atque tuetur.* Eccli. cap. 15. legitur. *Apposuit tibi (Deus) aquam & ignem: ad quod uolueris porrige manum tuam. Ante hominem uita & mors, bonum & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* Cupit quidem interea in homine Deus rectum donati, eiusdemque naturæ atque essentiæ ex conditione inserti liberi arbitrij, rectæque rationis usum. Cupit (inquam) in homine rectum sui arbitrij, & suæ rationis usum; non cogit autem; ita ut illum ab homine quopiam; contra eius uoluntatem; aliquando exigat Deus, aut extorqueat. A qua rectitudine; si per culpam suam, & suæ uoluntatis, ac rationis obliquitatem homo ipse defleat, labatur; & corruat: spontaneam in eo cupit Deus; & uoluntariam respicientiam. Cupit (inquam) rursus uoluntariam in homine peccatore; atque spontaneam respicien-

O 2 tiam;

tiam; non cogit autem illum ad pœnitentiam, nec ab eo extorquet aliquo modo inuitam resipiscentiã; sed cupit tantùm; & ut ad illam perueniat, adiuuat Deus eius uoluntatem multis modis. Tempus propterea illi Deus, & locum pœnitentiæ tribuit: eumque, quamuis iam morte dignum (Isa. nanque capite 26. legitur. *Tollatur impius; ut non uideat honorem Domini Dei*) patienter tamen sustinet: quò seipsum aliquando colligat, & pro posse suo resipiscat; nec non ab eo quod est contra naturam, hoc est à peccato (in quod sponte per uitium suum lapsus est) in illud; quod est secundum naturam, hoc est in peccati detestationem deletionemque, & in propriam rectitudinem, quantum ipse potest, hoc est ad studium si non ad meritum, per pœnitentiam conuertatur atque reuertatur: *An nescis* (inquit Paul. ad Rom. capite 2.) *quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quod si facere, & ad pœnitentiam uenire ille neglexerit, & ad illam adduci non patiatur; sed in malo suo perseuerare uoluerit; permittit illum, suæ quamuis obliquæ, & malæ uoluntati indulgere Deus; & agere pro libito. Interea eius iniquitate, ac malignitate ad bonorum ac piorum hominum probationem, & ad eorum patientiã, & uirtutum omnis generis exercitationem, nec non ad meriti eorundem amplificationem, & augmentum, sua pietate, utitur Deus Optimus. *Omnis enim malus* (inquit B. Augustinus) *ideo uiuit: aut ut conuertatur; aut ut per eum bonus excutatur.*

Virtus ut sit, uitio non indiget. Cap. 10.

Non est uirtus aliqua (ut obiecti quarti solutionem præueniamus) quæ, ut sit, peccato alicuius, aut uitio indigeat; quin potius à se uirtus quælibet procul peccata, & uitia cuncta, tanquam ea, quæ sibi è regione præcipuè aduersantur, pro posse depellit. Martyr est, & patiens non ille tantùm, qui suum sanguinem pro Christo effundit, aut iniurias æquo animo sustinet; sed ille etiam, qui ad Martyrium, & sanguinis effusionem, aut ad patientiam, & iniurias tolerandas paratum (cùm opus fuerit) promptumque possidet animum; etsi licitoris gladium, & improbi hominis contumeliam non sit expertus, aut experietur nunquã. Eib. de bono coniugali, cap. 21. S. Augustinus inquit. *Non est impar meritum patientiæ & martiry in Ioanne, qui passus non est; & in Petro, qui passus est. Etenim licet Ioannes non transferit per gladium; tamen paratus fuit sustinere martyrium.* Pœnitens similiter dicendus est: qui uel non committit, unde pœniteat, & plangat (plangenda nanque non committere, aliqua pœnitentiæ pars est, si rectam pœnitentiæ ab Ambrosio traditam diffinitionem recipiamus) uel si committat, se aliquando colligit, & resipiscit, per pœnitentiam plangendo commissa. Eodem modo non tantùm miles strenuus dicendus est ille, qui alacri animo ad pugnam exit: sed ille etiam, qui opportunè exire paratus est.

Neque (ut ad obiectum secundum ueniamus) propter

propter uindicatricem diuinam iustitiam peccatum aliquod esse, dicendum est: quasi uelit ex se, & antecedente sua uoluntate Deus, uindicatricem iustitiam, & propter eam permittat in aliquo peccatum, quod uindictet; ut iure uindicatrice iustitia uti possit; & in quemquam prædefinitè merito sãuire uelit. cum per prophetam ipse dixerit. *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur, & uiuat.* Et lib. 2. Reg. cap. 14. *Nec uult Deus perire animam, sed retrahat cogitans, ne penitus pereat, qui abiectus est.* Sed contrã prorsus seres habet. Quippe propter peccata est diuina uindex iustitia. Non secus quã morbus non est propter medicum; sed contrã propter morbum medicus existit.

Exijs quæ dicta sunt, sequitur ad obiectum tertium luculenta responsio: quæ est. Non per se uindicatricem iustitiam uelle Deum; neque ad uniuersitatis integritatem illam, & perfectionem facere (quod alibi à nobis uberius explicatum est) sed per accidens, posito scilicet à nobis prius peccato, quod uindicandum est: ad eum uidelicet modum, quo medicinam, quæ ad praxim, & curationem ægrotantiũ exercetur, quam *θεραπευτικὴν* græci appellant, nõ per se, sed posito morbo, quod curandum est, ad mundi perfectionem facere dicimus. Ecclesiastici cap. 38. scriptum est. *Honora medicum, propter necessitatem enim creauit eum Dominus.* Necesitas ista, propter quam medicũ creauit Dominus, nulla alia est, quã morbi expellendi ratio. Vt propter morbum medicus existat, non contra propter medicum morbus. *Idem cap. 3. legimus. Quare uenerunt mihi hæc?*

Adhi-

Adhibetur responsio. *Propter multitudinem iniquitatis tuæ.* Quasi diceret. Propter peccata tua, exercuit in te Deus uindicem iustitiam suam; non autem propter uindicem iustitiam, permisit te Deus peccare. Vt nullo modo per se ad uniuersitatis integritatem, sed tantũ per accidens, hoc est, posito crimine, iustitia uindicatrix accedat.

Peccator etiam grauissimus saluari potest.

Cap. XI.

Quoniam accessoriè tantũ (ut paullo ante dictum est) & per accidens ad uniuersitatis integritatem uindicatrix iustitia facit, posita uidelicet à nobis culpa; ut posito morbo medicina; consequens est; ut quemadmodũ morbus quilibet per rectam curationem, uniuersitatis perfectione seruata, ab homine expelli potest; ita omnis culpa per rectam pœnitentiam, incolumi seruata uniuersitatis integritate, ab omni rationali creatura pelli possit. Neutrum autem fieri posset; si uniuersitatis integritati morbus esset necessarius, aut necessaria foret uindex Dei iustitia. Intemperans sibi morbum asciuit, Medicus pharmacum instruit, Natura pharmaco morbum depellit. Homo improbus peccauit, sacerdos, qui spiritualis medicus est, quin etiam ipsemet peccator propriam culpam, ut potest, per pœnitentiam curat, Deus illam depellit, qui solus peccata dimittit. Ad quem modum autem in hominis ægroti indita libera potestate est, ad se curandum uocare medicum, aut non uocare; uel etiam

etiam accedentem sua sponte illum ad se admittere, aut non admittere, sed abiicere procul; & corporis proprii sanitatem curare pro posse, aut omnino negligere; ipsumque corpus curandum exhibere medico, aut non exhibere; ita generali posita erga quemcunque hominum Dei beneficentia, in peccatoris cuiusque etiam grauisissimi, ac scelestissimi potestate naturali est (uoluntatem naturalem, & liberam potestatem appello; quod naturæ uoluntatis sit inserta libertas) animæ propriæ salutem, ad studium si non ad meritum pro posse, curare. hoc est, cum uirtute morali, ac naturali uitam transigere; errorem suum, nec non flagitia, & peccata sua omnia, in primis autem grauia, quæ à Theologis mortalia appellantur, recta naturali ratione, & spontanea quadam, ac naturali detestatione, abiicere (est enim quoquo modo peccatum mortale omne, ut peccatum mortale est, contra rationalis creaturæ naturam, quod ex Io. Damasceno in superioribus dictum est; secundum naturam igitur modo quodam detestari illud homo peccator potest, & peccata omnia, amore seculi, si minus amore Dei, amoreque uirtutis, animo, & uoluntate profligare; hoc est ab illis cessare; & ea aliquando patrasse admodum pœnitere; quod fecisse quandoque multos heroas, & alios inferioris classis homines æthnicos, declarant passim historiæ. Per eiusmodi autem moralem, & naturalem sceleris detestationem (quæ ad studium, amore uirtutis, aut etiam amore mundi suscipitur: quam detestationem à catholicis Theologis pijs & doctis attritionem nonnunquam nuncupari intelligo; præcipuè si ueri numinis aliquis affla-

tus præcesserit; quem præparantem quandoque gratiam illi appellant; qui peccatoris affectum ad Deum aliquo malo subuehat) tanquam per quandam (sic dixerim) priuatiuam dispositionem; id est per quandam impedimenti non appositionem, aut appositi, pro sua uirili, a motionem aliquam (quæ a motio per non resistentiam diuinæ præparanti gratiæ à Deo in nobis operantibus inchoatur) ad eam, quæ ad meritum est, detestationem; & quæ ea ratione à nobis suscipitur; qua contra Dei mandata, & contra eius filij charitatem, pro cuius amore omnia sufferre tenemur; nos peccasse, uoluntario quodam ingenti dolore admodum pœnitet: hoc est ad supernaturalem detestationem, quam ex nobis nos habere non possumus (contritionem Sancti Patres illam appellant) quæ Dei munus est; per diuinam misericordiam, à Deo, per opportuna media transmittimur, atque subuehimur. Et incipimus tunc, maximo profectu nostro, propter Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum factorem, saluatorem, & redemptorem nostrum, uitia illa nostra omnia ex corde pœnitens detestari, atque abiicere: quæ, per insitæ bonitatis naturam, & per moralis uirtutis amorem, aut etiam per inanem forte quandam humanæ gloriæ cupiditatem, & per mundanam quandam existimationem, detestati prius fueramus, atque abieceramus. Et diuinam gratiam (oblatum nobis semper à Deo, ac præparatum beneficium) minime respicimus: quin potius illam ardentius complectimur; & complexam, cum operamur, sequimur; sanctisque, ac salutiferis inspirationibus prompti acquiescimus; & sancta studia mites aggredi-

di studemus; sanctaque opera, cooperatore Deo, exercere gnauiter experimur: atque ad aeternam uitam ita proficimus: ut si ad finem usque isto modo perseuerauerimus; quamuis scelestissimi ante fuerimus, salutem nihilominus nostram, per Dei misericordiam, denique consequemur. Nemo igitur hominum est, qui a gratia & salute per Deum reiciatur. Quamobrem Leo Papa huius nominis primus, & ponitur de poenit. distinct. 7. in princip. Inquit. *Nemo est desperandus, dum in hoc corpore constitutus est; quia nonnunquam quod diffidentia aetatis differtur, consilio maturiore perficitur.* Et S. Augustinus libro Enchiridion cap. 65. ait. *Sed neque de ipsis criminibus quamlibet magnis remittendis in sancta Ecclesia, Dei desperanda est misericordia, agentibus poenitentiam secundum modum sui cuiusque peccati.*

Tollitur in dictis dubitatio. Cap. 12.

Verum est, quod sanctae Scripturae, loci aliquot, aliud, quam diximus, & omnino illi contrarium sonare uidentur. Vt quod De induratione Pharaonis; De excæcatione Iudæorum; De Tyri, & Sidonis derelictione; Et de aliorum multorum salutis ferme desperatione legitur.

Verum enim uero illae & aliae eiusmodi Scripturae sanctae omnes, quae nostrarum culparum causam in Deum referre uidentur, cuius uoluntati resistere quis non potest, cum D. Augustino contra Adimantum Manicheum cap. 26. Et contra Faustum lib. 22. cap. 71.

Et

Et lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 21. & alibi saepe. Et cum D. Basilio serm. proprio, Quod mali non sit auctor Deus. & cum alijs doctis, pijs, & sanctis patribus multis, cum debita pietate, intelligendae sunt. Non enim indurationem, aut excæcationem, aut peccatum aliquod, & culpam aliquam facit (ita dixerim) aut immittit nobis, & ingerit Deus; aut uult ille aliquo modo (si permissionis modum excipiamus) aliqua in nobis esse uitia, & peccata: per quae induremur, excæcemur, & ab eo nos derelinquamur. Etenim Isa. cap. 59. legitur. *Iniquitates uestrae diuiserunt inter nos & Deum.* Quasi dixerit. Tantum abest, ut nos Deus induret, aut excæcet, aut derelinquat Deus, ut semper nobiscum esse uellet; & non derelinquat nos, nisi quia nos prius per iniquitates nostras eum dereliquimus; ut derelictio nostra causa sit derelictio nis illius. Et Ecclesiastici capite 15. scriptum est. *Non dicas, Ille me implanauit. Non enim necessarij sunt ei homines impij. Omne execrumentum erroris odit Dominus.* Nunquid aliquis est, qui sponte faciat, quod odit? Deus, cui rerum summa potestas, hoc faciet? Verum est, quod indurasse Pharaonem, & Iudæos excæcasse Deum, legimus; quinetiam & apud Ierem. cap. 18. Et Isa. cap. 45. & Amos cap. 3. & apud alios Prophetas alibi, Deum ipsum facere, & creare malum, quandoque legitur; & praeterea prophetam decipisse illum Ezech. cap. 14. scriptum est. Sed & seipsum Pharaonem indurasse, & Iudæos seipsos excæcasse, in sanctis Scripturis unusquisque legere potuit. Indurauit se Pharaon, & se excæcarunt Iudæi propria uoluntate, propriaque liberi arbitrij sui potestate,

& (sic dixerim) positiuè, hoc est propria quadam pernicioſa ſua efficientia. Deus autem & hos excæcauit, & illum indurauit priuatiuè, hoc eſt ſupernaturalia beneficia, & in primis gratiam illis non præparando; & non conferendo. Non contulit autem, non quia illis præparare, aut conferre, aut non porrigere non uoluerit; ſed quia illi oblatam gratiam recipere reuerunt, malis ſuis ita præexigentibus meritis. B. Anſelmus lib. de Caſu diaboli inquit. *Porrigo tibi, & tu accipis. Sed quia ego do, ideo tu accipis. Porrigo alteri, & non accipit; non ideo non accipit, quia ego non do; ſed ideo ego non do, quia ille non accipit.*

Týrios & Sydonios corporali præſentia ſua admirandisque uirtutibus ſuis, iuſto quidem, ſed nobis forſan occulto ſuo iudicio, dominus etſi dignatus non eſt; non tamen propterea negata eſt illis ſaluatiſſimæ ſpes uniuerſa. ſed de re hac alibi à nobis exactius dictum eſt. Quamobrem cum malum aliquibus apud Prophetas, & in ſacris literis ſanctisq; ſcripturis facere Deum aliquando legimus; priuatiuè facere malum, hoc eſt bonum illis non facere, & non immittere, eorum culpa intelligamus. Quòd ſi poſitiuè etiam intelligere uoluerimus; de malo poenæ tantum (ut in ſuperioribus dictum eſt) aut etiam de mali in bonum permutatione, de qua ex S. Baſilio alibi diximus exactius, & paullo poſt nonnulla dicturi ſumus, nullo autem modo de malo culpæ intelligenda illa lectio erit.

Malum

Malum quomodo Deus faciat. Cap. 13.

Malum autem poenæ facere Deus dicitur, non aliqua poſitiua ſua actione, ſiue antecedente, ſiue conſequenti ſua uoluntate, aut ex ſe immediatè (ab optimo nanque, imò ab ipſa bonitate quæ malum aliquod ſiue culpæ, ſiue etiam poenæ immediatè eſſe poterit?) ſed uel permiſſione tantum, ad quem modum malum culpæ facere dici poteſt; uel iudicio, atque ſententiæ ſuæ (ſic dixerim) pronuntiatione; ad quem modum malum poenæ facere negandum non eſt, miniſtrorum ſuorum opera; ſunt autem inter alios miniſtri, mali angeli. Malignos etenim ſpiritus, hoſtes ſeuiffimos noſtros nos affligere, ſiue Dei beneficentiâ, ad exercitium, & prouentum noſtrum; ſiue eorum mala uoluntate atq; immanitate ad ſupplicium, & æternam mortem, atque excruciare nos, non quantum uolunt; ſed quantum eis conceditur, Deus permittit. Quis etenim ad exercitandam Sancti Iob admirabilem patientiam, tot illi, ſuisque bonis, Deo permitte, ac tanta intulit damna, niſi Sathanas? Quis Aegyptijs, ad puniendam eorum erga hoſpites ſuos inhumanitatem, tot clades iniecit, niſi Sathanas? Quis Iudæ Chriſti prodicionem, aut ad impiſſimam prodicionem ſuam uindicandam, laqueum intulit, niſi Sathanas? Hoc intelliges, ſi ſanctam Scripturam percurras. Iob cap. 1. legimus. *Dixit Dominus ad Sathan. Ecce uniuerſa, quæ habet Iob, in manu tua ſunt, &c.* Poſtquam pl. 77. dixerat propheta, mala multa

multa immisisse Deum Aegyptijs; ad quem modum illa immiserit, declarans, inquit. *Misit in eos iram indignationis suae, indignationem, & iram, immisiones per angelos malos.* Per angelos malos (inquit) immisit. Luc. cap. 22. legitur. *Intrauit Sathanas in Iudam, & loquutus est principibus sacerdotum, quemadmodum illum traderet eis, &c.* Cuius facti mox sterili poenitentia ductus, laqueo se suspedit. Caeterum etsi *nata d. doniar.* & secundum suum beneplacitum, per angelos malos, malis multis poenae atque culpae nos affici, & falsos prophetas decipi, permittit Deus; non tamen secundum antecedentem suam uoluntatem, neque secundum illud beneplacitum, quod, beneplacitum ex ipso, appellauit Damascenus; sed quod ex nostra culpa est, illud permittit, nisi forte ad probationem, & ad profectum nostrum, malum aliquod infligatur. Nec malum aliquod, ut nobis ipse inferret, aut ab aliis infligeretur, creauit Deus, aut existere permittit (si creatum illud, aut existere dicamus) quasi cruciatus nostros, nobis improbè etiam agentibus, exoptet Deus; ut optat nobis salutem nostram: qui per Isaiam inquit. *Heu ego consolabor super hostibus meis.* Non sunt Dei hostes nisi peccatores; de quorum condemnatione, atque excruciatu dixit [heu ego consolabor] quod non lætantis est, nisi figuratè, & per ironiam, sed dolentis. *Non enim, Tob. cap. 3. Deus delectatur in perditionibus nostris.* Et Sap. 1. *Non lætatur in perditione uiuentium.* Magnus Basilius (sermone, Quod mali auctor non sit Deus) facere Deum, ac condere malum dixit, excellentissimo quodam modo, qui soli naturæ optimæ, ac præstantissimæ, & quæ

uim

uim habeat infinitam, hoc est soli Deo possibilis est. Modus autem est, Malum ipsum, siue poenae, siue etiam culpæ in bonum (ut fieri potest) permutare. *Condit* (inquit ex interprete Basilius) *Deus mala, hoc est. transmutat ipsa: & ad bonitatem deducit: ut id, quod mala sunt, deponant; & boni naturam assumant.* In bonum autem hoc modo malum permutare, summæ diuinæque tantum potentiae, atque sapientiae esse, in primo Stromatum libro B. Clemens Alexandreus ex interprete affirmavit, iis uerbis. *Diuina sapientia, & uirtutis; & potentia est officium; non solum bona facere (Hac est enim, ut semel dicam, Dei natura: ut ignis calefacere, & lucis illuminare) sed illud quoque maximè; ut id, quod per prauos aliquos homines, ad malum excogitatum est; ad bonum aliquem finem, & ad aliquam utilitatem deducat.* Et D. Augustinus lib. Enchir. cap. xx. inquit. *Neque Deus omnipotens, rerum cui summa potestas, cum summè bonus sit, ullo modo sineret malum esse aliquod in operibus suis; nisi usque adeo esset omnipotens, & bonus; ut benefaceret etiam de malo.* Ut omnino Dei uoluntas in eo sit: ut mala omnia (quantum incolumi, & creaturæ rationalis arbitrio, & diuinæ æquitatis iustitia, fieri potest) ab orbe uniuerso pellantur; tollanturque poenitus. Cum ea, quæ mala sunt, in bonum aliquod (ut fieri potest) transmutet, atque conuertat.

Deus

Deus qui malum non facit, malo benè utitur.

Cap. 14.

Quamobrem, etsi per omnipotentissimum Deum, malum nobis aliquod culpæ, aut etiam pœnæ immediate (ut superiori capite dictum est) & per positivam aliquam diuinam actionem, & uoluntatem, ad supplicium, & ad interitum inferri non potest: potest nihilominus Deus, qui malum in bonum permutat, & de malo benefacit, uti malo pœnæ, tum ad improborum supplicium, quod bonum est (Benè sanè res se habet, cum improbi suæ improbitatis pœnam luunt) tum ad bonorum exercitium, atque probationem, quod ad eorum merita amplificanda utilissimum est. Et non solum malo pœnæ, sed etiam malo culpæ (ut dictum est) & malis rationalium creaturarum uoluntatibus Deus benè uti potest. Cuius rei cum ex hac uniuersa uita mortali nostra, quam cum improbis uiris plurimum nos simul ducimus; tum ex multis sacre Scripturæ locis, ut uerbi causa, ex Semei Danid regem iniurijs laceffente, exemplum (quod lib. 2. Reg. capite 26. scriptum est) tibi sumere potes. Ex cuius improbitate, procacitateque, Dauidis patientia, humilitas, gratia, & uirtus omnis ad meritum aucta est. Cum improbis, dum uiuimus, dimicamus. Est enim uita hominis militia super terram. Dimicamus aduersus carnem, aduersus mundum, aduersus diabolum; cuius membra improbi homines sunt. Quamobrem ad Ephesios scribens Apostolus sanctissimè admonet;

net; cum inquit. *Induite uos armaturam Dei; ut possitis stare aduersus insidias diaboli; quoniam est nobis colluctatio aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum.* Sed hæc colluctatio, bonorum (ut dictum est) exercitium est, atque probatio. Ecclesiastici nanque cap. 27. legitur. *Vasa figuli probat fornax; homines autem iustos tentatio tribulationis. Facit autem Deus, inquit Apost. cum tentatione prouentum.* Quemadmodum in ipso Dauide (ut diximus) patientiæ fecit, & humilitatis, & omnis uirtutis, & meriti augmentum. Malas quippè Deum facere uoluntates, ne dicas, neque modo aliquo in mentem tibi subeat; sed malis uoluntatibus benè uti, dicere potes. Non enim Dei bonitas, sed creaturæ rationalis nequitia, per uoluntatis liberæq; potestatis abusum, iniquas uoluntates facit. *Deus* (dicebat Simplicius magni nominis philosophus, & ethnicus theologus, dum Epictetum stoicum interpretaretur) *ex superabundanti bonitate sua animam* (humanam uidelicet de qua loquebatur) *fecit: quam non passus est inquinari, nisi propria uoluntate.* Non patitur (inquit Simplicius) Deus animam inquinari, nisi propria uoluntate.

Tollitur in dictis dubitatio. Cap. 15.

Si nobis figuli exemplum, quod & apud Ieremiam, & apud Apostolum, legere possumus, quis obijciat: Vt ad quem modum figulus ipse uasa, de eadem luti massa, & pulchra, & turpia, & ad honorem, & ad contumeliam;

tumeliam; ut puta cyatum ad bibendum, & matulam ad fœces colligendas, pro libito effingere posse dicitur. Ad eundem modum secundum sanctas scripturas, de nobis posse facere, Deus dicatur; & quosdam quidem ex eadem lutei seminis massa pulchros, hoc est gratia decoros, quosdam autem turpes, & gratia destitutos facere illum affirmauerimus; ut hominis non solum probitatem, & iustitiam, per quam pulchros nos Deus, atque decoros facit; sed improbitatem etiam, atque iniquitatem, per quam nos gratia destitutos, & indecoros ille faciat; quasi Dei opus peccata nostra asseramus, & per consequentiam, nostræ iniquitatis, & reprobationis, & damnationis, causam Deum uniuersam statuamus.

Scito illum, qui ita obiiciat, præposterè sanctam Scripturam, & figuli exemplum fuisse interpretatum. Exemplum quippe rectè, & sane intelligendum est. Turpis quippe uasis (etsi ex eadem luti massa, ex qua pulchrum, turpe uas factum esse dicitur. Omnes namque ex immundo semine producimur) aut non est Deus aliqua causa: aut si est; non nisi per priuationem, hoc est per gratiæ suæ non appositionem, & per quandam tuæ foeditatis & culpæ permissionem, turpitudinis tuæ causa dici potest. Te namque liberæ tuæ potestatis principio Deus constituit; te semper pro arbitrio tuo tibi agere permisit; hac tua potestate, & arbitrio si inique uti uolueris, permittet tibi Deus.

Aut etiam fortassis per quandam malorum meritorum tuorum, quæ præcesserunt, exigentiam, & poenalitatem, turpitudinis tuæ causam illum esse dicere possumus.

Addere

Addere etiam tertio libet. Per eximiam quandam patientiam suam, turpitudinis tuæ causam illum affirmare, nihil prohibet. *Sustinuit* (ad Roma. cap. 9. inquit Apostolus) *in multa patientia Deus uasa iræ apta in interitum, &c.* *Sustinuit* (inquit) *in multa patientia: non fecit turpia uasa illa; sed aliunde turpia facta, hoc est, ab improba ipsorummet peccantium uoluntate facta turpia, & ad interitum per ipsosmet aptata patienter sustinuit. Nec utcūq; patienter sustinuit; sed in multa patientia. Et alibi propheta, imo Dominus per prophetam, inquit. Laboraui sustinens. Et præbuisi tibi laborem in iniquitatibus tuis. Quantū propter nostras iniquitates Deus laborauerit; Christi filii sui incarnatio, uita, & mors denique crucis apertissime declarant. Et Isa. cap. 42. Tacui semper, silui, patiens fui. Per sufferentiam iniquitatis tuæ, per silentium, & per patientiam; turpitudinis tuæ Deus causa dici potest. Non enim putandum est, ad tui turpitudinem, & ad iniquitatem tuam, & ad tuam reprobationem, & damnationem posituè, hoc est aliquo actu, siue aliquo actuali uelle suo, aduersum te Deum aliquid facere. Hoc pugnat cum bonitate diuina. Sed te tantum, qui te ipsum culpa tua deturpas, tibi permittit; te, qui tibi peccatorum congeriem extruis, patienter suffert; nec non te in peccatorum tuorum turpitudine, & foeditate conquiescentem patienter admodum sustinet. Tu quippe, uel per communem culpam in primo parente, uel post delectam per baptismum peccati communis & originalis maculam, per culpam propriam decorum tuum, & pulchritudinem tuam iterum deturpasti, quæ in*

Q 2 Adamo

Adamo ante deturpata fuerat; atque decorem, & ornamentum tuum hoc est diuinam iustificantem gratiam, quæ tibi prius inerat; per quam pulcher effectus eras; procul à te depulisti: præparanti autem gratiæ, quæ tibi, postquam peccasti, & decorem tuum deturpasti; semper & astitit, & assistit, per obstinationem in peccatis, & obdurationem tuam impedimentum apponis. Quamobrem si te Deus pastor tuus uas pulchrum, & in honorem non efficiat, hoc est, si gratia te non exornat; si te non iustificat; si ad æternam gloriam te non subuehit; ex te est, non ex Deo ipso: qui uasa omnia pulcherrima esse exoptat, & aurea: qui per immensam misericordiam suam ad ostium cuiuslibet peccatoris semper pulsat, ut aperiat; qui uult homines omnes saluos fieri, & neminem perire; sed unumquemque ad ueritatis cognitionem peruenire; hoc est cupit summopere, præoptat, exquirat, fitit salutem omnium. Ecclesiastici capite 15. scriptum est. *Ne dicas per Deum abest, Quæ enim odit ne feceris. Non dicas, ille me implanauit.*

Ad beatitudinem, & non ad damnationem, hominem Deus creauit. Cap. 16.

SI hæc igitur, quæ diximus, uera sunt; ut sunt (puto cum omni humilitate) uerissima; non hominum quempiam uas reprobatum in contumeliam, & in turpitudinem fecisse Deum dicemus; sed cum Ioan. Damasc. ad honorem & pulchritudinem, hoc est ad beatitudinem condidisse illum omnes homines affirmabimus.

Ad

Ad ueram (inquam) beatitudinem; non autem ad inanes quasdam, & uanas beatitudines, ac foelicitates, à uariis philosophantibus sibi diuersimodè, atque inaniter, ne dicam turpiter, excogitatas, hominem creauisse Deum, non falsò existimabimus. Ad sanctissima (inquam) sua beneficia suscipienda, & ad ueram (quantum ad Deum attinet) & solidam beatitudinem adipiscendam, obtinendamque, hominem quemlibet condidisse Deum, asseuerabimus: Ad quam subuehere omnes, atque transmittere, ille summopere exoptat. Utque ad illam foelicitè nos omnes ascenderemus, atque assequeremur, & eiusdem omninò aliquando potiremur, intactum reliquit nihil. *Quid ultra* (inquit per prophetam Dominus) *deui facere uinea mea, & non feci ei?* Quamobrem ad ueram foelicitatem atque beatitudinem magis homines uniuersos, quam unum quempiam ad condemnationem, & æternam miseriam creauisse Deum, existimare rectè, atque catholicè debemus. *Inextiminabilem* (legitur lib. Sap. capite 2.) *condidit Deus hominem.* Ac si diceret, non ad mortem, sed ad immortalem uitam uniuersos Deus homines condidit. Quamuis multos interea iusto suo iudicio condemnat æternis cruciatibus. Hæc autem, de qua loquimur, non commentitia, & ampullosa quorundam hominum epicherematibus excogitata; sed solida, & uera foelicitas nostra, atque beatitudo, ad quam (quantum ex parte Dei est) homines uniuersos Deum creauisse diximus; non est alicuius eximie opinionis cognitio, aut aliqua eorum, quæ scripserunt nonnulli magni nominis Philosophi, quamuis ex-

cta

ita commentariorum notitia; non, secundum præcepta Pythagoræ, aut Anaxagoræ, aut Platonis, aut Aristotelis, aut eximij cuiuspiam alterius uiri (qui de moribus pro uitæ institutione disseruerit) uita instituta; sed est ipsius ueritatis; hoc est Dei Patris, & eius unigeniti filii Domini nostri Iesu Christi, & Sancti spiritus, Sanctissimæq; Trinitatis per fidem (dum in uia fumus) humilis, & pia cognitio, confessioque; atque ex charitate pius deitatis cultus; & secundum Dei mandata uitæ pia institutio. Eiusmodi nanque uera de Deo cognitio, cum pio cultu, & cum recta, & ad diuina præcepta rite collimata, uitæ institutione, ad gratiam, ad gloriam, ad statum bonorum omnium aggregatione completum, ad ipsam solidam beatitudinem, ad quam conditi sumus, & ad ipsum denique Deum, quem tunc de facie cognoscemus, nos perducit. *Hæc est* (inquit Dominus Io. cap. 17.) *uita æterna; ut cognoscant te, solum Deum uerum, & quem misisti Iesum Christum.* Ad hanc foelicitatem (quæ sola uera foelicitas est) non solùm (quod nonnulli, & pij, & docti uiri, sunt arbitrati) omnia hominum genera, ut pote uirorum, ac mulierum, senum, & iuuenum, diuitem, & pauperum, principum, & priuatorum; sed omnes etiam in unoquoque genere, & singulos homines Deus (quantum in se est) creauit, & uocauit semper: & nunc creat, & uocat: & in futurum creabit perpetuò, atque uocabit, ad finem mundi usque. Quoniam ad eam unumquemque hominem cuius cuius generis, sexus, aut ætatis fuerit, peruenire desiderat Deus. Opt. Et ut facilius unusquisque ad illam perueniat, omnibus pro eo-

rum

rum captu, ferre suppetias nunquam desistit: ut aliud nihil existat, quod magis Deo placeat, quodque magis Deus exoptet; quam ut quisque hominum salutem propriam conlequatur.

De re hac serm. de Defunctis edisseres Io. Dam. iquit. *αὐτὸ γὰρ καὶ δι-εῖ, καὶ θέλει, καὶ ζητεῖ, καὶ ἐπιέται, καὶ ἐν τὸτῶ χαίρει, καὶ κατὰ φραίνεται ὁ ὑπεράγαθος κύριος, ἵνα μὴ τις τῶν αὐτῶ θεῶν ἀπορεῖται ἀσέχισιν.* hoc est. *Hoc enim ipsum sitit optimus Dominus. Et uult, Et petit, Et exoptat: Et in hoc letatur, atque exultat: ut qui à diuinis suis muneribus aberrat, inueniatur nemo.*

Tollitur in dictis dubitatio. Cap. 17.

Non tamen quia cupiat Deus salutem omnium, & singulorum hominum; aut quia à diuinis suis supernaturalibus beneficiis, ac beatificis muneribus neminem excidere uellet; sed unumquemque recipere, & amplecti ea, atque tueri desideret; aut quia ad Tim. scribat Apostolus. *Deus uult omnes homines saluos fieri.* Et S. Vates psal. 113. decantet *Omnia, quacunque uoluit, fecit.* Deus uniuersos & singulos homines, quos optat, & uellet saluos fieri; saluos facit, & beatitudinem suam hominibus omnibus impertitur. Hoc autem minime ex parte Dei, sed ex parte ipsorum hominum contingit. Quoniam diuino desiderio, diuinaque misericordissimæ uoluntati, & saluificæ diuinae beneficentiæ, multi per propriam culpam, & per propriam inanem concupiscentiam, & iniquitatem se opponunt: atque eidem, perpetuo damno suo-

tur-

turpiter aduersantur. De quibus, & Matth. cap. 23. sub nomine Ierusalem, conquestus est aliquando Dominus inquitens. *Ierusalem Ierusalem, cur occidis prophetas? & lapidas eos, qui ad te missi sunt? Quoties uolui congregare filios tuos; quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Et Isa. cap. 65. *Expandi manus meas tota die ad populum non credentem; & contradicentem mihi.*

Verumenimuerò, etsi diuinā uoluntatem illi negligunt: necnon diuina beneficia, quæ in cruce expansis manibus Deus offerre non desinit, respuunt: & à diuinis muneribus turpiter excidunt: illos tamen Deus minime negligit: sed eisdem, per gratiam illam, quam patres theologi præparantem appellari uoluerunt, semper assistit; & eorum cor pulsat; ut ad poenitentiam illud emolliat: quod si facere recusaerint, abiicit quidem illos Deus; non ita tamen quin de illis faciat tandem uoluntatem suam. Cuius providentiam subterfugere nemo hominum potest, aut aliquando potuit. *Non enim* (ut bene alibi dixit S. Augustinus) *aliqua Deus uoluit, & fecit: & aliqua Deus uoluit, & non fecit: sed omnia* (secundum Prophetam) *quacunque uoluit, fecit.* Interea illos etiam, etsi diuinæ suæ uoluntati pertinaces aduersantur, & Dei beneficia recusant, & filios Ierusalem ne congreget Deus, impedire satagunt, & moliuntur, Deus ipse patienter expectat, ut illis misereatur. Inquit Isaias. *Propterea expectat Dominus, ut misereatur uestri.* Expectat (inquam) quòd eorum quoque, qui Deo aduersantur, salutem uelit, atque exsitiat Deus: *Qui non uult mortem peccatoris; sed magis ut conuertatur & ui-*

uat. *Qui hominum omnium salutem* (ut utar uerbis Damasceni) *quirit, expetit, exoptat.* Qui in cruce clamat, sitio. Quamobrem uniuersos homines (quod etiam ante diximus) sua pietate ad æternam uitam prædestinare potius Deum, quam unum aliquem ad æternam mortem reprobare, ac deuouere, & abijcere, affirmare debemus; cum omnium salutē exoptet Deus; cum peccatores omnes ad poenitentiam expectet; cum antecedente sua uoluntate, ad æternam uitam homines uniuersos cõdat, conferuetque; atque hominis uoluntatem incolumi libertate excitet ad gloriam, præparet, dirigatq;: etsi consequente sua uoluntate, nõ ex proprio, sed ex alieno, hoc est, ex nostra causa quosdam abijcere, reprobare, & cõdemnare manifestum existit. Omnium quippe uitam, & salutem exquirat; cum sanctissima sua omnibus beneficia præparet, offerat, elargiaturque: illis exceptis, qui ea suo uitio accipere tandem recusauerint; expandasque Dei manus gratiarum omnium secundissimas aspernati fuerint. B. Anselmus lib. de casu diaboli (quem locum etiam ante citauimus) istud, quod diximus, breuissimis ostensurus, ita ex persona Dei rectissimè inquit. *Porrigo tibi, & tu accipis; sed quia ego do, ideo tu accipis. Porrigo alteri, & non accipit. Non ideo non accipit, quia ego non do; sed ideo ego non do, quia ille non accipit.*

Tollitur difficilis dubitatio. Cap. 18.

Verum hoc loco nonnulli pij patres & docti dubitarunt. Quoniam ut homo diuina beneficia recipiat, aliqua propria uoluntatis ad recipiendum determinatio prærequiritur (Non enim recipis, nisi te prius recipere determinaueris) inquirunt propterea, à quo eiusmodi uoluntatis determinatio effecta est, ab ipso, ne homine, an à Deo? Ut autem nullo modo ab homine, sed à Deo solo esse illam ostenderent, rationes futes factis & leues congesserunt; ex quibus subinde de prædestinatis, & reprobatis, absque aliquo operum suorum respectu, in Deo prædefinitionem colligere sunt arbitrati. Prætermittere hoc loco rationes illas, quæ multæ sunt, in quibus erigendis patres illi incassum elaborarunt, compendii ratio me cogit. Cum præsertim ex comparatione materiæ ad formam, quam breuibus explicaturi nunc sumus (tanquam exemplo aliquo, quod utcunque deseruiat) cunctæ facillimè dissoluantur. Quemadmodum sanè receptio formæ in materia (non me latet interea quantum exempli deficiat) non est materiæ actio aliqua, sed passio dûtaxat; ita receptio gratiæ primæ in anima nostra, passio tantùm est animæ, non actio. (Ad primam namq; gratiam recipiendam, nullam homo adtricem, aut meritoriam uim habet, aut habere potest; alioqui gratia non esset gratia; sed passiuam tantùm) Passio (inquam) est non corrumpens sed perficiens; ut lumen est aeris perficiens passio, & sensatio animalis,

&

& intellectio hominis. Ut sicut ad formam recipiendam, nulla est in materia, ex parte materiæ actio; ita ad gratiam recipiendam, nulla est in uoluntate nostra ex parte ipsius uoluntatis requirenda actio positiuâ & determinatio; sed illi fat est priuatiua illa dispositio, de qua in superioribus abundè dictum est, & illa diuinæ beneficentiæ non resistentia, cum naturali illa inclinatione, quam habet homo ad suam beatitudinem. Quamobrem quemadmodum materia formam suo modo (quod tradunt phylici) naturaliter appetit; etsi eam extrinsecus expectat; nec ad eam habet unde ex se seipsam mouere possit; sed quamprimum ad eius captum per agentem naturalem plenè disposita est, illam ab agente recipit; ita primam gratiam anima naturaliter appetit; (appetit namque naturaliter beatitudinem, & per consequentiam, mediâ, quæ ad beatitudinem necessaria sunt) & si ea extrinsecus expectat: quam à Deo ipsa anima recipiet, quamprimum ad illam recipiendam (quantùm in se est) plenè disposita fuerit, hoc est, quamprimum nullum prorsus aduersus eam habebit impedimentum, & nullam resistentiam.

Si hoc loco à me quærat, primò; unde priuatiuam eiusmodi dispositionem ad primam gratiam recipiendam habeat ipsa Anima; à Deo ne, an à seipsa?

Secundò, an positiuam aliquam dispositionem ad primam gratiam anima habere possit?

Respondebo ad questionem primam: hominem posse seipsum generali diuino influxu perseverante ad gratiam primam priuatiuè disponere. Quod aliud nihil est, quam gratiæ non ponere obicem, sed pos-

& ad orq

R 2 fitum

scitum pro posse suo amouere; & in hoc ipse sibi libertatem suam determinare potest: quod aliud nihil est, quam bene agere ad studium, non ad meritum. Hoc declaratum est in superioribus abundantius.

Ad secundam dubitationem si aliqua in homine ad gratiam primam positua dispositio requiritur, uniuersa à Deo erit; & ad hanc dispositionem recipiendam, uoluntatem homo suam aliquo Dei auxilio fultus determinabit: ut v. c. uocatione, sancta inspiratione, & omnino preparante gratia. Inchoat enim semper Deus in homine omne opus bonum, quod uel meritum sit, uel ad meritum tendat: Deum autem homo sequitur, & ipso cooperatore opus perficitur.

Si autem de ea hominis positua dispositione loqui uoluerimus; qua ad supernaturalia quaecunque, post primæ gratiæ receptionem, beneficia suscipienda homo ipse disponitur, & de ea queramus à quo sit, à Deo, an ab homine.

Respondebo illico, à gratia Dei adepta, & ab ipso homine gratiam subsequente; cui per primam receptam gratiam Deus cooperatur. Nisi enim homo sponte sua, & libera arbitrii sui potestate Deum sequeretur, beneficia illa assequi non posset. *Omnia possum* (inquit ad Philipp. Apostolus) *in eo, qui me confortat.* Et alibi ad Cor. idem ait. *Abundantius illis omnibus laboranti, non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

Ex iis, quæ compendiò diximus; uanam esse prædeterminationem illam, quam suis rationculis (de quibus alibi uidendum est) ostendere nonnulli conati sunt; per quam nostrorum operum rationem uniuersam non solum à prædestinatione diuina, sed etiam à re-

proba-

probatione tollere non uerentur; manifestum euasit: & præterea nostræ damnationis nos ipsos, salutis uero Deum esse uniuersam causam; non secus quam tenebrarum opaci interpositionem, illuminationis uero Solis luminositatem, uniuersam causam esse diceremus. Salutem quippè hominibus omnibus, & salutaria sua beneficia, ut impertitur, ita impertiri summopere Deus desiderat sua bonitate. Illa quippe nobis ultro ac libenter offert, porrigit, exhibet; Nostrum est, illa non aspernari, non negligere; quin etiam cum diuino aliquo auxilio, ad ea uoluntatis nostræ (quæ sola nostræ est) manum porrigere, & accipere. Quam cito tu manum, & uoluntatem tuam rite (quantum in te est) porrexeris, cunctumque impedimentum, ut tibi possibile est, abstuleris; ille qui ea semper porrigit, exhibebit; ipse recipies. Non enim (ut lib. secundo Orthod. fid. cap. 29 Ioan. Damasc. inquit) ad pœnam (quod etiam diximus in superioribus) ad damnationem, ad gehennam, & perpetuam morrem nos Deus plasmavit; sed ut efficiat nos bonitatis, ac beatitudinis suæ participes; hoc uult, hoc querit, hoc optat, hoc fit Deus; quia bonus. Peccantes autem, & in peccato suo turpiter conualescentes puniri uult; quia iustus.

Non enim (ut lib. secundo Orthod. fid. cap. 29 Ioan. Damasc. inquit) ad pœnam (quod etiam diximus in superioribus) ad damnationem, ad gehennam, & perpetuam morrem nos Deus plasmavit; sed ut efficiat nos bonitatis, ac beatitudinis suæ participes; hoc uult, hoc querit, hoc optat, hoc fit Deus; quia bonus. Peccantes autem, & in peccato suo turpiter conualescentes puniri uult; quia iustus.

Reprobatio, & prædestinatio liberum humanum arbitrium non impediunt. Cap. 19.

EX iis, quæ hætenus dicta sunt, per consequentiam, manifestissimum apparet; à ueritate procul illud abesse, quod hæretici multi simplicioribus suadere in primis, imponereque conati sunt. Per reprobationem uidelicet, & per prædestinationem, Deum arbitrii nostri libertatem imminuere, impedireque, aut etiam ita auferre penitus, ut sit sine re subiecta inanis titulus. Quando reprobatio quidem liberæ potestati nostræ attestetur quammaximè: quoniam per nostram liberam potestatem, in sanctis Scripturis (& quas paulo ante tum ex Matth. tum ex Iſa. produximus, & quas alias multas producere poteramus) aduersus diuinam uoluntatem uenire nos non dicam aliquando, sed quam sæpissimè dicamur. Nempe cum non assentimus diuinæ uocationi; cum resistimus diuinæ gratiæ; cum diuinis non obtemperamus præceptis; cum non credimus Euangelio; & (ut uno uerbo dicam) cum peccamus; contra diuinam uoluntatem tendimus; eidemque obſistimus, opponimus, aduersamur. Prædestinatio uerò potestatem nostram non solum non imminuat, sed adiuuet etiam summoperè, & augeat, atque perficiat adeò, ut per eam multa homo, & præclara, & sancta opera, pro arbitrio & liberè operetur; quæ operari sine ea omnino non posset. Illuc per eam homo uolens cupidissimeque desiderans perueniat (ad cælum uidelicet, & ad æternam

nam

nam beatitudinem) ubi peruenire sine ea impossibile prorsus existeret. Ut illi, qui dicunt una, uel altera, prædestinatione uidelicet, uel reprobatione, uel etiã utraque arbitrii nostri libertatem, atque potestatem aliquo modo impediri; neutram modo aliquo percepisse conuincantur.

Reprobatus an possit saluari. Cap. 20.

Quamuis ad æternam mortem in diuina præscientia damnatum seruari non posse; & ad sempiternam gloriam ab æterno prædestinatum damnari non posse; affirmant catholici patres Theologi uniuersi. Non tamen hoc idcirco illi affirmant; quia uel in minimo arbitrii nostri liberam potestatem reprobationem, uel prædestinationem impedire, uel modo aliquo lædere arbitrentur. Cum opera illa nostra, quæ à nobis, ut ex nobis proficiscuntur, siquidem per rectam, naturaliter nobis inditã rationem proueniunt; prædestinationis nostræ ratio aliqua (ut in superioribus abunde declaratum fuit) existunt. Si uerò per obliquatam rationem criminosa prolabantur, reprobationis nostræ causa uniuersa censentur. Illa quæ per rectam naturalem rationem, nullo præcepto, ac supernaturali adiutam diuino auxilio à nobis proficiscuntur (quoniam, ut dictum est, uel diuinæ gratiæ non apponunt impedimentum, uel appositum amouenti non resistunt) prædestinationis nostræ sunt aliqua ratio, quæ uis priuatiua, & remota. Illa quæ per obliquatam rationem & male moratam, à nobis facinorosa proueniunt,

niunt, reprobationis nostræ uniuersa causa sunt. Ut omnino in diuina præscientiâ, aliquo originis signo, & prædestinationem eiusmodi opera nostra præcedant, & reprobationem. Sunt enim prædestinationis (ut dictum est) & reprobationis quoquo modo causa, uel ratio. Non negamus interea, quin earundem etiam aliqua opera nostra effectus esse possint. Operanæque bonæ naturæ bonitate tantum, & moris, & præcedunt prædestinationem, & eius in diuina præscientiâ aliqua ratio existunt. Quæ autem præter bonitatem naturæ & moris, gratiæ etiam bonitatem habent, effectus sunt prædestinationis. Priora illa pietatem (ita dixerim) diuinam commouent; ut sua misericordia prædestinet, hoc est subuehat ea, atque exaltet; & modo illo, qui suæ sapientiæ opportunior censeretur, Iesu Christi sanguine illa respergat, & gratia dignetur. Ut quæ nuda & arida ab animæ peccatoris ad Deum, ut poterant, ascenderant; per prædestinationem diuinis muneribus decorata, in animam eandem uuida reuertantur & rorida: & eâ ad Deum iustificatam eleuent, atque transmittant; & in gratia persistendo, opera æternæ uitæ meritoria, gratissimos fructus proferat semper, & operetur. Ad quem modum (seruiat exemplum ut potest) uapor, qui pluuiam præcedit, à sole excitatus ad mediâ æris regionem ascendit; ibi postmodum condensatus, & factus roridus, in terram unde ascenderat reuersus; terram ipsam ad frugem ferendam disponit. Ille qui præcessit pluuia fit causa, qui uero mox sequitur, pluuia eripit effectus. Mala autem opera reprobationis nostræ causa sunt uniuersa, quæ eisdem etiam effectus

fectus dici possunt. Si prædestinationem uniuersa opera nostra sequerentur, aut reprobationem (ut fingunt hæretici) de sua forsitan opinione, qua prædestinationem arbitrij nostri liberam potestatem, & reprobationem prostertere, & penitus auferre sunt opinati, excusari poterant, defendi autem minime: quoniam etsi sequerentur omnia; & quatenus ad æternam uitam per gratiam subuehantur, effectus sunt prædestinationis & Dei: non ita tamen effectus Dei sunt, ut desinant esse nostri, & uoluntarij, & liberi. Cum de eiusmodi operibus loquens, Matth. cap. 5. dicat Dominus. *Sic luceat lux uestra coram hominibus; ut uideant opera uestra bona; & glorificent patrem uestrum, qui in caelis est.* Et S. August. lib. primo de Gratia Dei inquit. *Non solum Deus posse nostrum donauit, atque adiunxit: sed etiam uelle, & operari operatur in nobis: non quia nos non uolumus, aut nos non agimus: sed quia sine eius adiutorio, nec uolumus aliquid boni, nec agimus.* Non ergo ita Deus in nobis agit: ut nihil nos ipsi (ut putant hæretici) uoluntate propria, sponte, & liberè agamus per liberum arbitrium: quod tanto liberius est, quanto magis cum Deo cooperatore & adiutore agimus. Ut libera potestas nostra Dei prædestinatione accrescat, atque adaugeatur; nedum uel in minimo lædatur, & diminuatur: tantum abest ut tollatur. Verum enim uero prædestinatum idcirco non posse damnari, aut reprobatum seruari non posse, affirmant, & prædicant Sancti Patres, & Catholici Theologi: ut intelligamus, reprobato salutem; & prædestinato damnationem non aliter inesse posse; quam exempli causa currenti quietem, aut quiescenti cur-

sum inesse posse, diceremus. Quis unquam currente, dum in actu currendi est, cum effectu posse quiescere; aut quiescentem, dum in actu quiescendi est, cum effectu currere posse, diceret? Dum profecto aliquis currit, quiescere; aut dum quiescit, currere illum, esse impossibile, luce (quod dicitur) meridiana, clarius est. Qui tamen quiescit, potest non quiescere, sed currere; & qui currit, potest non currere, sed quiescere. Ut hoc modo & quiescentem currere, & currentem quiescere posse, dicere ualeamus. Quod dialectici, contra sophisticas importunitates, per sensus quosdam, quos compositionis appellant & diuisionis, exquisitius declararunt; & nos alibi declarauimus. Ad consimilem modum, qui predestinatus est, siue qui predestinatur (Non enim, patrum consensu, in preteritum ex parte Dei transeunt diuinæ rationes, qualis predestinatio est) potest non predestinari, sed reprobari. Et qui reprobatus est, siue qui reprobatum, potest similiter non reprobari, sed predestinari: uel (melius dicam) qui predestinatus non est, & qui electus non est; siue qui non predestinatur, & qui non eligitur, potest eligi; & predestinari. Et hoc modo predestinatum damnari, & reprobatum, siue non predestinatum seruari posse, pii & catholici patres non negarunt. Quamobrem B. Augustinus, tractatu 20. super Ioanne, rectè admonet unumquemque, cum ait. *Si non traheris, ora ut traharis.* & statim subdit. *Si non es predestinatus, fac predestineris.* Et Apostolorum coryphæus D. Petrus in post. cap. 1. inquit. *Frater, magis satagite; ut per bona opera certam uocationem uestram faciat, & electionem.* Frustra quippè & B. Augustinus

non

non predestinatos ita agere, ut predestinationem assequantur, suaderet; & S. Petrus ad uocationem, & electionem, hoc est, ad predestinationem certam faciendam fideles predestinatos hortaretur, sinullo modo predestinatos damnari, aut reprobatos hoc est non predestinatos saluari, esset possibile. Quid aliud sibi uult Apost. Paulus, quando in priore cap. 9. hortatur Corinthios, ita currere, ut accipiant apprehendantque brauium? *Nescitis (inquit) quod ij, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt; sed unus accipit brauium? Sic currite, ut comprehendatis.* Non hortatur eos, ut currant (currunt enim, cum pii fideles sint) sed ut ita currant, ut brauium æternæ uitæ comprehendat. Hoc est quod dicit S. Petrus *satagite, ut per bona uestra opera, certam faciatis electionem uestram;* aut etiam quod dicit B. August. *Si non es predestinatus, fac predestineris.*

Reprobatorum, & predestinatorum numerus certissimus. Cap. 21.

Non tamen (quia predestinatos damnari, & reprobatos, siue non predestinatos seruari posse diximus) reprobatorum, & damnandorum, aut predestinatorum, & saluandorum numerum ipsi Deo (qui sicut omnipotens est, ita est omnisciens; cuius scientia, & præscientia, ut augeri, aut minui non est possibile; ita falli omnino est impossibile) aliquo modo incertum esse, à quoquam existimandum est. Ex parte quidem nostri, qui tanquam aquæ dilabimur, & in eodem statu per-

S 2 mane-

manemus nunquam; & qui uolubilem uoluntatem habemus; quod apud intellectum aliquem humanum, aut angelicum, aut etiam diuinum certum sit, aut stabile, est nihil; sed ita (quantum ad nos attinet) fluctuant undique omnia: ut utrunque, & nobis, & angelo, & Deo inconstans omnino sit, & incertum, reprobatio uidelicet, & prædestinatio, necnon reprobatorum, & prædestinatorum numerus. Ex parte autem Dei, qui solus reuera est: & qui solus reuera absque aliqua uicissitudinis obumbratione stabilis, immortalisque perseverat, ac permanet: & cui quocumque modo, siue necessario, siue contingenter à nobis facienda iam facta sunt; necnon præterita, & futura cuncta præsentia sunt; & ante cuius conspectum nuda sunt adeo omnia præsentia, præterita, & futura, ac aperta; ut uel in minimo falli in sua cognitione immensus Dei oculus omnino non possit; & reprobatio, & prædestinatio, necnon reprobatorum ac damnandorum, prædestinatorumque & saluandorum numerus certissimus adeo perstat, atque exactissimus; ut augeri, aut minui, aut aliqua ratione ab eo, quod ipse nouit, uel in minimo permutari non possit. Quamobrem de fide ad Petrum capite 25, inquit S. Augustinus. *Firmissime tene, & nullatenus dubites. Omnes, quos uasa misericordie gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi: in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo: neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinauit ad regnum celorum. Nec quemquam eorum, quos non prædestinauit ad uitam, uelle posse ratione saluari.*

Sine

Sine intermissione orandum. Cap. 22.

On tamé quia in diuina cognitione reprobatorum, aut prædestinatorum numerus certissimus ab æterno apud Deum, atque exactissimus ita perstat, ut aliqua ratione ab illo, quod de eo Dominus nouit, permutari non possit; & prædestinatus (quantum ad diuinam præscientiam, quæ nulla ratione falli potest, attinet) perire, & reprobatus saluari nequeat; ab oratione propterea reprobato, aut prædestinato, & à sanctis operibus, atque exercitationibus aliquo tempore cessandum erit. Quinpiè tenere potius, & fideliter credere omnes debemus; eum, quem, pro ratione improborum præsentium operum suorum, reprobatum existimamus; si culpæ suæ (ut par est) & sui sceleris ritè illum poeniteat; bonisque operibus, ad studium saltem si non ad meritum, pro posse iugiter incumbat, inuigiletque, prædestinatum iri. Iuxta illud, quod Zachariæ cap. 1. legitur. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos, dicit Dominus exercituum. Et illud quod Isa. cap. 30. scriptum est. Si reuertamini, & quiescatis, salui eritis, & iuxta illud D. Augustini, quod paullo ante produximus. Si non es prædestinatus, fac prædestineris.* Sic tibi præ oculis semper latronis illius exemplum; qui, ut ad Christum conuersus fuit, continuè audire meruit, *Hodie metum eris in paradiso.* Eum contra, quem, pro ratione bonorum præsentium operum suorum, putamus prædestinatum, si æquitate, atque iustitia derelicta, iniustitiam, & ini-

quita-

quiritati ille adhaerit, reprobatum iri. Ita nanque Ezechielis cap. 18. ait Dominus. *Audite domus Israel, cum auerterit se iustus a iustitia, & fecerit iniquitatem, morietur in ea, in iniustitia, quam operatus est, morietur. Et cum auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium, & iustitiam; ipse animam suam uiuificabit.* Et paullo ante hæc uerba scriptum est. *Quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.*

Quamobrem illud nobis sæpius repetendum est; quod Niniuitæ scelerum suorum iam pœnitentiam agentes, & à uia sua mala conuersi, repetebant.

Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus; & reuertatur à furore ira sua; & non peribimus? Et simul agendum est, secundum illud, quod sequitur. Et uidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de uia sua mala.

Et tunc per diuinam misericordiam, fiet, quod sequitur. *Et misertus est Deus super malitiam, quam loquutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Quidquid autem tu factururus eras; & ad quid tu teipsum conuersurus eras; & quò denique siue per bonas, siue per malas operationes tuas processurus eras; ab æterno præcognouerat ille, qui ab æterno nouit omnia; & cui futura omnia, quamuis contingentissima, & mutabilissima, incommutabiliter, & exactè notissima sunt; de nouo autem adiscit, aut adiscere potest nihil. Non igitur sine causa horratur nos S. Petrus.*

Et cum timore, & tremore nostram salutem operemur. Et. Ut per bona opera certam uocationem, & electionem nostram facere, satagamus. Neque frustra admonet S. Augustinus inquitens. *Si non traheris, ora ne traha-*

vis. Et. Si non es predestinatus, fac predestineris. Quid enim hoc aliud est, quam dicere. Bene semper agas; & Deum pro peccatorum tuorum remissione semper deuotus exores; atque humilis depreceris. Ut uidens Deus bona opera tua; & inspiciens quòd conuersus sis de uia tua mala; miseretur super malitiam; quam loquutus fuerat, ut faceret tibi, & non faciat.

De Uirtute orationis. Cap. 23.

Antæ autem uirtutis recta opera nostra, necnon, quas rectè ac ritè Deo fundimus; nostræ preces existunt: ut diuinam iracundiam, diuinumque furorem, quem nobis nostris sceleribus demeruimus, placent; quod fecit Moyses (Ex. cap. 32.) quando Deum, aduersus populum Israellem ex perpetrata idololatria in deserto uehementer iratum, eidem conciliauit. Reprobaturum prædestinent, non eum tantum, qui uiator adhuc est; quod fecit S. Monica; quando filium suum Augustinum, tunc Manichæum, Ecclesiæ catholicæ orationibus impetrauit; quod faciunt in Ecclesia catholica quotidie & uiri sancti, & sanctæ mulieres; sed eum etiam, qui extra uiam existit. quod fecerunt (ut hoc loco innumera, quæ à sanctis uiris de defunctorum animabus scripta fuerunt, omittam) S. Gregorius (ut sermo. de defunctis recitat magnus ille Theologus Io. Dam. quod S. Thomas, alter Theologus præstantissimus alibi confirmat) quando pro Traiani iam diu uita sancti salute Deum obnixè deprecatus

precatus est. Et S. Prima (quod idem Io. Damasc. eodē ferm. retulit) quando pro sorore sua Falconilla (erant enim, & hæc, & ille pro meritorum ratione reprobati, & in inferno sepulti: cum in paganismo defuncti fuerant) Deum strictissimè exorauerunt: & ab inferno (sic ait Damascanus) de quo scriptum est. *In inferno nulla est redemptio* (O' immensam Dei misericordiam) eorum animas liberauerunt. Impermutabilem denique (cum beatif. Hieronymo, & Ambrosio dixerim) diuinam sententiam permutent: quod pro Niniuitis Ionam Deum deprecantem fecisse manifestum est. Inquit S. Ambrosius, & ponitur de pœnitentia distinct. 1. *Nouit Dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. Homine nanque* (ut ad Antiochenum populum Homil. 71. dixit aliquando B. Chrysostomus) *probo legitime orante, quod potentissimū sit, est nihil. Animus* (dixit in Phædro Plato Theologus ethnicus) *oratione à reliquis segregatur rebus; purgatur prorsus; hæret Deo, & impletur Deo.* Quid precibus assequi non poterit ille; qui purgatus hærebit Deo, & diuinitate replebitur? Hoc loco amice lector, unum te obiter animaduertere cupio quam maximè. Quod est. Frustra unum Deū (ex sententia non tantum Sanctorum patrum, sed multorum etiam nobilium academicorum) orare; Deumq; incassum querere illum; qui non adhibet se solum soli, immobilemque immobili, & simplicem simplicissimo. Matth. cap. 6. ait Dominus. *Tu cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito &c.* *Quemadmodum enim non possumus* (ut dixit quidam egregius academicus) *Enti per non ens, con-*
iungi;

iungi; sic neque unitati per multitudinem, nec stabilitati per motum, nec simplicitati per mixtionem; sed relabimur in contrarium.

*An ad certam cœli plagam oraturus conuerti
debeat. Cap. 24.*

Mni igitur tempore, tam reprobato quam prædestinato & agendum rectè, & ritè orandum est, & in omni loco. Nullus est enim, meo iudicio, orationi foedus, aut indecens locus; cum Deus, quem exoraturus es, in omni loco quamuis foedissimo existat. Quid in inferno foedius? ad Deum nihilominus S. Vates inquit, *si descendero in infernum, ades.* Ad quam autem uolueris cœli plagam (si apostolica aliqua traditio, uel potius traditionis intentio non aduersatur), existimo oraturum te posse conuertere; cum terram Deus (Ierem. cap. 23.) & cœlum affatim repleat. Neque aliqua tibi te uertere possibile est, ubi Deus non existat; qui nusquam per essentiam, præsentiam, & potentiam non est. Quod non patres tantum uniuersi catholici theologi lumine fidei illustres affirmant: sed & Plato Ethnicus, & ante ipsum Parmenides, & Orpheus, & Homerus, atque alij multi gentiles theologum carmine, tum soluta oratione tradiderunt. Iamblicus platonice aliquando dixit. *Deus est omnia, potest omnia, implet omnia in semetipso.* Noster etiã Poeta, natura duce hoc ipsum cognouit. Qui cecinit.

*Deum nanque ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris, cœlumq; profundū. Et alibi.*

Iouis omnia plena. Et alibi. Vnde scriptum est. Iupiter est, quodcumque uides, quocumque moueris.

Si tamen Domini nostri Iesu Christi, aut gloriose Virginis matris, aut etiam sanctorum uirorum, sanctorumque mulierum cuiuspiam conspexeris alicubi imaginem; illac uersus orabis. Ut eius imitatione, cuius iconam conspicias, & simulachrum; mente ad Deum attentius atque deuotius perducatis: & eiusdem sancti, cuius intueris delineatam imaginem, pia intercessione, uoti sancti tui compos efficiaris. Ita namque agendo; & bonis operibus obnoxius incumbendo; Deum, & unigenitum eius filium exorando; piissimam de ipsam humiliter inuocando; & sanctorum aliquem, uel cunctos etiam, cunctorumque; auxilium continuis deprecationibus implorando; nec non alia, quae piis, & catholicis uirum decent, agendo; non solum quod uotis, & deprecationibus tuis postulas; impetrabis; in primis autem peccatorum tuorum remissionem, & sanctam praedestinationem, atque beatitudinem; sed pacatam etiam uitam; inter improbos uiros (quod non paruum beneficium est) atque tranquillam uiues. quod quidquid aduersi tibi contigerit; boni consules. In Deum inimicorum tuorum uindictam reicies. mitis, ac pius, non prosperis & secundis rebus tantum, sed aduersis etiam in Domino perfrueris. Ad aeternam denique uitam, praedestinatus, laetus & gloriosus perduceris.

Et scriptum est. Vnde scriptum est. Iupiter est, quodcumque uides, quocumque moueris.

Et scriptum est. Vnde scriptum est. Iupiter est, quodcumque uides, quocumque moueris.

Epistolae quae dicta sunt breuissima collectio.

Cap. 25.

His omnibus, quae & de praedestinatione, & de reprobatione a nobis, universo isto compendio, haecenus dicta sunt; non solum ex nostris malis operibus reprobationem nostram, & damnationem, per diuinam prouidentiam, iusto subsequente Dei iudicio; prouenire colligemus: sed ex bonis etiam operibus nostris, quoquo modo praedestinationem nostram, salutem, per diuinam misericordiam, diuina proueniente & subsequente gratia, proficisci (iam arbitror) colligere dicereque poterimus. Quis profecto est; qui cur Petrus saluus est, interrogatus, aut cur Paulus; non illico respondeat; quia recte (ut debebant) & secundum rectam rationem sunt illi operati? Similiter cur Iudas aeternis poenis damnatus est, & Epulo; non dicat continuo; quia male, & contra rectam rationem illi operati sunt? Quippe sicut ex malis operibus nostris, nos perniciem nostram nobis acquirimus attrahimusque: ita ex bonis nos operationibus nostris (dicente Domino) *si uis ad uitam ingredi, serua mandata*; ad immortalem felicitatem nos subuehimur, atque exaltamur. Ad salutem quippe nostram, & beatitudinem, nulla animi nostri uolentia, sed maxima eiusdem prouisione, per nostra bona opera, sed in primis per diuinam (quam opera nostra sequuntur) misericordiam, & pietatem, per hanc quidem tanquam (sic dixerim) per trochleam, per illa uero (scio exemplum ualde

deficere) ueluti per funem aliquem trochleæ innixum, ad Deum nos à Deo ipso Opt. Max. eleuamur, atque subuehimur, attrahimurque. Gratiæ nisi innixa sint opera nostra, ad cœlum per illa eleuari nō possumus. Non tantum sanè opera bene, uel male morata nostra sunt; sed illa etiam opera, quæ ita bona sunt, ut meritoria etiam esse dicantur, Domini testimonio, nostra esse censentur; qui Matth. cap. 5. ait. *Sic luceat lux uestra coram hominibus; ut uideant opera uestra bona; & glorificent patrem uestrum, qui in cœlis est.* Et alibi. *Fides tua te saluam fecit.* Et Paulus. *Fides uestra annuntietur in uniuerso mundo.* Et D. August. *Ita laboremus (inquit) ut nobis bonorum operum clauibus ianuam regni cœlestis aperire possimus.* Sicut enim malis operibus, quasi quibusdam seris, ac uectibus uitæ nobis ianua clauditur: ita absque dubio bonis operibus aperitur. Verum est, quod non eodem modo opera illa bona, quæ æternæ uitæ meritoria sunt, nostra sunt; quo opera bona, bonitate moris tantum, uel naturæ; aut quo opera mala, & quæ æternæ mortis sunt meritoria, nostra esse dicuntur. Est enim in nobis, ut ex nobis, ad mala opera (generali diuino influxu perseverante) qua mala sunt, & æternæ damnationis meritoria, potestas uniuersa; si mala opera ex potestate aliqua proueniant; & non potius ex potestatis infirmitate, atque defectu ita proficiantur; ut non opera, sed in operibus priuationes potius, & defectus appellari debeant. Ad bona autem, quæ uerè bona sunt, hoc est ad opera salutis, & æternæ uitæ meritoria, qua uitæ æternæ meritoria sunt, non est in nobis, aut ex nobis uniuersa potestas: quin nulla potius;

potius; sed omnis eiusmodi potestas in nobis, ex Deo est; dicente Domino. *Sine me nihil potestis facere.* Et scribente in poster. ad Corinth. cap. 3. Apostolo. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed omnis sufficientia nostra ex Deo est.* A nobis tamen, ut ex nobis, diuino generali influxu permanente, opera possunt bona proficiisci; hoc est bene morata, & rectæ naturali rationi conformia; & quæ naturaliter, uel moraliter tantum bona dici possunt. Sed opera ista nostra, quamuis bene morata, ita parum ad sempiternam uitam utilia sunt, ut nuncupari ab Apostolo [aliquid] minime mereantur; quando dixit [Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis] & Dominus illa appellauerit nihil, cum dixit [sine me nihil potestis facere] quæ nihilominus ea fortassis ratione aliquid quoquo modo dici poterunt, & ad æternam uitam catenus utilia; quatenus ad opera uerè bona, & meritoria, & ad ea, quæ uerè aliquid sunt, hoc est, quæ æternæ uitæ meritoria sunt, necnon ad diuina supernaturalia beneficia, & ad uitam tandem æternam, nos aliquo modo, hoc est priuatiuè disponere illa dicuntur. Disponunt (inquā) nos ad æternam uitam priuatiuè bene morata opera nostra, quatenus (ut ante fuit à nobis copiosius declaratum) diuinæ beneficentiæ, & largitati nullum illa impedimentum afferunt; & si aliquod ante appositum est; illud pro posse amouent, hoc est illud amouenti non resistunt. Quo, per Dei misericordem beneficentiam, amoto, gratuitus simul, & natiuus animæ splendor effulget: quemadmodum (si liceat magna componere paruis) amota rubigine ferri, continuo naturalis nitor effulget.

Tollitur

Tollitur in dictis dubitatio. Cap. 26.

Dictum est capite præcedente, sed in superioribus copiosius, nos ex malis operibus reprobari, & damnari; ex bonis autem prædestinari, & saluari; statim sequi uidebitur; de salute cuiusque, uel damnatione posse nos non solum inquirere; sed etiam iudicare: quod est, contra præceptum B. Augustini tractatu 26. super Ioã nem. quo loci inquit. *Quare illum trahat, & non illum trahat; noli uelle iudicare, si non uis errare.* Nos contra B. Augustinũ dixisse uidemur; illum trahit Deus, quia bene ille operatur: illum non trahit Deus, quia bene ille nõ operatur. iudicauimus, ergo errauimus.

Ad hanc non leuem dubitationem, non erit forsitan multum difficile respondere. Nos quidem in uniuersum de causa siue de ratione prædestinationis, & misericordissimæ diuinæ attractionis disseruimus, & in quadam uniuersalitate iudicauimus: eumq; diximus, Deum prædestinare; qui diuinæ beneficentiæ omnibus paratissimæ impedimentum non apposuerit; quinimò appositum, pro uirili sua, remouere conatus fuerit: remouet autem, uel remouere conatur ille; qui Deo remouenti non resistit; ut resistit ille, qui sanctis afflatibus, iustis legibus, & diuinis præceptis non obtemperat (ad studium saltem si non ad meritum). & non acquiescit. S. Augustinus autem in particulari; atque in singulari loquitur; cum inquit *[Quare illum trahat, & illum non trahat, &c.]* dicit [illum] quod pronomen singularem personam demon-

strat

strat. Quippe de salute uel damnatione, prædestinatione, uel reprobatione huius, uel illius, & singulorum hominum, uelle iudicare; non potest non esse erroneum, & temerarium. Hoc quippe solius diuini iudicij est; cuius unius est, arcana cordis diiudicare; à quibus de prædestinatione cuiusque, uel reprobatione suum iudicium maximè iudicium est. Admonemur sane illius almi doctoris uerbis, iudicij de singularibus hominibus temeritatem euitare. Non est tantum ista expositio mea. Hoc modo ante me, interpretatus est Augustini uerba Dominicus Soto libro suo de Natura & Gratia. Et P. Ambr. Catar. in libris suis de Prædestinatione. Et ante utrunque B. Fulgentius ad Monimum. Imò ipsemet S. Augustinus ad Paulinum, & est Epist. 59. in solutione quintæ dubitationis, quo loci præsumptorem, qui de occultis alienis iudicat, temerariumq; appellat, & reprehendit. Non enim de hominum uniuersitate, sed de singularibus hominibus; opera quorum sine errore, & culpa, solus Deus iudicare potest, intelligendum est B. Augustini præceptum. qui alibi dixit; quod à nobis multi intus esse existimantur; qui sunt foris; & contra multi sunt intus; qui foris à nobis esse iudicantur. Ut omnino de singulari persona, in eiusmodi diuinis electionibus, relinquendum sit Deo, cui omne cor patet, & omnis uoluntas loquitur, iudicium uniuersum.

Verumenimvero alia in eisdem B. Augustini uerbis non minor suboritur difficultas. Inquit *[Quare illum trahat, & non illum trahat, noli iudicare, &c.]* Tractus (ut docent phyfici & in primis libro septimo Physicarum auscultationum tex. 10. Aristo.) motus est

est uiolentus; per tractum prædestinationem (ut ubi diximus) commodè intelligere possumus. Erigitur in prædestinatione (quam per tractum hoc loco intellexit S. Augustinus) uiolentia, cuius oppositum sæpius à nobis in superioribus dictum est, & unanimi consensu sentiunt patres cuncti catholici.

Accedit. Quòd à physicis, & in primis ab Aristo. lib. 3. Eth. cap. 1. uiolentum illud dicitur, quod ab extrinseco mouetur, mobili ad motum uim aliquam non conferente. Sed qui prædestinatur, ab extrinseco quoniam à Deo prædestinatur; hoc est ad coelum & ad æternam uitam subuehitur, atque (ut ante declaratum est) transmittitur; & uim aliquam non habet, quam ad eiusmodi subuectionem, & transmissionem afferre possit. (Ut abunde in superioribus ostensum est) Est igitur in prædestinatione uiolentia aliqua, & aliqua coactitia necessitas.

Ad soluendam hanc plenè difficultatem, plura dicere necessum esset, quàm compendij ratio patiatur: nunc autem intra compendij limites persistentes dicimus. Prædestinationem, & ad æternam uitam subuectionem, atque eleuationem, & transmissionem tractum metaphoricè dici; ad quem modum dixit alicubi poeta. *Trahit sua quemque uoluptas*. Habet nihilominus eiusmodi metaphoricus tractus, cum tractu propriè dicto multam similitudinem. Quem admodum enim in tractu propriè dicto trahens extrinsecus est: & semper præcedit illud, quod trahitur, atque sic illud comitatur, ut eo deferente non solum non procedat ulterius; sed sæpe etiam relabatur in contrarium: & uim aliquam ad tractum non affert.

affert. Ita in tractu metaphorico; qui est ad meritoria opera nostra, & ad æternæ uitæ subuectionem, trahens, qui Deus est, quātū ad naturam, extrinsecus est, & præcedit semper hominem, qui trahitur, & comitatur. Ita nanque precatur Ecclesia. *Vota nostra qua præueniendo aspiras, etiam adiuuando prosequere*. Et in alia collecta. *Actiones nostras aspirando præueni, & adiuuando prosequere, ut cuncta nostra oratio & operatio à se semper incipiat; & per te cepta finiatur*. Et in alia. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia semper præueniat, & sequatur*. Hoc modo igitur, Deus, qui extrinsecus trahens est, subuectionem nostram (subuehimur autem nos per bonas, & meritorias operationes) præcedit, atque comitatur; ut eo nos deferente, non solum non proficiamus; sed sæpissime in deterius relabamur. Nos item qui subuehimur, nullam ex nobis ættricem uim aut meritoriam ad tantam subuectionem habemus.

Est autem in hac ipsa similitudine inter lapidem, Verbi causa, qui ad turris summitatem ab homine trahitur, & hominem, qui ad Deum à Deo trahitur, tanta distantia.

Primo, Quia lapis dum trahitur, & ascendit, in oppositum motum naturalem ita retinet inclinationem; ut sibi derelictus omnino descenderet; homo autem ad supernaturalia beneficia, & in primis ad beatitudinem (ut in superioribus ostendimus) naturalē habet propensionem quam maximam; & dum ad illam subuehitur, in contrarium minime omnium inclinatur.

Secundo, Quia lapis nullam habet internam & naturalem passiuam potētiam ad locum sursum, sed ab

extrinsecus illum trahente habet uniuersam, si aliquam habere dixerimus. homo autem ad Deum & ad gratiam, & ad beatitudinem etsi nullam uim naturalem habet, habet tamen naturalem passiuam. Ita in Ypognosticis scribente S. Augustino. *Posse habere fidem, & posse habere charitatem, nature est hominum: habere autem fidem, & habere charitatem, gratia est fidelium.* Naturæ inquit est hominum posse habere charitatem, quod intrinsecus ad eam, & naturalem passiuam potentiam habeat; non sic lapis ad motum sursum. Non est enim naturæ lapidis, posse esse sursum. Quoniam si esset; in loco sursum lapis perficeretur; ut perficitur homo à charitate & beatitudine: quod falsum est; cum in eiusmodi situ sit ille corruptioni maxime expositus; quia contra naturam suam dispositus. Tertio, Quoniam trahens lapidem est modis omnibus & penitus extrinsecus, non sic trahens in cœlum hominem Deus; qui etsi quantum ad naturæ essentiam sit omnino extrinsecus; illabitur tamen homini, eiq; intrinsecus omnino est, cum eo que siue ad studium operetur homo, siue ad meritum, semper cooperatur; si ad studium, generali influxu; si ad meritum speciali adiutorio. Ut nulla penitus in prædestinatione coactitia necessitas siue uolentia esse possit, & in diuina attractione. Quam cōtinuatis deprecationibus, consilio B. August. implorare debemus. qui ait tractatu 26. super Ioan. *Non dum traheris, ora, ut traharis. Si non es prædestinatus fac prædestineris.*

Operis Epilogus. Cap. 27.

S Tudeamus igitur per bene morata, & recte naturali rationi quammaximè cōformia opera, hoc est per rectum earum, quæ nobis natura inferuit, animæ potestatum, in primis autem rationis & uoluntatis usum, munificentissimæ diuinæ largitati obicem aliquem non apponere; & ei, qui appositum uult amouere, non resistere. Quò, per suam misericordiam gratuitis supernaturalibus donis, ac beneficijs à Deo exornemur, & fide, spe, ac charitate supereminentibus uirtutibus imbuamur. Quibus imbuti, & exornati, ut pote diuino atque præualido supernaturali auxilio fulti, atque subuecti, opera uitæ æternæ meritoria agere uideamus; non nos autem, sed gratia Dei, quæ nobis fecum erit, & nobiscum operabitur. Per quæ, tãquam per opportuna & efficacissima media, ad cœlestem patriam, perennemq; felicitatem nostram euehamur, atque à Deo Opt. Max., ut ab omni boni operis principio, per Deum & per Dei gratiam, tanquam penmedium opportunum, ad Deum ipsum Opt. Max. ueluti ad finem optimum, & ad operum nostrorum, quæ bona, & meritoria sunt, mercedem eximiam, optatissimam, atque amplissimam misericorditer prædestinemur, subuehamur, transmittamur, & exaltemur. Per Iesum Christum, cui honor & gloria.

P E R O R A T I O

AE c sunt, Beatiss. Pater, quae, ex illis libris, a me compositis, sed nondum editis libris, in quibus de Prædestinatione & Reprobatione diligenter satis, ad sanctarum Scripturarum, sanctorumque Patrum Catholicam sententiam, & exactè differuimus, colligenda potissimum existimauius. Nostrum, tam huius compendii, quam illius proluxi operis labore, præcipuum consilium fuit; non inter præclara eruditorum hominum ingenia doctorem agere; & ueteri illi prouerbio, Sus Mineruam, alludere. Quid hoc esset, uel indoctius, uel insulsius? sed pios animos, aliqua molestia, subleuare: quos in re admodum difficili, multaue densa disputationum caligine obscurata, propemodum cecutire perspexeram. Illis quippe, opera mea, lumen aliquod, quale quale futurum sit, quo tantum Dei beneficium, quantum prædestinatio est, illi utrumque intueri possent, suffundere conatus sum. Quod si, ut spero, aliqua ex parte consequutus fuerit; Deo immortalis gratia; sin minus, ignoscendum nihilominus mihi erit; si tantam caliginem meo debili igniculo non prorsus excusserim.

F I N I S.

RERVM IN HOC VOLVME
contentarum Index locupletissimus.

*Prior numerus faciem, posterior lineam indicat.
Ubi autem est Cap. prior librum,
posterior Caput.*

A

ABBATE, an saluari possint. 1. cap. 36
P. Ambrosii Catarini de prædestinatione opinio. 24.26
P. Ambrosii Catar. errauit. 25.5
Angelus discurrit improprie. 20.26
Angelus liberatus est à miseria. 11.27
Angelus malus sine spe liberationis peccauit. 12.28
Angelus non discurrit. 20.20
Angelus non omnia simul intelligit, quae potest intelligere. 21.3
Anima non inquinatur nisi propria uoluntate. 12.26
Attritio. 80.32. & 112.30
Auctor scripta sua submittit Sum. Rom. Pont. & peritiorum catholicorum patrum censura. 2.8

B

BEATITUDO nostra quæ sit. 125.24
Beatos quos non efficiat Deus. 11.28
Beneficia Dei in summo redacta. 11.29
Beneficia diuina qui sunt, qui assequantur. 11.29
Beneficia diuina pluuia comparantur. 11.29
Bene-

Beneficiorum suorum quantum cuique tribuat Deus. 53. 5. & 59. 33

C

Christus ab instanti conceptionis suae comprehensor fuit. 12. 20

Christus ut Christus quomodo praedestinatus. 12. 14

Christus ut homo potest dici liberatus à miseria, & quomodo. 11. 13.

de Christi praedestinatione. 1. cap. 9. & 14. 1

Civis bonus patriam amat supra se. 66. 27

Compendium istud cur factum. 1. cap. 1

Contritio est donum Dei. 81. 10. & 113. 15

Creatura ad gloriam sine gratia non potuisset proficere. 11. 25

Culpa leniores remitti possunt in alio seculo. 10. 13

D

Decalogi mandata omnia, in uno continentur. 57. 30. & 4. 2

Decalogi observatio secundum literam non sufficit ad salutem. 59. 7

Decalogi observatio secundum spiritum, non est in nostra naturali potestate. 59. 23

Decalogi observatio ad studium, in nostra sita est potestate. 57. 2. & 33. & 58. 9. & 28. & 59. 10

Decalogi praecepta mentibus hominum insculpta sunt. 64. 5.

Decalogi praecepta sunt de ijs, quae naturalis ratio dicitur. 59. 12

Destinatio est rei in suo esse reali constituta. 4. 27

Destinatio est tantum ad finem naturalem. 4. 30

Destinatio est respectu cuiuscunque rei. Deus

Deus ad benefaciendum promptissimus. 7. 3. 1. & 10. 10. 10. & 116. 5

Deus ad se omnes vocat. 58. 18

Deus creavit hominem ad beatitudinem. 2. cap. 16. & 125. 5

Deus de novo nihil potest addiscere. 142. 26

Deus est omnipotens & omnisciens. 13. 25

Deus est essentia simplicissima. 22. 23

Deus falli non potest. 139. 26

Deus gratiam suam omnibus porrigit. 116. 9

Deus homini semper cooperatur, agenti bene ad studium generali influxu; agenti bene ad meritum speciali auxilio. 154. 20

Deus hominis & pater est, & patria. 67. 4

Deus malum non permittit, nisi ut benefaciat etiam de malo. 8. 16

Deus nemini nocere potest. 8. 11. & 53. 14

Deus neminem prior derelinquit. 98. 2. et 2. cap. 6. et 114. 6

Deus non aliter cognoscit facienda quam facta. 76. 17

Deus non est personarum acceptor. 1. cap. 26

Deus novit tantum benefacere. 8. 9

Deus nulla est peccati nostra causa. 105. 23. (in hoc dubitatur) 106. 13. Auctoritates quae oppositum dicere videntur, quomodo exponenda. 114. 25

Deus nunquam malum nobis optat, ut optat bonum semper. 118. 17

Deus per se & immediate nemini infligit poenam. 102. 21.

Deum quempiam reprobare, quomodo intelligendum est. 110. 10

Deus quos reprobet. 110. 31

Deus

I N D E X.

Deus si non esset, nihil esset.	61. 16
Deus solus peccata dimittit.	111. 26
Deus tantum supernaturalis beneficij apponit, quantum homo capax fuerit. 35. 23. & 36. 17. & 36. 1. & 38. 25. & 59. 33	
Deus ubique.	145. 11.
Deus uoluntatem nostram bonam multis modis adiuvat.	108. 3
Dei cultus est naturalis.	65. 19
Dei uoluntas est, ut mala pellantur de medio.	119. 20
Deo futura incommutabiliter notissima sunt.	22. 33
Deo naturale est liberè benefacere.	37. 5
in Deo nulla potest esse carentia, & defectus.	105. 2
Dei donum fit meritum nostrum.	48. 33
Diabolus semper optat hominem affligere.	117. 18
Diabolus non excruciat hominem quantum uult, sed quantum permittitur.	117. 17
Diaboli membra sunt homines improbi.	120. 28
Dilectio Dei, & proximi maxima orbis ornamenta, & uincula.	64. 22
Discursus duplex proprius, improprius.	20. 15
Discursus proprius soli homini conuenit.	20. 15
Discursus improprius.	2. 10. 20. 28

F

Falconilla anima ex inferno educitur precibus S. Primæ sororis sue.	144. 1
Filius bonus patrem bonum supra se amat.	66. 27
Finis duplex, naturalis, supernaturalis.	4. 16
Finis naturalis quis hoc loco uocetur.	4. 16
Finis supernaturalis quis hoc loco uocetur.	4. 16

Gloria

I N D E X.

Gloria dicitur merces.	39. 27. & 40. 27
Gloria dicitur retributio. 40. 31. Dicitur præmiū. 40. 33. Dicitur stipendium. 41. 1.	
Dicitur corona iustitia.	41. 2
Gloria ex diuina misericordia tantum proficiscitur.	39. 8. & 41. 11. & 1. cap. 23. & 44. 13
Gloria ex operibus nostris proficiscitur. 1. cap. 22. & 39. 31. & 40. 18	
Gloria per immensum, meritum nostrum excedit.	43. 25
Gratia est ex operibus nostris priuatiuè. 31. 15. & 131. 5	
Gratia ex operibus proficiscitur, & quomodo. 1. cap. 21. & 24. 6.	
Gratia non est ex operibus nostris positiuè sumptis.	133. 16. & 38. 2. & 130. 20
Gratia non facit, ut opera non sint nostra.	40. 8
Gratia præparans omnibus assistit.	80. 30
Gratia præparans potest appellari gratia præueniens.	13. 12
Gratia quàm ultronea sit.	55. 10
Gratia semper inuita recedit.	98. 5.
Gratiæ impediementi a motionem inchoat in nobis Deus.	113. 7
Gratiæ primæ receptio in anima est passio, sicut receptio forma in materia est passio.	130. 20
Gratiam Deus solus confert.	32. 26.
Gratiam quo modo adipisci possumus.	49. 8

X Homo

Homo ad beneficia supernaturalia suscipienda
positivè à Deo disponitur. 132.5
Homo ad gratiam se privative disponit. 137.18
Homo ad predestinationem, & ad beatitudinem reci-
piendam, habet naturalem inclinationem. 18.2.
& 31.7. & 15
Homo ad suam predestinationem nullam vim agen-
tem habet. 17.30
Homo ad virritatem natus est. 6.20.30
Homo creatus est ad beatitudinem, non autem ad dam-
nationem. 2. cap. 16. & 125.5. & 126.20. & 127
Homo cur dictus est ἀνθρωπος. 2. 1. 10
Homo cur post alia factus est. 6. 5. 13
Homo cur ratione preeditus factus est. 5. 8. 18
Homo est quid in mundo omnium prestantissimum. 6. 5. 5
Homo est quodammodo mundi finis. 6. 5. 17
Homo est totius corporata nature princeps. 6. 5. 10. & 12.
Homo ex altationem naturaliter appetit. 1. 6. 12
Homo ex se bene operari potest. 1. cap. 30. & 67. 1.
Homo ex se Deum supra se amare potest. 1. cap. 30.
Homo libera potestatis. 107. 8. & 20. & 29
Homo liberatur à miseria. 10. 29
Homo natura institutione Deum colit. 6. 2. 27.
& 65. 19.
Homo natura institutione Deum supra se naturali-
ter amat. 6. 2. 29
Homo non ad damnationem sed ad beatitudinem crea-
tus est. 93. 28. & 129. 3. & 134. 16
Homo nullus à Deo negligitur. 128. 6. & 23.
Homo per predestinationem, supra naturalis condi-
tionis

tionis sua gradum attollitur. 18. 16
Homo privative etiam aduersis in Domino fruatur. 1
1. 46. 25
Homo solus proprie discurret. 20. 16. & 21. 16
Homo ut beneficium supernaturale assequitur, ita
predestinari dicitur. 23. 16
Hominis beatitudinem exoptat Deus. 127. 13
Hominis damnationis homo causa. 133. 2
Hominis de Deo cognitio naturalis. 60. 30
Hominis prestantia naturalis in operatione. 1. cap. 29
Hominis prestantia naturalis in contemplatione.
1. cap. 28
Hominis salutis positiva causa Deus. 133. 2
Hominis vita bellum est. 120. 25
Homini agenti quod in se est, auxiliatur Deus. 74. 9.
& 78. 2
Homini ad salutem suam sufficit agere quod in se est.
1. cap. 32. & 71. 20. & 77. 13.
Homini ad salutem sufficit carere peccato. 72. 1
Humana natura uerbo unita, si non fuisset unita, pec-
care potuerat. 11. 15
Humana natura uerbo unita, si unita non fuisset,
non profecisset sine gratia. 11. 21
I
Infantes quomodo agant quod in se est. 1. cap. 35
Ex Inferno secundum Damasce. anima aliqua
sunt educta. 83. 24
Innocentiam in Adamo perdidimus. 81. 28
Impedimentum auferas, aderit diuina gratia.
1. 34. 28. & 35. 13
Impedimentum gratie quis amoueat. 1. 34. 28
X 2 Impe-

I N N E D E B E R X A

Impedimentum non apponere est tripliciter. 92. 28
Impedimentum ponere diuina gratia in nobis est.
 1. cap. 27
Inspiratio diuina est ex diuina misericordia. 13. 28
Intellectus conuenit Deo, Angelo, & homini. 20. 9
Iustitia uindicatrix est propter peccatū, non contra. 110. 2
Iustitia uindicatrix non facit ad uniuersitatis perfe-
ctionem. 110. 15

L

Liberum arbitrium tanto est liberius, quanto ma-
 gis Deo adiutore nos agimus. 137. 25
Liberum arbitrium non impeditur per predestinationem,
uel reprobationem. 2. cap. 19. Non per reprobationem
134. 11. Non per predestinationem. 134. 23. & 137. 3
Libertati arbitrij attestatur reprobatio. 134. 15
Liber uite differt à predestinatione. 84. 10
a Libro uite fit deletio. 84. 20
in Libro uite mali sunt aliquo modo scripti. 85. 1

M

Mala que peccatoribus reddit Dominus. 101. 22
Mala quò peccatoribus reddat Dominus. 101. 25
Malum Deus quomodo faciat. 116. 18. & 2. cap. 13.
& 118. 28
Malum Deus facit, permutando illud in bonum. 119. 4
Malum pœnæ quomodo Deus faciat. 117. 2
Malus cur uiuere permittitur. 108. 27
Mali & culpa Deus auctor esse non potest. 2. cap. 9
Malo Deus bene utitur. 108. 25
Malo Deus bene uititur. 2. cap. 10
Malos inter homines & improbos pacatè uiuere
non paruum Dei beneficium est. 108. 1

Martyr

I N N E D E B E R X A

Martyr quis dicatur. 109. 28
a Massa perditionis sua uirtute nõ extrahitur homo. 93. 2
Massam perditionis quis fecerit. 93. 10
in Massa perditionis qui sint derelicti. 95. 28
Memoria breuitate gaudet. 2. 5
Meritum nostrū uniuersum est ex gratia. 44. 26. & 45. 17
Miseria duplex. 10. 10
Miseria nostra ex peccato est. 12. 18
a Miseria tres liberantur. homo, angelus, Christus ut
homo. 10. 25
Misericordia diuina dici potest, gratia preparans;
& gratia præueniens. 13. 7
Misio & transmissio differunt. 17. 7

N

Natura non patitur motum in momento. 90. 14
Necessitas, qua à multis patribus, infallibili-
tatis necessitas dicitur, à S. Augustino necessitas
iuste misericordie appellatur. 36. 10. & 98. 2. & 18
Negatio & priuatio differunt. 104. 10

O

Opus natura est opus intelligentia. 16. 22
Opus tantum, quod ad Deum dirigitur, dicitur
aliquid ab Apostolo. 42. 16
Opus tantum, quod ad Deum dirigitur, dicitur bonum
ab Augustino. 42. 20
Opera aliqua nostra precedunt predestinationem &
reprobatione. 95. 3. et 135. 17. & 23. & 136. 2. et 136. 8
Opera bona cœli ianuam aperiunt. 148. 10
Opera bona nostra sunt in triplici genere. 1. cap. 25
Opera bona bonitate gratia, quomodo ad predestinatio-
nem faciant. 48. 16. & 50. 18. & 135. 22

Opera

Opera quæ bonitate gratia bona non sunt, non appellatur aliquid, sed nihil.	152.7
Opera bona bonitate moris quomodo ad predestinationem faciant. 47.7. & 50.11. & 136.12. & 146.10	
Opera bona bonitate moris, & bona bonitate gratia nostra sunt, sed diuersimode.	148.17
Opera bona bonitate nature quomodo ad predestinationem faciant.	46.28. & 50.28
Opera mala non sunt ex potestate, sed ex impotentia & infirmitate nostra.	148.34
Opera meritoria, nostra sunt.	148.5. & 17
Opera nostra, quæ ex nobis sunt, quæ.	31.16
Opera nostra sumi possunt dupliciter.	31.23
Opera nostra positiuè sumpta.	31.27
Opera nostra priuatiuè sumpta.	32.6
Opera nostra uim, quam habent ad diuina beneficia, habent ex diuina gratia.	41.25. & 43.15
Opera uapori comparantur.	49.16. & 136.23
Opiniones due uidentur de predestinatione, quæ reuera non sunt due, sed una.	1. cap. 24. & 51.1
Opposita se inuicem destruunt, non extruunt.	106.6
Orare Deum quomodo debemus.	144.21
Oratio Dei uoluntatem impermutabilem permutat.	144.8
Oratio ex inferno animas educit.	143.22
Oratio placat furorem diuinum.	143.12
Oratio reprobatorum predestinat.	143.17
Orationis uirtus.	2. cap. 23
In Oratione adhibeat se homo totus Deo.	144.27
Orandum sine intermissione.	2. cap. 22
Oraturus an ad certam caeli plagam conuertendū.	2. cap. 24

Otium peccatum est.	32.31. & 77.28
P	
Passio duplex, perficiens & corrumpens.	130.27
Pater bonus filium bonum supra se amat.	66.27
Patiens quis dicatur.	109.7
Pauli conuersio cur miraculosa.	75.18.
Pauli conuersio cur celebretur ab Ecclesia.	75.32
Peccator quilibet etiam grauissimus saluari potest.	1. cap. 34. & 2. cap. 11.
Peccator traditur diabolo tanquam carnifici.	88.9
Peccatoris conuersio est motus aliquis.	75.14
de Peccatoris cuiusque salute non est desperandum.	97.2
in Peccatoris potestate quoquo modo anima sua salus existit.	112.5
Peccatores punire bonum est.	120.11
Peccatum est impedimentum diuinae gratia.	32.27.
& 38.19	
Peccatum non est, si non est uoluntarium.	56.21
Peccatum non facit ad uniuersitatis perfectionem, sicut nec morbus.	111.14
Peccatum solus Deus aufert.	32.26
Peccati nostri causa.	105.23
Peccati nostri quomodo Deus potest dici causa.	122.18
Peccato Deus benè utitur.	120.14
Peccata mortalia homo uitare potest.	63.28
Peccata uenialia naturalis rationis rectitudinem non tollunt.	43.24
Philosophi probatiores antiqui, an salui.	1. cap. 31
Philosophi saluari potuerunt.	70.16
Philosophis antiquis fuit commune uitium superbia.	69.22
Plato	

I N D E X.

Plato in Protagora asserit cultum Dei esse hominum
naturalem. 65. 30

Pœna æterna aliquando incipit in presenti seculo. 10. 18

Pœna duplex, ad probationem, & ad supplicium. 102. 29

Pœna, quæ pro delicti ratione infertur, bonum quid est. 120. 11

Pœnitens quis dicatur. 109. 19

ad Pœnitentiam peccatores Deus patienter expectat. 108. 4

Populus Christi quis dicatur. 14. 5

Præpropositio addita destinationi quid innuat. 5. 12

Prædestinationo asseritur. 1. cap. 2

Prædestinationo an ex operibus. 1. cap. 18

Prædestinationo dicitur preparatio. 7. 11

Prædestinationo dicitur præscientia. 6. 20

Prædestinationo differt à destinatione. 4. 27

Prædestinationo ex bonis operibus nostris aliquo modo est. 146. 9

Prædestinationo est actio. 7. 14

Prædestinationo est æterna. 1. cap. 15

Prædestinationo est ratio. 16. 4

Prædestinationo est tantum creatura rationalis. 4. 12. & 5. 4

Prædestinationo est tantum respectu finis supernaturalis. 4. 14. & 5. 10

Prædestinationo dicitur tractus. 19. 3

Prædestinationo est transmissio quadam. 1. cap. 12. quæ multa habet nomina. 16. 4

Prædestinationo multis modis sumitur. 1. cap. 1

Prædestinationo nostra est per Christum. 11. 15

Præde-

I N D E X.

Prædestinationo omnis est simul ex diuina misericordia, & ex præfensione operum, sed differenter admodum. 30. 5

Prædestinationo prouidentia pars est. 4. 24. & 6. 21. & 16. 5

Prædestinationo si dicatur motus erit improprie. 90. 7

Prædestinationo simpliciter illa dicitur, quæ ad æternam uitam hominem subuehit. 24. 9

Prædestinationo quæ hoc libro consideratur. 3. 27

Prædestinationo quomodo à prouidentia distinguitur. 4. 10

Prædestinationis beneficia à solo Deo exhiberi possunt. 9. 12.

Prædestinationis beneficia quot. 8. 28

Prædestinationis diffinitio. 1. cap. 5. & 9. 3. & 9. 10. & 17. 30. & 15. 1. 4. 6. 33

Prædestinationis diffinitio exacta. 6. 3

Prædestinationis diffinitionum omnium sententia, una est. 15. 14

Prædestinationis principium, medium, & finis Deus. 1. cap. 14.

Prædestinationis finis. 5. 17

Prædestinationi contradicere contentiosum est. 2. 26

Prædestinatione absque nemo salutem assequitur. 25. 7

Ad Prædestinationem nostram rectus uoluntatis nostre usus prærequiritur. 50. 8

in Prædestinatione nulla est coactio. 7. 24. & 19. 9. & finis. 151. 27

In Prædestinatione opera gratia, & gratia operibus coniungenda est. 51. 2. & 54. 31

In Prædestinatione nostra, quæ est subuectio quadam & tractus, gratia est sicut trochlea, & opera sicut funis

I N D E X.

sanis trochlea innixus. 147. 28
an in Predestinatione sit uolentia. 151. 27
De Predestinatione dua uidentur opinionem inuicem aduersa. 28. 20. conciliantur ab alijs istae opinionem. 29. 2. conciliantur ab auctore. 1. cap. 20
De Predestinatione singulorum non possumus iudicare in particulari, sed tantum in uniuersali. 2. cap. 26
de Predestinatione tractare difficile. 1. 6. & 11. & 2. 2
Predestinationum plura genera. 1. cap. 16
Predestinata creatura sufficit habere esse in diuina essentia. 3. 5
Predestinatus an possit damnari. 2. cap. 20
Predestinatum non posse damnari, quomodo intelligendum. 137. 26
Predestinatum posse damnari, quomodo intelligendum. 138. 13. & 141. 12
Predestinatorum numerus ex parte nostri est incertissimus. 139. 28. Ex parte Dei certissimus. 140. 8
Prascentia cur tribuitur Deo. 7. 7
Prinatio & negatio differunt. 104. 16
Prinationis, ut prinatio est, causa positiua esse non potest. 105. 27
Prouidentia est rationis non autem sensus. 16. 15
Prouidentia est rerum omnium. 3. 11
Prouidentia est respectu cuiuscunque finis. 4. 13
Prouidentia quid sit. 6. 26. ex Boetio. et 16. 10. ex D. Tho.

R

Ratio sumitur dupliciter.
Rationes diuinae non transeunt in praeteritum. 138. 15
Reprobatio a diuersis diuersimode describitur. 92. 13
Reprobatio asseritur. 2. cap. 1
Repro-

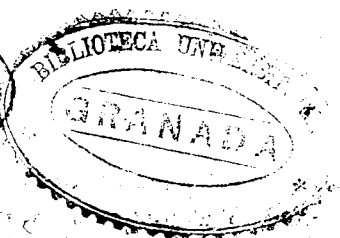
I N D E X.

Reprobatio cur dicatur aeterna derelictio. 92. 16
Reprobatio est per uoluntatem consequentem. 93. 25
Reprobatio est ex malis nostris operibus. 147. 6
Reprobatio non est per praedestinationem ante Adami peccatum. 94. 13
Reprobatio non est per antecedentem uoluntatem. 93. 13
Reprobatio apponitur quandoque praedestinationi contrarie, & quando. 89. 29. & 90. 16
Reprobatio quandoque opponitur praedestinationi priuatiuae, & quando. 90. 22
Reprobatio quid sit. 92. 4. & 2. capite 7. & 101. 18. & 2. cap. 8. & 104. 5. & 20.
Reprobatio famosus dicatur, improprie est. 90. 7
Reprobatio sumitur tribus modis. 88. 18
Reprobationis definitio ab Augustino tradita ab alijs quibus reprehenditur. 96. 11. sed defenditur. 96. 29
Reprobatus an possit saluari. 2. cap. 20
Reprobatum non posse saluari, quomodo intelligendum. 137. 26
Reprobatum posse saluari, quomodo intelligendum. 141. 12
Reprobatorum numerus certissimus. 2. cap. 21
Reprobatorum numerus ex parte nostri est incertissimus. 139. 28. ex parte Dei certissimus. 140. 8
Reprobi cum bona docent magis est timendum. 88. 5
Res qualibet, Deo excepto, est alterius rei effectus. 32. 11
Res qualibet est alterius rei causa. 32. 2
Res cunctae Deum quoquo modo reuerentur. 62. 30
Resuui naturae seruat Deus, non corrumpit. 107. 13
Re-

Errata Emendata

Numerus prior faciem, posterior lineam indicat.

31. 7.	cap. 21	cap. x I
31. 31.	indita	inditam
36. 12	suæ, demandare	suæ non demandare
36. 17.	ήλιος	ήλιος
44. 17.	uniuersum, excedit quod	uniuersum excedit, quod
45. 31.	priuatiuo) qui	priuatiuo, qui
47. 2.	aliæ operationes	aliæ. Operationes
47. 21.	conantur. Non	conantur (Non
47. 23.	resistunt; &	resistunt) &
48. 18.	præcedunt	procedunt
55. 3.	conformes (operationes,	conformes operationes (
78. 13.	beneficijs, & ope	beneficijs ope
91. 7.	declarantur	declarabitur.
106. 19.	Deus	Deum
	confitentur	confiteantur.
112. 21.	potest, &	potest) &
113. 3.	malo	modo
116. 6.	aut non porrigere	aut porrigere
124. 8.	pastor	plator
144. 6.	Damascanus	Damascenus

Errata

Numerus prior faciem, posterior lineam indicat.

31. 7.	cap. 21	cap. x I
31. 31.	indita	inditam
36. 12	suæ, demandare	suæ non demandare
36. 17.	ήλιος	ήλιος
44. 17.	uniuersum, excedit quod	uniuersum excedit, quod
45. 31.	priuatiuo) qui	priuatiuo, qui
47. 2.	aliæ operationes	aliæ. Operationes
47. 21.	conantur. Non	conantur (Non
47. 23.	resistunt; &	resistunt) &
48. 18.	præcedunt	procedunt
55. 3.	conformes (operationes,	conformes operationes (
78. 13.	beneficijs, & ope	beneficijs ope
91. 7.	declarantur	declarabitur.
106. 19.	Deus	Deum
	confitentur	confiteantur.
112. 21.	potest, &	potest) &
113. 3.	malo	modo
116. 6.	aut non porrigere	aut porrigere
124. 8.	pastor	plator
144. 6.	Damascanus	Damascenus